

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cvrsvs Philosophicvs**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

Liber III. Physicorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

Controu. 7. Punct. 2. in quo nullum est inconveniens, quia hæc dependens non est propriè dependens; neque quæcumque sit, est dependens entitatis intrinsecæ Dei, sed totam operationis creatæ adæquatæ distingue à Deo.

10 Dubitari solet: an exemplar sit propriè causa & ad quod genus causa illius causalitys sue propria, neque impropria reducenda sit? Ad primam partem negatiuè respondi: ad secundam aliqui apud Patrem Suarium n. 7. putant ad genus cause formalis pertinere. Melius P. Suarez cum alius plurimis tenet pertinere ad genus cause efficientis, quia insit dirigendo mediâ cognitione, quia actio exigit moraliter, tanquam à prescribente ipsius exequutionem.

Circa illius causalitys breuiter dicendum est: non consistere in cognitione ipsa secundum se, quia hæc sine effectu dari potest, neque in actione physica præcisè sumpta, quia indifferens est, ut ab exemplari procedat, & non procedat, neque importare actionem aliquam intermediam, seu distinctam propter rationem immediatè dictam sed dicere ipsam actionem quatenus directam ex hac cognitione, & factam ex intentione ipsam exequendi illo modo, quo eam cognitione prescribit. Quod importat actionem esse imperat ab intentione, quam regit illa cognitione, quod dicit coexistentiam actionis cum intentione potente imperare potentia exequutrici opus exequendum.

11

LIBER TERTIVS PHYSICORVM.

DEFINIVIT Aristoteles lib. 2. naturam: *Principium, & causa motus, & continuo in eodem lib. huius naturæ causas indagauit. Procedit in hoc tertio libro ad examinandum illud, cuius natura est causa, motum, vide-licet, de quo hic disputat; & quia motus iuxta Aristotelis mentem parti- bus infinitis constat, agit in hoc lib. de infinito.*

CONTROVERSIA XII.

De Actione, Passione & Motu.

MOTVS, ut probabo, ab actione, & passione non distinguitur: neque Aristoteles actionem aliquam agnouit, quæ passio non esset; & ideo indifferenter his semper virtutem nominibus actio, & motus. Hac ratione placuit in hoc lib. simul agere de natura actionis, passionis, & motus; in quibus nulla intercedit realis distinctio. Ceterum actio est duplex: vna eductiva; alia creativa; hæc à motu semper distinguitur, cuius notitia Aristotelem subterfugit, de qua agam Controu. sequenti; vbi illa, quæ specialia sunt actioni creativæ, disquiram. Modo ago de actione, quam nouit Aristoteles, in qua multa sunt communia creativæ actioni, quæ in praesenti explicabo.

sionis important, id enim, per quod actuum suam virtutem exercet, dicitur actus actiui, quia actuum est, id est, id quod actuat, seu ad actum secundum reducit suam actiua virtutem, & ita recte definitur actio, cuius formale est reducere ad actum secundum, actum primum potentiarum operariorum per actum actiui ut actuum est, & similiter passio, cuius formale constitutum est reducere ad actum secundum virtutem passiuam per actum illius, cuius est constitutuere in actuali exercitio potentiam, quam in actu primo supponit. Ceterum prædicta definitio non tantum comprehendit actionem eductivam, sed etiam creativam, utriusque enim communè est esse actum actiui quatenus actuum est, quapropter prior definitio adducenda est ad explicandam naturam actionis eductivæ, ut distinctæ ab actione creativæ.

Ex hoc infero actionem, & passionem ex suo conceptu dicere distinctionem à principio effectu, & passiuo, quia utraque dicit dimanare ab uno & esse in alio, sed nihil potest realiter à se ipso dimanare, neque esse in seipso: ergo non potest actio, & passio esse idem cum illo à quo dimanat, & cum illo in quo recipiatur: ergo non potest non distingui à subiecto, & passo. Neque potest dici posse per intellectum concipi emanationem eiusdem à se ipso, & in se, ipsum, hæc enim emanatio sic concepta purum erit figuramentum, quia realiter & à parte rei repugnat, & tantum habet esse obiectum in intellectu: formalitas vero actionis, seu id, per quod actio, seu passio formaliter constituitur, debet esse quid reale, & non fictum, quia nulla entitas realis potest habere constitutum, purè fictum, sed illud reale debere habere, ac proinde hac emanatio per intellectum concepta sine distinctione eiusdem à principio actiui, & passiuo nullatenus posset pertinere ad constitutum formale actionis, aut passionis, neque ad rem est.

Specialius probo distinctionem actionis à principio: In primis probo distingui à principio increato, & postea ad creatum procedam. Omnipotens, & omnia prædicta Dei, & quidquid est Deo intrinsecum, est ab æterno; sed nulla actio, ex cuius effectu producitur, fuit ab æterno: ergo omnis actio distinguitur ab omni intrinseco Dei. Maiorem sancti fides; consequentiam illationis vis: minorem probo: omnes effectus ad extra producti sunt in tempore: ergo nulla actio fuit ab æterno: antecedens est fide firmum, consequentiam ostendo: implicat esse

PVNCTVM PRIMVM.

Quid sit actio, & passio, illarumque distinctio ab agente, passo, & termino?

Aristoteles lib. 3. text. 22. definit actionem: *Actus bus in hoc, hoc est actus actiui in passu. Particula actus, importat rationem genericam. Per particulam actiui differt definitum ab aliis formis, quæ actiones non sunt; sed adhuc conuenit cum creatione, à qua differet per illam particulam in hoc. Passionem definit: Actus huius ab hoc, hoc est passi ab agenti, dicitur actus passi, quia est, per quod illius exercetur virtus, & per quod ad actum reducitur illius passiva virtus, dicitur, ab hoc, quia omnis receptione semper est ab aliquo principio, sicuti omnis activa forma inducitur semper est in aliquod subiectum. Definiri etiam solet actio, actus actiui, qua tale est, & passio: actus passi, qua tale est, nomen actus loco generis ponitur in definitione, reliqua propriam differentiam actionis, & pa-*

3

esse actionem in aliqua mensura, in qua non sit terminus: ergo implicat actionem est ab eterno, quin terminus existat ab eterno. Probo antecedens: actio est id, per quod causa in actu primo potens producere effectum, quem intra se virtualiter continet, illum actu causat, & ponit extra se existentem in rerum natura, sed implicat effectum ponit extra causas existentes in rerum natura, quin talis effectus existat, & verè sit extra causas: ergo implicat esse hanc actionem, seu positionem effectus extra causas in aliqua mensura, in qua non sit effectus: ergo implicat actionem fuisse ab eterno, & effectum non ita, sed in tempore incipere.

4 Occurrit hic connotatorum solutio videlicet volitionem Dei esse ab eterno sub ratione volitionis, non tam sub ratione actionis, quia etiam volitio intrinsecè sit actio, non tamen exercet munus actionis, quoque veniat connotatum extrinsecum videlicet effectus produktus quo posito, actio, quæ secundum rationem intrinsecam fuit ab eterno incipit in tempore exercere munus actionis, eo modo, quo relatio, quæ est idem cum subiecto, illud non resert formaliter quoque adueniat illius connotatum extrinsecum, videlicet terminus. Hanc connotatorum doctrinam reficio in Metaphysic. Controv. 9. Punct. 4. §. 2. modo tamen in hac materia specialiter impugno. Actio intrinsecè nempe volitio Dei, vel illas, quam tu singulis identificata cum Deo, est indiferens ad exercendum, & non exercendum munus actionis, quoque veniat connotatum extrinsecum, ut ex vi illius ponatur, vel non ponatur, vel non ponatur effectus, & determinatur formaliter per connotatum extrinsecum, ut hic & nunc exercet munus actionis, & ut ex vi illius ponatur effectus: ergo cum illa volitione, seu cum illa formalitate, quam tu actionem vocas, adhuc est indiferens ad ponendum, & non ponendum effectum, & physicè determinatur per illud, quod tu connotatum actionis appellas: ergo hoc connotatum habet totam rationem actionis, & non volitio, seu formalitas, quam tu actionem esse dicas. Probo consequentiam: munus actionis, & ratio formalis constitutiva illius est determinate physicè & in actu secundo principium actionis ad effectum hic & nunc producendum: sed illud, quod tu connotatum esse dicas, habet hanc formalitatem determinationis, & exercet hoc munus determinandi & non illa volitio, seu formalitas, quam tu actionem appellas: ergo hoc connotatum, & non alia volitio, seu formalitas identificata cum Deo, habet totum formale constitutivum actionis, & est formaliter actio. Dices volitionem Dei esse actionem, & determinare per se formaliter omnipotentiam, saltem moraliter, licet non physicè ad effectum præstandum, quia posita volitione Dei non potest non esse effectus. Contra: eodem modo posset dici reuelationem, seu promissionem Dei de effectu futuro esse actiones, quia illis positis non potest non esse effectus, Deus enim ex vi promissionis, seu reuelationis determinatus manet ad exequendum illud, quod promittit, nihilominus non dicuntur actiones promissio, aut reuelatio, quia non determinant Deum in actu secundo formaliter ponendo effectum, sed tantum quasi obligando Deum ad effectum. Sic volitio Dei obligat omnipotentiam per modum actus primi ut actionem decretam ex vi volitionis in actu secundo exercet tempore, quod volitio prescribit, non tamen in actu secundo ipsa volitio formaliter physicè omnipotentiam determinat, neque formaliter illam constituit in actu secundo efficientem, aut est formalis exequitur effectus, quæ sunt munera actionis, non verò principium per modum actus primi determinare, quod præcisè habet Dei volitio.

5 Eandem conclusionem respectu principij creati sic ostendo: Nullum est principium creatum ita per suam entitatem determinatum ad hanc numero actionem, quod Deus non possit coexercere ab illa actione & ab effectu ex vi illius actionis producendo: ergo nullum est principium creatum identificatum cum hac numero actione. Consequentia est legitima: quidquid enim realiter potest ab aliquo separari, ab illo realiter distinguitur: ergo si qualibet actio singulariter sumpta potest ab hoc principio separari, nulla est cum illa identificata. Antecedens probo: omne agens creatum dependet in operando a Deo, liberè concurrente cum illo ad effectum producendum: ergo potest Deus non concurrens cum illo ad quacumque actionem singulariter sumpta: ergo potest impedire quacumque actionem. Dices: Deum liberè producere quemlibet

effectum, nihilominus posse producere aliquod principium productivum, quo posito non potest Deus effectum alium non producere, sicut posita actione non potest Deus illius terminum impedire, quia ipsa actio est formaliter productio, eodemque modo posse dici ipsum productivum esse formaliter productionem, ac proinde posito productivo non posse impedire Deum terminum producendum. Contrà: productio creatura essentialiter est determinatio virtutis ad producendum, ac proinde essentialiter supponit productivum à se distingutum. Secundò: illud productivum, quod tu singulis esse productionem necessariò dependet ab alio, quia non potest esse à se: illud ergo, à quo dependet diceretur virtus productivus, quia determinaretur per id, quod tu vocas productivum, quod tantum est productio, quia est determinatio virtutis, à qua dependebat ad producendum effectum per illam productum.

Aliter responderi posset Deum liberè omnia producere, esse tamen entitates ita inter se connexas, ut non posse vnam sine alia, neque producere, neque conferare, sicut non potest conferare relationem prædicamentalem, si datur, fine terminis, neque vniuersum sine extremis, neque modum aliquem sine re, cuius est modus. Fateor esse aliquas entitates, quæ non possunt sine aliis conferari, quia ab illis essentialiter dependent; causa tamen non essentialiter dependet ab effectu, ac proinde nullum est caput, ex quo repugnat de potentia Dei absolute sine effectu conferari, quia causa est prior effectu, & à qua non valet subsistendi consequentia. In istis: quantitatem non posse conferari sine presentia, quia est illius effectus. Respondeo quantitatem posse conferari sine hac presentia determinata, & sine quacumque alia, quam tu assignes, & posse conferari, quin aliquam presentiam producat, quia potest esse præsens per presentiam ab agente extrinsecu productam, quod fatentur omnes, & addam lib. 4. quod non hic expicit obiectio, posse quantitatem ab omni presentia absoluere. Secundò: hanc entitas, quam tu vocas principium productivum, & productionem, ex vi cuius alia entitas producitur, vel dependet à Deo per se ipsam, vel per aliam actionem: si per aliam actionem, actio non est, quia actionis non datur actio: si per se ipsam, in quo non distinguitur ab influxu, quem alius signat communis sententia, cur vocas illam entitatem principium productivum, & non puram productionem? Vt ictu illa productio non est creatio, quia iuxta probabilem sententiam nullum ens creatum gaudet virtute creativa: ergo effectus educit: ergo præsupponeret subiectum. Tunc sic: aut illa entitas est à Deo producta per creationem, aut per educationem: non per creationem, quia res creata est independens ab subiecto, illa vero educatione per se ipsam a subiecto dependet. Secundò, quia creatio, per quam vniuersus producta à Deo, debet à se ipsa distingui, & hæc singuli non potest, quia non potest dari creatio ad educationem terminata: non per educationem superadditum, quod fieri nequit, quia educationis non datur educit: ergo debet educi per se ipsam, & tunc reddit argumentum supra factum, in nihil enim discreparet hæc entitas, quam tu dicas esse principium productivum, & educationem, ab illa, quam ego dico tantum esse educationem. Debeo hanc rationem doctissimo Societatis Magistro, apud cuius scripta illam legi, quæ manifestè conicit omnem actionem, & passionem essentialiter distinguere a principio actio, & passio.

Excludo: a conceptu quiditati actionis distinctionem à termino quia potest eadem entitas per se ipsam ab hoc principio dimanare nullo influxu interiecto, in qua sita erit tota ratio constitutiva actionis, quod sic probo: ratio formalis constitutiva actionis est determinare principium in actu primo productivum continens virtualiter effectum, ad effectum ponendum extra se ipsum, sed entitas per se ipsam fluens ab hoc principio illud determinaret in actu secundo ad illam producendum: ergo habet totam rationem formalem constitutivam actionis. Idem argumentum conficio in passione: quia potest esse indistincta à termino, quia potest dati entitas per se ipsam dependens ab hoc subiecto, & illud formaliter determinans ad exercitium virtutis passione, quam habet.

Concludo: de ratione actionis educatione, & de ratione passionis esse ordinem ad principium & passum, non tamen

ad terminum. Hanc partem negatiuam primò probo: de ratione actionis, & passionis non est distinctio à termino, sed potest componi cum identitate respectu illius: ergo de ratione actionis, aut passionis non est respectus ad terminum, cum respectus essentialiter includat distinctiōnem inter extrema, & impliceat hanc entitatem essentialiter illam respicere, quia essentialiter ab illa distinguatur, quia eiusdem ad se ipsum realis respectus inueniri non potest. Actionem eductuam dicere ordinem ad principium actuum, & passionem constat ex ipso definitione *actus huius in hoc*, hoc est, productum in passuum, & manifeste ostenditur, quia implicat intelligi productio aliquius virtutis in aliquo subiecto, quin intelligatur virtus illa, à qua procedit talis productio, & illud subiectum, in quo effectus ex vi illius productionis productus. Similiter passus similius respectum dicit non solum ad principium passionis, sed etiam ad actuum, quia est *actus huius ab hoc*, scilicet à principio actuum, & implicat intelligi subiectum recipere ab agente, seu receptione in passo à principio productio, quin intelligatur principium productuum, in modo prædicatum receptionis secundum se semper dicit esse ab alio, quidquid enim aliquid recipit, illud ab aliquo, quasi largiente ipsum recipit.

9 Vtimum affirmo; quod est si ratione actionis, aut passionis ut sic non sit distinctio à termino omnes actiones, quæ de facto procedunt à principiis creatis (vitalis deme, de quibus libro de Anima) realiter à terminis distinguuntur, quod si probo: omnis effectus non vitalis, qui de facto productus fuit ab hac causa potuit produci à Deo, causa hac non concurrente, & de facto illorum quām plurimi non conferuantur à causa creata, à qua primò producentur: ergo non dependent per se à causis creatis, sed media actione superadditæ. Probo consequentiam: si effectus per se ipsum à causa creata dependeret, implicaret productus à Deo tanquam à principio adæquato independenter à causa secunda, quia nihil, quod entitati per se ipsam conuenit, potest illi non conuenire, sed potest effectus productus à causa secunda non dependere ab illa, sed tanquam à Deo, ergo non dependet per se ipsum à causa secundam, ergo per actionem superadditam distinctam ab entitate effectus.

P V N C T V M II.

An actio, & passio realiter distinguuntur.

1 Duxi Puncto præcedenti actionem esse causalitatem, per quam virtus effectus reducitur ad actum secundum, & passionem esse causalitatem, per quam virtus passua similiter in actu secundo constituitur, procedit modò de eis entitatibus disputatio, an videlicet inter ipsas realis aliqua distinctio intercedat, quia nostri intellectus operationem præcedat, & ab hac dependenter existat. Scotus in 4. dist. 13. quæst. 1. & quolibet. 11. Antonius Andreas lib. de 6. princip. q. 9. censens actionem, & passionem realiter distinguere ante omnem intellectus operationem, his tenetur subscibere, qui actionem etiam transfeunt in agente constituant, & passionem in subiecto.

2 Contraria sententiam schola ferrota amplexata: Doctorem vnum do Patrem Suarium disp. 49. Metaphysic. sect. i. plurimos alias omittit. His subscribo, qui ad mentem Philosophi, de qua in hac re dubitare fas non est opinantur: sic Philosophus cap. 3. huius libri, text. 18. & eius, quod mouendi vim habet: mouendi quippe vim habet, quia passus mouet autem eo, quod agat, sed in id, quod moueri non potest, actus est unus, igitur (tene) amborum & quæ est actus. Prater morem suam mentem clarissimè aperuit Philosophus, quid enim clariss illis verbis: *Unus igitur amborum*, (hoc est illius, quod mouet, & illius, quod mouetur) *quæ est actus*, rursusque sententiam suam statim explicat exemplo intercapelinis, quæ est inter duo extrema, quæ eadem est omnino realiter, etiamque extrema distinguuntur; nam eadem est via, quæ dicit Thebis Athenas, & Athenis Thebas. Sententiam hanc Philosophi auctoritate & cōmuni scholæ plausu stabiliam, hac vnicæ ratione probo. Necessaria non est duplex entitas, quarum una sit actio, & altera passio, & optimè utriusque formalitas in eam indissolubilem entitatem confluere potest, neque fundamentum est positivum, quod hanc distinctionem suadeat: ergo non si

ne magna animi leuitate disceder alius à communī sententia, quæ actionem, & passionem sine entitatum multiplicatione defendit. Consequentia mihi semper est firma: puerile enim iudicio singularē sententiam defendere et præcisè, quod nulla possit demonstratione impugnari. Antecedens expendo, & probo. Passio illa, quæ singitur distincta ab actione necessariò dependet à principio effectu, hanc enim dependentiam nihil crearum subterfugit: ergo si per suam entitatem, nulla alia actio distincta erit necessaria, ut effectus producatur, & dependeat ab agente, quia media illi passione quam dicas per se dependere à principio effectu, ab eodem terminus illius passionis dependebit, & efficiens denominabitur. Si dicas passionem dependere à principio effectu media actiones, inquirō an actio dependat per se, vel media alia entitatis si dicas dependere media alia entitate in infinitum procedes: si respondeas dependere per se, sic arguo: *Actio potest immediatè, & per se dependere ab agenti: ergo & passio posset eodem modo immediatè, & per se depedere* sed data passione, quæ immediatè & per se dependeat ab agente, non est necessaria alia distincta actio: ergo ab aliud necessaria non est, quidquid passio illa dari potest. Dices actionem posse immediatè, & per se dependere à principio actuum, quia in illo subiectatur passionem verò necessariò dependere medio alio, quia non subiectatur in principio actuum, sed in passo. Supponis falsè actionem subiectari in principio actuum, quod Punct. 3. impugnabo: sed esto, si argumento: Passio illa existens in principio passus, quæ tu dicas dependere à principio actuum media actione existente in actu principio, esti mediatè ab hoc dependeat, tamen dependet immediatè, & per se ipsam ab actione, nulla enim alia inter actionem, & passionem causalitas singi potest: ergo concedis passionem existentem in passo per se ipsam dependentem ab actione existente in alio subiecto, videlicet in principio effectu, ergo non repugnat, aliquam entitatem per se ipsam dependere ab alia entitate, in qua non sit, tanquam in subiecto, & cum qua communis subiectum non habeat: ergo ex eo quod passio non subiectetur in agente non indiget dependentia superaddita, ut ab illo possit dependere, sed rectè per suam entitatem poterit dependentiam habere.

Ostendi iam principiam antecedentis partem, videlicet necessariam non esse duplicitem entitatem distinctam, sed in eamdem rectè conspirare formalitatem actionis, & passionis, alteram partem videlicet non esse fundamentum aliquod posticum, quæ hanc distinctionem suadeat fatis latè persuaderem, si mihi opposita sententia patroni suis argumentationibus materiam ministrarent, sed vix in meam sententiam objectionem reperio, neque illam modò retero, quia si aliqua reperitur, orta est ex eo quod actio debeat subiectari in principio effectu, quod Punct. 3. falsum esse ostendam.

Ne videar validioribus pepercisse rationibus ad hanc sententiam stabilendam, vel imprudens omisisse alias, quibus alii Doctores vuntur, placet non nihil immorari in examinād rationibus, quibus hanc sententiam non nullipropugnat. P. Hurtadus disput. 16. Metaphysic. sect. 4. sic argumentatur. Per eamdem actionem, per quam principium efficiens efficit terminum, terminus dicitur factus ergo actio, & passio realiter non distinguuntur. Antecedens multis probat, quia eadem actione, quia ego video Petrum, Petrus videtur à me, nam apud Latinos vox actio, & passus tantum terminatione differunt, & hæc est prima actiua notitia: ergo actio produc Petrum, quia passus reducitur per hanc: Petrus actione producitur à me. Vrget paritate deflumpa ex actibus intensionibus, qui ex eo quod terminentur ad obiectum illud constituant visum, intellectum, & anatum: ergo actio ex eo quod terminetur ad effectum constituit illum formaliter effectum. Porro Hurtadus est torus vi prober per eam actionem, per quam agens efficit terminum hunc diei effectum, quod negabit nemos sed vnde sibi l'ancetum putauit Hurtadus illam entitatem esse passionem, per quam terminus constituitur effectus. Nonne quia passus significatur passio dicetur? Absit à viro docto tam indecora illatio. Concedo per eamdem actionem, per quam agens producit calorem, calorem constitutum productum, & factum, & adhuc mihi liberum est asserere illam entitatem non esse passionem, quia passio est id, per quod calor, seu terminus productus recipitur formaliter in subiecto, non verò id, per quod efficitur,

ut videre est in actione creativa, per quam Angelus constitutus effectus, & productus a Deo, & tam non est passio, quia per illam Angelus non constitutus receptus, & sicuti in Angelo formalitas, que illum factum constituit non illum receptum reddit, sic ego de calore dicerem non constitutus receptum per formam, per quam constitutus productus, sed per aliam cum hac connexam, & ab illa distinctam, per quam in subiecto recipitur quae formaliter est passio.

5 Argumentatur alij: Agens per educationem producit calorem in subiecto: ergo per educationem producit calorem receptum in subiecto, quia calor in subiecto, & calor receptus in subiecto idem sunt, verbum enim in receptionem sonat: ergo per educationem calor est productus in subiecto, & in eodem receptus: ergo educatione formaliter est receptio, & passio. Non me premit argumentatio, respondeo enim: agens per educationem producere calorem in subiecto, seu receptum in subiecto, quod fateor idem esse, diceretur duo ipsam educationem tanquam causalitatem agentis, & receptionem tanquam terminum illius per quam formaliter calor recipiatur: itaque educatione est id, per quod formaliter producitur calor, & producitur receptio eiusdem caloris in subiecto, per quam formaliter calor est receptus, non tamen est id, per quod formaliter calor recipiatur. Secundum hanc doctrinam distinguendum est illud antecedens. Educatione calor est, per quod calor formaliter producitur in subiecto distinguo: est id, per quod calor formaliter est productus, & per quod formaliter est in subiecto, nego: est id, per quod formaliter producitur substantia caloris, & modus, quo dicitur receptus in subiecto, concedo: deinde consequentiam nego. Instabis: actio creativa, & educationa ex eo distinguuntur, quod hoc constitutus terminus dependet a subiecto, & illa illum independentem constitutus: ergo ex vi actionis educationis non solum causaliter, sed etiam formaliter dependet terminus a subiecto. Respondeo posse dici actionem creativam, & educationem differre ex eo, quod actio creativa, neque per se ipsam formaliter, neque causaliter per alium modum, qui ex vi illius producatur, constitutus terminus dependet a subiecto & actio educationis illum dependentem constitutus, non formaliter per se ipsam, sed per terminum, ex vi illius formaliter productum, qui calorem educationem, v.g. dependentem a subiecto constituit.

6 Arguit alij: Passio essentialiter dependet sicut a Deo tanquam a principio effectivo: ergo media illa dependet terminus illius ab eodem principio effectivo: ergo est actio. Huic argumento existimauit Arriaga disp. 8. sect. 3. num. 21. responderi posse passionem se ipsa posse dependere a Deo non ut viam, sed ut terminum, & Deum habere aliam actionem, qua terminus producat. Neque inconveniens esse, ut quae est actio re pectu unius cause, sit terminus respectu alterius, quod dicunt omnes, qui actionem creature distinguunt ab actione Dei. Non acquisio quia non percipio quomodo entitas, quae essentialiter per se ipsam est via ad terminum, posse per suam entitatem dependere ab aliquo principio non ut via, sed ut terminus, non enim est aliud dependere actionem, ex vi cuius calor extra causas ponitur, ut via ad calorem ab aliquo quam secundum se dependere, & implicat actionem hanc per se ipsam dependere ab hoc principio effectivo, & ex vi illius terminus ab eodem non dependere. Ob quam rationem impugnauit afferentes effectum non dependere a Deo eadem actione qua dependet a creature. Facilius responderem: passionem illam dependere a principio effectivo non immediate per suam entitatem, sed per actionem, ex vi cuius constitutus existens simul cum termino, quem constitutus dependentem, passio enim illa, quae per se ipsam dependet a subiecto, per actionem superadditam dependet a principio effectivo, & dici potest sicut differens ut ab hoc, vel illo principio effectivo ex vi huius, vel illius causalitatis dependet, licet essentialiter sit affixa huic principio passio, & idem huius causalitas dicitur, & non illius causalitatis principij.

7 Rursus argues: Actio est accidentis: ergo recipitur in subiecto non enim potest recipi in termino, aut in principio: ergo per se ipsam, vel media alia actione; Si media alia actione, in infinitum proceditur; si per se ipsam: ergo est formaliter passio. Responderi posset, actionem non habere subiectum a quo dependeat tanquam a causa materiali,

sed tantum dependere a principio effectivo a priori, & a termino, cum quo habet connexionem essentiali, & quia hic terminus secundum hunc dicendi modum non solum est entitas forma, sed etiam passio per quam formaliter dependet forma a subiecto, quae passio connexionem habet essentiali, cum subiecto sit actionem connexionem habere mediata cum ipso subiecto, non tanquam cum causa illius, sed tanquam cum causa materiali, a qua essentialiter dependet modus ille efficiens formam productam, qui se tenet ex parte termini ipsius productionis. Neque resert actionem esse accidentis, quia de ratione accidentis ut in Met. Contr. 6. punct. 1. ostendam non est dependere a subiecto tanquam a causa materiali, quod indifferenter conuenit formis accidentibus, & substantialibus materialibus, sed esse propter aliud seu ordinari ad perfectionem aliis adaequatè ab illa distincti que ratio potest conuenire accidenti nullum subiectum inhesionis habenti, & de facto conuenit creationi, quam dicam esse accidentis distinctum a pluribus terminis creatis, nullam causam materiali habentem. Quod si nullum accidentis ab actione distinctum subiecto caret, non id est, quia de ratione accidentis est, subiectum habere, sed quia nullum agens creatum, quod valeat producere illud per actionem creativam a subiecto independens, sed necessari illud producere per actionem educationis, que in mea sententia formaliter est passio, vel que posset dicere essentialiter terminari ad passionem. Ex his constat, nullum esse firmius fundamentum ad stabilendam identitatem inter actionem, & passionem, quam illud, quod adhibui desumptum ex possibiliitate actionis identitatem cum passione, & ex negatione fundamenti, quae oppositam sententiam suadet quibus positis superflue constitutetur duplex entitas, quarum una sit actio, & altera passio, & non sine aliqua impudenti audacia contra mentem expressam Aristotelis, & ceteris fere scholæ.

Rogabis an actio educationis & passio distinguuntur formaliter per nostrum intellectum. Negat Hurt. ibid. num. 29. Melius affirmat Arriaga, supra num. 26. Alerior Arriaga, non tamen parco difficulte obiectionis, quae contra hanc sententiam fieri posset. Actio educationis formaliter ut actio educationis est, ut ex Philosopho dicemus, est *actus huius in hoc*, hoc est agentis in passum: ergo formaliter ut talis dicit ordinem ad principium actionis, & ad subiectum, in quo est passio est *actus huius ab hoc*, hoc est passum ab actu: ergo dicit ordinem ad passum, & ad principium effectuum: ergo tam actio, quam passio formaliter dicunt ordinem ad eadem extrema: ergo nullum habent distinctionis principium adhuc in ordine ad nostrum intellectum. P. Soar supra num. 15. ut se ab hac difficultate expeditat afferit actionem, ut actionem nullum dicere respectum ad passum, neque passionem ut passionem dicere ordinem ad principium effectuum. Additque actionem ut talem non esse in subiecto, sed inherere solum media passione, quod confirmat, quia actio dicitur passionem inferre quasi actiū. Multa mihi difficultia sunt in hoc loquendi modo, & nihil in re quod arrideat: difficulter percipitur actionem inherere medio alio praedicato secum identificato, & actionem inferre passionem, a qua non distinguuntur, illatio enim essentialiter dicit extrema realiter distincta, quod si concepiatur eiusdem ad se ipsum facta erit non realis, & in illa non consistit conceptus obiectus actionis, aut passionis, qui realis debet esse realiter tenens ex parte obiecti. Actionem educationis ut talem non dicere ordinem ad passum si impugno. Actio educationis formaliter distinguuntur a creatione per differentiationem contrahentem rationem actionis communem creationis, sed ratio per quam differenti creatio, & educatione est ordo ad subiectum, quem dicit educatione, & quo caret creator: ergo formaliter educatione, ut educatione dicit ordinem ad subiectum. Hunc ordinem ipsa educationis definitio, quae ut distincta a passione describitur a Philosopho ostendit: *actus huius in hoc*, hoc est, in subiecto, neque posse dicere Aristotelem definitissime actionem materialiter sumptum, subdit enim definitionem passionis *actus huius ab hoc* ut actionem a passione discriminaret. Passionem dicere ordinem ad principium actionis ostendit etiam Philosophi definitio, & conceptus ipse passionis, seu receptionis, quomodo enim potest concipi subiectum recipere formam, & non illam recipere ab aliquo: & quomodo valet apprehendi subiectum pati, & non pati ab aliquo

aliquo insidente illud, quod patitur tanquam passionis principio, scuti enim dare importat principium, quod dat subiectum, cui datur, & rem, quae datur; ita recipere dicit subiectum, quod recipit, rem, quae recipitur, & principium, à quo subiectum rem accipit. Ita ipsa terminorum apprehensio rem propalat.

9 Affirmo actionem, & passionem dicere ordinem ad subiectum, & ad principium actuum, nihilominus formaliter distingui. Ita expresè testatus est Philosophus text. 22, toties repetito, quem ita concludit: *Nam buius ab hac, & huic in hoc actum eff ratione diuersum est.* Dittinctio sumenda est ex diuerso modo, quo actio, & passio vtrumque respicit extremum; actio dicit principium actuum tanquam id, cuius est proprius actus, & passum non tanquam id, cuius est actus, sed tanquam id, in quo est actus principij actui, itaque tantum actio subiectum tangit in obliquo tanquam aliquid requisitum ad actum principij actui; passio vero è contra subiecto respicit tanquam id, cuius est proprius actus & principium actuum tanquam id, à quo procedit actus principij passui, nullà habita ratione ad rationem actus, quam habet respectu principij actui illam entitas, quae consideratur tunc ut actus principij passui. Doctrinam hanc opportunè satis explicuit Arisoteles exemplo accluius, & decluius, eadem enim via respectu eorum terminorum accluius, & decluius dicitur, & idem trames est à radice montis ad cacumine, & à cacumine ad radicem, si tamen à cacumine tanquam à termino à quo ad radicem tanquam ad terminum ad quem vias inspicias, decluius illam meditaberis: si vero à radice tanquam à termino à quo ad cacumine tanquam ad terminum ad quem mente tendas, viam accluium concipes. Sic in nostro casu si actum illum identificatum physicè cum actione, & passione consideres tanquam actum principij actui exercitum in passu, actionem mente inspicias: si eundem consideres tanquam actum principij passui prouenientem à principio actui passionem agnoscis, sic ex diuersis modis tendendi in eosdem terminos diuersa iuxer eosdem tendentia concipiuntur.

10 Idem telum, quo impetebat afferentes, actionem, & passionem realiter distingui, iterum ludit Hurtadus num. 29, contra distinguentes adhuc formaliter actionem eductiua à passione. Sic arguit: idem est formaliter ignem calefacere lignum, & lignum calefieri ab igne: ergo actio & passio formaliter non distinguntur. Ostendi suprà hoc argumentum non ostendere identitatem realem inter actionem, & passionem, non multum modò nos premet identitatem formalem negantes. Respondeo ignem calefacere lignum esse idem, quod ignem producere calorem in ligno, qui conceptus passiuè significatur per hunc scilicet productum ab igne in ligno, & vtrque importat actionem, & est idem formaliter tantum diuersis verbis significatus, non tamen convertitur cum isto: *lignum recipit calorem ab igne, seu calor recipitur, seu causatur à ligno, i.e. conceptus significat passionem, & non solum terminacione grammatica vocis actiuè seu passiuè differunt, sed etiam in ipsa habitudine extremorum.*

P V N C T V M III,

De subiecto actionis eductiua.

1 R Este docuit P. Soar. disput. 48. Metaphys. sect. 4. num. 12, non esse de ratione communi actionis habere subiectum, cui inhæreat, quo actionem carere creatiū ostendam Controuersi. sequenti: Modò non inquirimus de subiecto actionis creatiū, sed de subiecto, cui inhæret entitas, quae est actio, & passio, sive formaliter ut actio ordinem dicat ad subiectum ut contendebam punct. precedenti, sive tantum formaliter ut passio, & non ut docet Soar. modò citatus. Triplex subiectum excoxitari potest respectu actionis, principium effictuum, subiectum termini, & ipse terminus. Reperitur etiam duplex actio, transiens, & immanens: immanens dicitur, quae remanet in eodem principio, à quo fuit, de hac leuis potest esse Controuersia, quia ipsa vox immanens videtur significare actionem à principio procedentem, in cuius sinu manere sine transitu ad aliud subiectum extraneum. Verumtamen si quis diceret actionem transiuentem recipi in termino

Franc. de Quicado, Philosoph. Tom. I.

facile posset dicere actionem immanentem in eodem recipi, & differre à transiente, ex eo quod actio immanens in termino recepta illum constituit in principio, à quo procedit actio; transiens vero in eodem termino recepta hunc collocat in subiecto distincto à principio effectu. Transiens actio vulgo dicitur illa, quae recipitur iu subiecto distincto à principio, verumtamen definitiones supradictæ rationem actionis immanentis non explicant iuxta sententias differentes de subiecto actionis, sunt enim Doctores afferentes actiones etiā transientes subiectari in principiis effectuis; definitur ergo prædictæ actiones aptè ad omnium sententias his definitionibus, actio immanens est illa, ex vi cuius formaliter terminus remanet in principio, à quo fuit, & actio transiens est illa ex vi cuius terminus formaliter non remanet in subiecto, à quo fuit. Neque in definitione actionis transientes vtriusque naturam per conceptum positivum, & negativum explicui, vterque enim necessarius non est, quia actio creatiua procedens à Deo non est in alio subiecto, & tamè non est immanens respectu Dei, & actio, quae procedit ab anima, ex vi cuius terminus, & ipsa actio formaliter est in anima, & simul in materia etiam sit in subiecto distincto à principio, videlet in materia, immanens erit: suppono explicacionis gratia; non sufficere ad immanentiam subiectari in materia actionem procedentem à forma, sed materialiter se habere tanquam subiectum omnino extraneum respectu actionis procedentis à forma.

His adhibitis definitionibus integra manet quæstio de subiecto actionis immanentis, vel transientes, licet enim, qui afferunt actionem non posse constitueri terminum in subiecto, in quo ipsa non sit reneantur afferere, actionem immanentem subiectari in principio actiuo, & transiuentem in passo ab hoc distincto, qui tamen voluerint defendere actionem existentem formaliter in hoc subiecto, posse terminum in alio collocare, ex eo quod actio immanens sit vel transiens, non tenentur illam potius in hoc, quā in illo subiecto constitueri. Infurgit ex meis principiis contra has definitiones quedam difficultas, quam placeat explicare, ut penitus viam aperiam quæstioni interroganti de subiecto actionis. Dum in anima dispuo de immanentia actionis vitalis, affirmo, non requiri ad immanentiam formaliter receptionem passiuam in principio actiuo, sed sufficere vniōne: ergo si immanens conuenit actioni ratione termini, actio immanens erit illa, ex vi cuius terminus vniōre principio: ergo omnis actio, ex vi cuius producitur forma cum vniōne ad principium erit immanens, quia ex vi illius terminus manet subiecto vniōis. Respondeo, negando consequentiam, quia terminus non manet formaliter vniōis ex vi actionis producentis vniōem, sed formaliter ex vi vniōis, & causaliter ex vi actionis, quia actio productiua vniōis non est formaliter vniōis, sed causalitas, per quam producitur vniō, & ad hanc immanentiam exposcit ut actio illa identificara cum termino, vel saltem quam ipse exposcat natura sua, ex vi cuius talis terminus producitur, sit formaliter vniō termini ad principium à quo procedit. His præmissis

3 Dico primum, de ratione actionis non est subiectari in principio, à quo effectuè procedit. Tradit hanc conclusiōneum P. Soar. suprà contra Scotum, Caietanum, Fland. & alios. De actione procedente à causa prima tenentur concedere id omnes, quia afferunt distinguere à Deo, qui nullum accidens superadditum potest subiectari in Deo: afferentes actionem identificari cum aliquo intrinseco Dei efficiaciter impugnai punct. I. Ex causa prima increata ad causam secundam creatam gradum facio. Causa prima vere est causa, & in actu secundo constituitur causans, & efficiens per actionem non receptam in ipsa, sed in extraneo subiecto: ergo causa secunda poterit eodem modo efficiens constitui, & in actu secundo causans per actionem non receptam in illa, sed in alio subiecto. Dices specialem esse rationem de causa prima, quia in illa non potest subiectari actio, cuius secunda est capax. Contrà: non infero ergo causam secundam non recipere actionem ex eo immediate, quod illam prima non recipiat, sed posse causam secundam constitui actu causantem per actionem in ipsa non receptam, sicut constituitur prima, quia si de ratione principiū efficiens in actu secundo efficit actionem recipi in principio, quod efficiens constituit, non potest actio constituere efficiens effectuum illud, in quo non posset recipi: ergo actio, quae non posset recipi in Deo, non posset

A a Deum

Deum efficientem constitutere; atque potest: ergo non est ratione principij efficientis actionem in se habere: ergo ignis ex eo, quod calorem efficit non in se calefactionem recipit. Rationem à priori pulchre reddit P. Soar. suprà agere præcisè non est perfectio intrinseca agentis, neque aliquid dicit in illo, sed tantum dicit aliquid fluere, seu oriri ab illo, quod rectè intelligitur ex eo præcisè, quod operatio egreditur à principio effectivo, & ab illo essentialiter dependet.

4 Obiiciunt aduersarij: Actione denominari principium actuum agens quem formalem effectum non posset praestare, si non inhæret principio activo. Secundo non posse esse in alio subiecto, quia illud denominaret efficientis, forma enim essentialiter dat effectum formalem subiecto, cui inhæret. Respondeo actionem non inhærentem principio posse illud efficientis constitutere, sicut viro non inhærens obiecto, illud visum denominat, & eadem actio in ipsorum sententia constituit terminum effectum, & dependentem ab hoc principio, & illi non inhæret. Ad illud, quod dicitur de effectu formali, dixi sèpè effectum formale nihil aliud esse, quam totum resultans ex subiecto, & forma, quod constitutit actio, non cum hac denominatione agentis, sed passi, quia forma non subiicit subiecto, neque concreto, quod simul cum illa constituit denominationem illam, quam tribuit principio illius extrinseco, sic eadem entitas principio effectivo, cui non inhærens agens denominat, & passivo, cui inest, passi denominationem tribuit.

5 Dico secundo. Actio non subiectatur in termino. Probo hanc conclusionem: terminus essentialiter dependet ab actione tanquam ab aliquo tenente se ex parte principij effectivi, medio quo ab hoc recipit esse: ergo non potest intelligi prior natura ipsa actione: ergo non potest esse causa materialis. Si recurras ad mutuas prioritates in diuero genere cause iam doctrinam istam validis impugnationibus concussum inuenies, que si illas adhuc sustinueris, hic necessariò rueret. Etiamsi duplex entitas possit sibi mutuo esse causa in diuero genere cause, tamen eadem entitas non potest esse causa sui ipsius: ergo nulla entitas potest esse principium causalitatis sui ipsius: ergo non potest esse principium passuum causalitatis ex vi cuius producitur. Antecedens negabit nego; Consequentiā probō: esse causam alium entitatis nihil aliud est, quam esse principium causalitatis, ex vi cuius producitur, & ideo dicitur ignis causa efficientis huius caloris, quia est principium causalitatis, ex vi cuius calor producitur: ergo idem calor dicitur causa materialis, seu patiens ipsum calorem, si est principium passuum causalitatis, ex vi cuius producitur calor. Dices, disparem esse rationem, quia ignis distinguitur à calore, calor vero non distinguitur à se ipso, & ideo ignis est causa caloris ex eo quod sit principium sua causalitatis, & calor non est principium sui ipsius. Contrā: Intendo ego in te probare eundem terminum esse causam sui ipsius, & ad hoc te trahere absurdum: ergo petio principium dum afferis terminum non esse causam sui ipsius, etiam si principium sua causalitatis. Virgo si actio productiva mei à me procederet tanquam à principio effectivo, ego me ipsum actiuè procederem: ergo si eadem entitas procederet à me ipso tanquam à principio passivo, ego me ipsum passiuè causarem.

6 Difficile aliquibus visum est explicare quomodo actio distincta à termino, & illi non inhærent illum existentem constitutuunt, quod difficultus reddit multorum loquitorum assertiuū actionem in genere cause formalis constitutere effectum: difficultatem propositam & loquitionem prædictam facile explicabo. Due habet actio, (vix rem explicet, loquor de actione productiva caloris, idem de quacumque alia dicturis) calorem extrahere à potentia cause, & illum existentem constitutere: aliud ex calore existente, & ipsa actione constitutere complexum quoddam, quod dicitur dependens, quod pro materiali includit calorem, & pro formalis dependentiam, quam habet calor. Primum illud officium exercet in genere cause efficientis, & non in genere cause formalis, est causare componendo, sed actio productiva caloris non componit entitatem caloris secundum se: ergo non causat illum in genere cause formalis. Confirmatur: effectus causa formalis non distinguitur secundum se totū à forma, quia forma est causa intrinseca inadæquata

identificata cum effectu, sed calor secundum se totum distinguitur ab actione, ex vi cuius producitur ergo non dependet ab illo in genere causa formalis, seu tanquam à forma, sed in genere causa efficientis tanquam à causalitate adequate ab illa distincta: ergo rectè intelligitur causalitas actionis, seu actio ut causalitas sine inherentiā actionis in termino, quia si ad aliquod causalitatis genus requiritur inherentiā tātum est ad genus causa formalis. Secundum munus videlicet constitutere hoc concretum calor dependens, seu calor productus, præstat in genere causa formalis, quia concretum hoc dicit duo, calorem & dependentiam, hanc tanquam formam, & illum veluti materiam, ex quibus coalefcit, non tanquam compositum efficientia constans materia, & forma, strictè sumptis, quia actio non est propriè forma sui termini, cum neque ex illo educatur, neque vienatur illi, quia tamen illi denominationem tribuit dependentis, & verè illum dependentem constitutit aliquo modo illius forma dicitur, sicut viro dicunt forma concreti visum quamvis subiecto, quod denominat sit nimis extrinseca.

Dico tertio. Actio eductiva subiectatur in passo seu in subiecto, quod terminum ex vi illius productum recipit. Id tradunt Aristotelis verba toties repetita: *Actus huius in hoc: id colligitur ex conclusionibus præcedentibus à sufficienti partium enumeratione, quia si actio non recipitur in principio effectivo, neque in termino, tantum illi restat subiectum in quo terminus recipitur. Efficacius eadem conclusionem suadet identitas actionis cum passione: & ratio à priori quam expono, rem ostendit. Actio eductiva constituit terminum dependentem à subiecto, & est id, medio quo subiectum recipit terminum: ergo debet ipsa recipi in eodem subiecto, non enim alio modo recipitur causalitas, ex vi cuius producitur. Confirmatur: implicat effectum dependere in genere causa efficientis ab aliquo principio, quæ ab eodem principio in eodem genere non dependat: ergo implicat dependere in genere causa materialis ab aliqua causa mediā causalitate, quæ ab eadem causa in eodem genere causa materialis non dependat: ergo implicat calorem dependere à ligno tanquam à subiecto mediā passione identificata cum actione, quin passio, seu actio dependat ab eodem ligno tanquam a causa materiali, & in illo subiectetur. Primum antecedens de causalitate principij effectivi nullus nego: consequentia est optima desumpta à paritate, quam fundat in virtute causa ratio à priori, quam modò adduxi ad hanc conclusionem probandam.*

P V N C T V M I V.

An actio primò productiva, & conservativa sit eadem numero?

N Onnulli apud Patrem Lessium de perfectionibus diuinis lib. 10. cap. 4. quos ipse non exprefso nomine refert, sensere creaturas minori concursum indigere vt conserventur, quam vt primò producantur, qui in ipsa entitate virtutem, quandam confingebant, qua se ipsas conservent cum solo concurso generali cause primæ, sicuti cum eodem concurso entitates alias eiusdem rationis producunt. Contra hunc dicendi modum, doctè & eruditè agit Lessius suprà: eundem efficaciter impugnat Arriaga disp. 9. sect. 9. Ego tamen in illo refellendo non immoror, quia nihil in illo, neque impugnatione dignum inuenio, & illius falsitas ex dicendis pro communi sententia clare constabit, & per se omni probabilitate alienum appetit rem creatam habere virtutem aliquam conservandis, neque in bonum sensum explicari potest hanc virtutem reduci ad actum concurso generali cause primæ. Quia si hoc significet conservationem esse actionem prouenientem physice ab entitate conservata & à Deo tanquam à causa prima omni probabilitate caret, quia dici nequit entitatem esse principium actionis terminata ad se ipsam. Eadem enim est difficultas de actione conservativa, & de prima productiva, ad vtramque enim debet supponi existens principium, à quo fluit antequam intelligatur actio procedens ab illo quod fieri non potest, quia omne ens creatum principium habet à quo procedit in illo instanti, in quo existit, sive in primo, in quo produci dicitur, sive in secundo, in quo conservatur. Si dicant con-

cursum

cursus illum generalem causam prime esse actionem prouenientem, tantum à Deo, illa actio non erit concursus ille generalis, quem Deus exhibuit cum causa secunda ad primam rei productionem, quia concursus, quem tunc Deus exhibuit per se ipsum dependebat à causa prima, & à causa secunda, & implicat (causa secunda amota) illum permanere. De his fatis, pergo ad alia.

Statu Contrario. punct. 1. omnes effectus dependere in conseruari Deo, procedit modò difficultate, ad dependant in conseruari per eamdem actionem, per quam in primo instanti sua productionis fuerunt primò producti. Sunt aliqui effectus, quos dicimus dependere in conseruari à causa secundis quia illis ablatis illico deficit effectus, tales sunt species impressæ, quas mittunt obiecta potentia visuæ, lux à Sole producta: Alij sunt effectus, qui dicuntur non dependere à causa secundis in conseruari, quia etiam causa secunda de medio tollantur adhuc effectus subsistentes perseverant. De omnibus quid dicendum sit breuiter aperiam.

Dicendum est contra Henr. Aur. & Greg. apud Soar in Met. disp. 21. fect. 1. cum eodem P. Soar. ibid. Vasquez 1. part. disp. 72. num. 1. Molin. 1. p. q. 10. art. 5. disp. 1. Hurtad. disp. 1. de generat. fect. 6. num. 83. & alii plurimi apud eundem Soar actionem conseruari esse eamdem numero cum primò productiva, quotiescumque causa producens & conseruans est eadem. Probo hanc conclusionem: actio, ex vi cuius producuntur haec entitas in primo instanti, quo incipit existere, potest in secundo instanti permanere: ergo necessum non est actiones sue fundamento multiplicari. Antecedens probo. Idem est principium ex parte actus primi (in hac enim suppositione procedit quæstio) idem terminus, & reliquæ omnes conditions requiriæ ex parte cause: ergo poterit esse & necessariò erit eadem actio, quia omnibus ex parte actus primi eodem modo se habentibus nihil prohibet actum secundum omnino esse eundem. Confirmatur: actio conseruativa, etiæ singulare omnino distincta à primo productiva non solum existit in instanti immediato primo productioni, in quo incipit esse, sed etiam in vterioribus: ergo eodem modo potest perseverare actio, ex vi cuius effectus existit in primo instanti, in quo existere incipit. Hæc conclusio ex postea tradenda n. s. clarissim constabit.

4 Dicendum est secundò, ablata causa secunda ad æquarà vel inadæquatè effectum non posse conseruari ex vi actionis, quæ primò fuit productus: Probo facile: actio quæ fuit primò effectus productus dependebat per se & essentialiter à causa prima, & causa secunda: ergo implicat existere illam actionem sine causa prima secundaria ergo quacumque ablata necessariò deficit illa actio. Rem declaro: Ablatio igne producens in hoc instanti calorem auferit id, à quo dependet actio procedens ab igne: ergo auferitur actio, ex vi cuius procedebat calor ab igne, sed actio, ex vi cuius procedebat calor ab igne, & ex vi cuius procedebat calor ab igne ut probauit Contr. 10. ergo deficiente actione, ex vi cuius procedebat calor ab igne deficit actio ex vi cuius procedebat calor ab igne.

5 Dicendum est tertio, causam conseruante in hoc secundo instanti effectum ab illa productum illum conseruare ex vi eiusdem actionis, quia eadem causa eundem effectum produceret, si illum primò produxisset, & non posse minori influxu illum conseruare, quam esset ille, quo eundem primò produceret. Probo hanc conclusionem: effectus præcessit in instanti antecedenti, vel non præcessit physicè in hoc instanti nihil potest influere, quia in ordine physico id, quod præcessit perinde est ac si nūquam fuisset: ergo idem influxus requiritur ex parte cause ad effectum existentem in hoc instanti, sue præcesserit in instanti antecedenti, sue non præcesserit: ergo idem influxus, qui modo dicitur conseruatio, quia entitas in instanti antecedenti existit, esset prima productio, si in instanti præcedenti idem effectus non extitisset. Confirmatur: dependentia oritur ex entitate effectus intrinsecè limitata, & indigente principio à quo habeat esse: sed idem est effectus cum eadem limitatione in hoc instanti sue præcesserit in instanti antecedenti, sue non præcesserit: ergo eamdem habet dependentiam influxus in utroque instanti: ergo in utroque erit illi necessarius influxus æquè validus, ut ex vi illius subsistere possit. Duxi

æqualem influxum requiri ad producendum, & ad conseruandum effectum, quod de influxu in actu secundo absolutè absque illa limitatione intellige, de virtute vero in actu primo intelligendum est non absolutè, sed per se loquendo. Rationem prius huius posterioris partis accipe. In instanti, in quo qualitas habens contrariū: verbi gratia, frigiditas in subiecto conseruatur, conseruatio fit absque illa resistentia formalis, nihil enim exigit in subiecto, in quo conseruator frigiditas, aut immediatè extiterit, ratione cuius qualitas illa contra resistentiam formalem conseruatur, quando vero primò producitur, & expellitur calor, producere illa est contra resistentiam formalem caloris expulsi, qui immediatè extitit in instanti antecedenti, & in illo resistit ne nunc introduceretur frigiditas, cuius resistentia vincitur in instanti, in quo frigiditas producitur, & ita maior virtus, seu conatus ex parte actus primi requiritur ad eundem effectum ex vi eiusdem actionis producendum ratione contrarij resistentis, quam ad illum conseruandum, quod si nullus calor expellendus præcessisset ex parte subiecti, non maior virtus esset requisita ad frigiditatem producendum quam ad illum conseruandum. Hæc de virtute in actu primo, nunc de influxu in actu secundo. Influxus in actu secundo, seu actio sue absit, siue adit contraria forma, cuiusdem omnino rationis requiritur ad producendum, quam ad conseruandum, sicut omnino eadem est actio, ex vi cuius producitur frigiditas, resistente calore, & illo non resistente. Ratio est, quia effectus producendus intrinsecè semper est idem siue absit, siue adit forma intrinsecæ, & entitas actionis tantum respicit entitatem intrinsecam effectus ad quam primariò terminatur, & qualibet actio productiva ostendit gradus frigiditatis, æquè expellet primum calor, si detur existens, ad hoc autem ut detur, non requiritur ex parte actionis virtus aliqua operativa, sed tantum pura illius non repugnantia, quæ postea illam efficientis virtus exerceat, cui incumbit proprio conatu vincere qualitatem contrariam ponendo in rerum natura actionem, ex vi cuius producitur frigiditas, in qua non resistentia: sed victoria, seu effectus resistentia constitit. De hoc latè in Generatione Contr. 5 de resistentia.

6 Duxi permanere eamdem actionem quotiescumque est eadem causa conseruans & producens. Dicendum est modò quando sit eadem causa, quæ conseruat, & quæ producit: amdein esse causam conseruantem, & producentem effectus, quos dicimus dependere in conseruari à suis causis, sicuti dependet lux à Sole & species impressæ ab obiecto: consentiunt omnes, & experientia ipsa demonstrat, quia cum primò remouetur causa primò producens lucem, corruptitur lux: ergo existentia lucis etiam in conseruari dependebat à causa primò producente, alias haec semota lux eadè conseruaretur. In assignanda ratione, cur aliqui effectus dependant in conseruari à causa prima producente, & non alij, multus est Soar suprà n. 11. apud quem nihil inuenio, quod rem adæquatè explicet, & ita de qualitatibus ab actionibus distinctis nullam aliam rationem existimo posse assignari præter experientiam, qua videmus aliquas entitates ut primum remouetur causa illarum productiva statim perire. Bene tamen notat Soar nullam substantiam huiusmodi dependentiam in conseruari habere à causa primò producente, neque qualitatem aliquam dispositiæ ad formam, quod experientia monstrat. Verumtamen ex qualitatibus, quæ ad formam non disponunt inuenio lucem dependentem in conseruari à sua causa, & impulsum non dependentem, species impressæ potentia visuæ dependentes in conseruari ab obiecto, & species impressæ intellectus productus ab actionibus, qui modo non sunt, quæ in conseruari ab illis non dependent, inter quas qualitates nulla poterit disparitatis ratio à priori reddi, sed necessariò recurrente est ad intrinsecam illarum naturam nobis experientia notam. Docet etiam Soar nullum effectum dependere in conseruari à causa vniuoca, quod sine examinare, non est omnino admittendum: dicam quid sentio. Dependentia, quæ in conseruari habet effectus à causa secunda proximè vel remotè tendentem reducenda est ad causam æquinoctiæ, & numquæ potest esse determinata à causa vniuoca, quæ necessariò exigat, sed sicutem debet esse exigētæ effectus respectu causæ secundæ conseruantis, vniuoca, vel æquinoctiæ sub disiunctione. Vtrumque clarè probo. De lucē dependentem in conseruari ab alia luce vniuoca, lux illa vniuoca conseruans eo ipso quod est vniuoca cum effectu debet

Franc. de Oviedo, Philosop. tom. I.

A a 2 habere

habere eadem prædicta essentialia, quæ habet effectus, sed effectus dependet in conseruari à causa creatæ: ergo & lux conseruans: de hac ego luce conseruante inquirō, an conseruatur à causa vniuoca, vel æquiuocæ ab æquiuoca habeo intentum, si ab vniuoca, hac etiam dependebit ab alia causa secunda in conseruari, & sic in infinitum abibimus; si aliquam causam æquiuocam non assignemus: ergo vltimè veniendum est ad causam æquiuocam. Secunda pars conclusionis ex prima legitime inferat: effectus ille immediatè conseruatus à causa æquiuoca naturaliter conseruatur ab alia: ergo non petit necessariò conseruari à causa vniuoca, sed maximum, quod potest exigere est conseruari à causa vniuoca vel æquiuoca, effectus ille conseruatur à causa æquiuoca, & conseruans alium vniuocum est eiudem rationis cum hoc vniuoco, quem conseruat: ergo effectus iste conseruatus à causa vniuoca habet eamdem naturam cum causa, sed causa non petit determinatè conseruari à causa vniuoca, sed de facto conseruatur ab æquiuocæ: ergo neque hic effectus necessariò exigit conseruari à causa vniuoca, sed sicutem potest conseruari ab æquiuocæ, etiam ab vniuoca & quæ primò conseruetur.

7 Restat modò inquirere an effectus, qui dependet in conseruari à causa secunda necessariò immediatè conseruationem exigat à causa æquiuoca, ita ut non possit immediatè adequatè conseruari à causa secunda. Sentio quæstionem hanc certo definiti non posse, quia experientia, quæ harum rerum magistra est, nihil nos potest in hac re docere, quodcumque enim existit lux, non solum est applicata lux alia, à qua possit conseruari, sed etiam luminosum conseruans lucem aliam, media quæ applicatur toti luci existenti, & illam de facto conseruat: ergo non possumus experientia doceri, an hac lux sufficienter posset conseruari ab alia luce, si luminosum præcipuum nequitam ad illius conseruationem conduceret. Nihilominus probabilius esse censeo qualitates dependentes in conseruari à causa secundis ex sua natura non exigere immediatam conseruationem à causa æquiuoca, sed ex se posse conseruari adequatè ab vniuoca, & ita de facto conseruandam si posset vniuoca sine æquiuoca applicari. Pono casu, qui rem explicet. Affirmo casu, quo Deus corrumperet luminosum, & conseruaret miraculose sex gradus lucis in hac parte aëris, hos naturaliter productos, & conseruatos in parte immediata aëris gradus alios lucis, qui à causa vniuoca naturaliter conseruarentur. Idem dico casu, quo luminosum conseruaret lucem sibi propinquam, & Deus illi concursum subtraheret, vt remotiore conseruaret, que adequatè conseruaret à luce conseruata à luminoso. Mo-ueor ad hanc conclusionem, quia cum lux vitutem habeat producendū & conseruandi lucem aliam, & lux producenda, & conseruanda non sit illa perfectior, sed essentialiter & quæ perfecta, & intensuè remissior, fundamen-tum non est ad afferendum virtutem lucis ex se sufficientem non esse ad lucem aliam producendam, & durum videtur intensissimam lucem à Deo miraculosè producendam, neque minimum gradum lucis posse producere cum generali concurso Dei, quem si potest producere, potiori rure conseruare poterit. Fortiorem aliam rationem non inuenio, quam libenter à quocumque dicere.

8 De effectibus, quos dicimus non dependere in conseruari à suis causis, sicuti calor, frigiditas & alia huiusmodi qualitates procedit dubium, an ab illis conseruentur, dum causa, quæ illos produxit applicata perseverat, vel an tantum dependeant à causa primò producente in primò instanti, in quo existere incipiunt, & in secundo dependeant tantum à Deo, etiam si permaneat causa producent cum eadem applicatione, quam habuit in primo instanti. Parum philosophicè existimo, sentire, qui dicunt hos effectus tantum dependere à causa in primo instanti, in quo producuntur etiam si in secundo eamdem applicationem habeant, contra quos pro oportita sententia sic argumentor. Si causa, verbi gratia, ignis ligno applicatus, in instanti præcedenti non produxit calor, illum produceret in hoc instanti, & actio terminata ad calorem in hoc instanti ab igne dimanaret: ergo eadem actio dimanat ab illo in hoc instanti, etiam si in antecedenti calorem produixerit, quia id, quod in instanti præcedenti fuit, & modo iam non est respectu huius instantis perinde se habet ac si numquam fuisse. Confirmatur: in secundo instanti est eadem virtus ex parte principij effectui, & passui, & eadem capacitas ex parte termini: ergo in primo instanti ac in se-

cundo erit eadem actio: ergo erit in hoc instanti actio ab hoc igne, quæ in præcedenti fuit ab eodem principio: ergo idem ignis, qui antea calorem produxit, modo eundem conseruat. Dices virtutem ignis esse ad producendum, & non conseruandum calorem. Contra: calor primò productus, & conseruatus intrinsecè, & secundum suam entitatem omnino est idem: sed virtus productiva, quem habet ignis tantum respicit entitatem intrinsecam caloris: ergo eadem est, & omnino eodem modo respicit effectum primò productum, & postea conseruatum. Idem argumentum fit de actione. Producio & conseruatio intrinsecè non differunt, sed ex eo quod modo incipiat esse terminus, quem recipit dicitur productio, & ex eo quod terminus immediatè ante præcesserit, etiam si actio modo incipiat dicitur conseruatio: ergo eadem est virtus respectu productionis, & conseruationis: ergo principium, à quo potest fluere productio potest esse principium conseruationis. Ex eo enim quod terminus immediatè præcesserit non potest principium actionum fieri impotens, vt modo incipiat exercere actionem terminatam ad eum terminum quam exerceret si terminus immediatè ante non præcesseret.

Ex hoc infero ignem non tantum conseruare calorem, quem primò produxit, sed etiam calorem productum ab alio igne, quem ipse posset primò producere etiam si præfens sit ignis alius, qui talè calorem primò produxit, quia si duplex ille ignis simul applicaretur ligno uterque per modum vnius principij adæquari calorē illum produceret, & ab utroque procederet eadem individualis actio terminata ad calorem: ergo cum modo uterque ignis applicetur, eadem actio ab utroque procedet, quæ procederet si primò applicarentur, alterum enim fusile tempore antecedenti applicatum respectu huius instantis perinde est, ac si numquam fuisse. Potiori ratione ignis incipiat conseruare calorem, quem inuenit productum à Deo, quia Deus tantum conseruat in defectum causa secunda, & idem causa secunda adueniente hæc effectum conseruabit, & non Deus. Secundò, quia ignis intendens à se mittere actionem terminatam ad calorem ex se non magis petit actionem, quæ modo ab illo incipit exire, terminari ad calorem qui modo incipiat, quam ad calorem, qui immediatè fuit: ergo ex se non magis petit calorē producere, quam conseruare, & alia calor ille præ existens petit conseruari: ergo determinabit ignem ex se indifferente ad conseruandum, & ad producendum, & ad hos, vel illos gradus producendos, vt potius actionem exerceat circa illos, qui iam existunt, & conseruatione indigent, quam circa alios, qui numquam fuerunt producti, & exigere non possunt suam conseruationem, eo modo, quo illi sicut conseruationem exposunt. Neque contra hoc est quod tradidi Controu. 7. p. 7. n. 10. videlicet Deum non determinare principium effectuum ad nouam actionem effectus iam producti, quia hoc intelligendum est respectu actionum quæ simili existerent, non verè respectu illarum, quaram una, altera adueniente periret.

Obiic. Si applicentur duo calida vt quatuor, calor 10 vt quatuor existens in hoc subiecto posset producere tres gradus caloris existentes in alio subiecto: ergo illos conseruabit. Rursum alij quatuor gradus existentes in alio subiecto possent etiam producere tres gradus existentes in isto ergo illis conseruabit: ergo gradus caloris existentes in dupli subiecto mutuo conseruabuntur. Respondeo quatuor gradus caloris existentes in hoc subiecto potuisse producere gradus existentes in alio, si supponeretur existens, independenter ab illis: quod si non ita supponeretur, sed dependens illos producere non posset, & ita posse illos conseruare si supponatur cum independentia, scimus si dependens ab illis supponatur. Casu autem, quo calidum hoc conseruaret tres gradus caloris existentes in alio, illi tres gradus caloris in illo instanti, in quo conseruentur non supponerentur independentes à quatuor gradibus existentibus in hoc subiecto, sed eis dependentia ab illis, ac proinde non posse tres illi gradus caloris conseruari ab hoc calido vt quatuor conseruare aliquem gradum caloris existentem in hoc subiecto. Ecce quoniam non mutuò conseruentur gradus existentes in dupli subiecto. Sed adhuc restat difficultas cuius subiecti gradus conseruerat gradus existentes in alio, cum antecedenter & que bene possint quatuor gradus existentes in hoc subiecto conseruare tres gradus ex quatuor, quos habet aliud subiectum

iectum, & quatuor existentes in alio subiecto conseruare tres ex quatuor, qui sunt in isto. Si gradus in aequaliter intensi constituerentur, facilè dicerem remissiores conseruandos esse ab in tenoribus: cau tamen, quo aequi intensi, & ciudem virtutis supponantur, existimo in actu primo hos gradus intendere conseruare existentes in alio subiecto, & eisdem intendi conseruari ab aliis, quo duo coniungi non possumus, quia non potest dari mutua caufalitas, ac proinde cum ex gentiæ in actu primo aequales sint Deus determinabit potius hos, quam illos ut alios conseruent, vel si non determinet, cum æquum sit utriusque partis ius, neque ita cedet, neque vincetur illa, & ita mutuo impudentur hec duo calida, ita ut neutrum alterum conseruerit.

11. Nota in opinione P. Lugo afferentis actionem non distinguere a duraione quem referam Contr. 16. non posse dici eamdem numero acti onem posse dici modo primam productionem, & postea conseruationem, quia secundum hanc sententiam non potest actio existere in duplice instanti, non tamen infertur ex hac sententia conseruationem, & primam productionem intrinsecè distinguere, quia luxa principiæ huius auctoris rectè dicitur eamdem actionem, que in hoc instanti prima productio dicitur, potuisse dici conseruationem, si inmediate ante non præcessisset alia actio terminata ad eundem terminum, & similiter rectè dicitur, actionem, quo in hoc instanti conseruatione dicitur potuisse antecedenter in eodem instanti dici primam productionem; ex eo præcisè quo non præcessisset alia actio eundem terminum recipiens.

12. Nota similiter productionem, & conseruationem non distinguere ex eo quod modo incipiat actio, sed ex eo, quod incipiat terminus, quem respicit actio, quia postquam ignis produxit calorem in hoc instanti, etiam si incipiat in sequenti alia actio determinata ad eundem ignem, conseruatione dicitur & non prima productio: requiritur ergo ad rationem productionis ut distinctæ à conseruatione terminum incipere, & consequenter incipere actionem, quia non potest modo incipere terminus, si actio immediate ante præcessisset, cum in illo instanti potuerit esse actio sine termino. Ad rationem conseruationis ut distinctæ à prima productione sufficit terminus præcessisse, etiam si incipiat actio: quod si actio præcessit, necessariò cum illa præcessit terminus, & ita non poterit non esse termini conseruatione ut distinctæ à prima productione.

13. Obiectus non distinguere effectus, qui dependent in conseruari à suis causis, ab illis, qui dicuntur hanc dependentiam non habere cum omnes à suis causis conseruentur, dum haec sunt applicatae, & omnes possunt conseruari à causa prima deficientibus causis secundis. Respondeo maximam intercedere inter utriusque differentiam, quia effectus qui dicuntur dependere ab illis, ita dependent, ut causis deficientibus, etiam si Deus posset illos miraculose conseruare, naturaliter tamen non conseruantur à Deo, quia illi non exposcent conseruationem illam, quam Deus potest illis praefare, propriis causis absentibus, effectus vero, qui dicuntur non dependere in conseruari à suis causis etiam de facto ab illis conseruentur dum sunt applicatae, ita conseruantur ut his causis deficientibus, non solum poterint supernaturaliter conseruari à Deo, sed ipsi hanc exigunt conseruationem; quam Deus prestat teneat si velit attendere ad exigentiam ipsorum & iuxta illa munus auctoris naturæ adimplere.

P V N C T V M V.

De reproductione.

Ex eisdem principiis quibus naturam conseruationis explicimus possibilis reproductionis examinanda est. Doctores disputant an possit naturaliter an supernaturaliter dari reproductione. Procedit difficultas de reproductione permanentium & specialiter de reproductione successorum, dicam de omnibus. Circa reproductionem quidam inter doctores nullam inueniunt dissensionem: definiti potest: *Actio terminata ad effectum, qui tempore mediato existit.* Exterum duplicitate potest contingere reproductione effectus eiusdem. Primo per actiones distinctas terminatas ad eundem effectum: secundum per repetitionem eiusdem actionis, quo tempore mediata præ-

Frane. de Oviedo, Philosoph. Tom. I.

cessit, utrumque reproductionis modum explicabo.

Qui sentiunt accidentia individuari à subiecto repugnare, defendunt adhuc successuè non posse duo accidentia eiusdem speciei in eodem recipi subiecto. Ex quo inferunt semper reproduci in eodem subiecto idem numero accidentis, quod antea perierat. Huius doctrine fundamen-
tum omnino à veritate est alienum, individuatio enim cuiusvis entitatis formaliter, & intrinsecè ab ipsa desumitur, extrinsecè vero, & causaliter non potest in accidentibus à materia defumis, eadem enim indifferens est ad recipienda accidentia non solum numero, sed etiam specie differentia. Ex diuero principio eamdem doctrinam de reproductione Scotus est amplexus apud P. Soar. dis-
put. 5. Metaphys. scit. 9. num. 1. afferit enim eisdem causis eodem modo applicatas semper eundem producere effectum. Ex quo infert idem accidentes reprodu-
cendum, quoties eadem causæ, à quibus primò fuit produc-
tum eodem modo applicentur. Ratio hæc facilem solu-
tionem habet in cuiusvis sententia doctrina, qui enim af-
ferunt causam determinari ad individuationem à circum-
stantiis; dicent his variatis eamdem causam diuersum producere effectum, & cum circumstantia temporis diuer-
sa sit, effectus diuersus necessariò contingit. Qui tenent Deum determinare causas ad hoc individuum potius quam illud producendum, dicent ratione diuersè deter-
minationis eamdem causam diuersum producere effectum, eadem enim causa diuerso modo determinata diuersum effectum producit, eundem productura, si eodem modo determinaretur. Durand. Mar. & alij apud P. Soar. tom. 2. part. 3. disp. 44. scit. 1. tenent non posse idem accidentis iterum reproduci adhuc de potentia Dei absoluta, qui eadem non potest iterum repeti, & vbi intercedit noua actio, nouum etiam terminum intercedere oportet. Sententia hæc non bene audit apud omnes & omni fundamento est destituta, falsum enim est non posse diuina intercedente potentia eamdem repeti actionem, quod esti verum est, non probaret, quia idem terminus plures actiones potest terminari ut patet in effectibus, qui producuntur à causis secundis, & conseruantur tantum à Deo, quod fieri nequit nisi per diuersas actiones, quarum una sit productio de-
pendens à Deo, & à creatura, & alia sit conseratio de-
pendens tantum à Deo, quia actio, quo modò dependet ab his principiis, per se ipsam dependet, & non potest eadem in aliquo tempore existens ab illorum aliquo non dependere.

Qui dicebant causas determinari quo ad individuationem effectus dicunt naturaliter non posse reproduci hunc effectum, quia temporis diuersitas ad diuersos effectus producendos determinat. Impugnauit Controversia 10. adscribentes extrinsecis circumstantiis effectuum individuationes, quo fundamento euerso, alia in hac re quærenda via est. Sed adhuc illo stante neutiquam hanc tutam esse censeo. Do circumstantias determinare effectum individuationem, ex quo infertur in hoc tempore non posse produci effectum huius speciei ab isto numero distinctum, non tamen infertur hunc numero non posse in hoc vel in illo tempore produci, quia etiam effectus ex se indifferenter habeat ut in diuersis temporibus possit produci, dum tempus idem indifferens non sit, ut in illo diuersus effectus producuntur optimè individuationis effectuum his circumstantiis adscribuntur. Deinde effectum hanc habere indifferenter sic probo. Hic effectus productus in hoc instanti (loquor de permanentibus) conservatur per integrum horam ab eadem causa ex vi eiusdem actionis: ergo actio, quo modò incipit existit in fine horæ: ergo in hoc ultimo instanti (transito ad finem horæ) posset existere, etiam in præcedentibus non extituisse. Probo consequentiam: actioni secundum se non repugnat existentia in hoc instanti, quia supponimus illam habere, & habuisse in præcedentibus, præcessisse, vel non præcessisse nihil potest physicè con-
ducere ad existentiam actionis in hoc instanti ultimo horæ: ergo sicuti existit in hoc instanti, quando in antecedentibus præcessit, posset in eodem existere, etiam in nullo præcessisse: ergo sicuti incipit in primo instanti horæ cuius modo est ultimum terminatum instantis, potuit incipere in hoc instanti: ergo ratione temporis indifferens est ut incipiat esse in hoc vel in illo instanti: ergo ex hoc capite adhuc in ordine ad causas naturales non est repugnantia in reproductione eiusdem effectus.

sue per repetitionem termini ex vi diuersarum actionum, siue per repetitionem eiusdem actionis. Mente repeate, quia dixi Puncto precedenti de identitate productionis, & conseruationis, & ex differentia conseruationis ad diuersa tempora eamdem indifferentiam productionis ad eadem tempora inferto.

4 Conimbr. PP. assertur lib. 2. cap. 11. quæst. 1. causam non posse producere effectum postquam semel illum prodixit, quia manet veluti effecta, & exhausta ex priori productione, & ita non posse iterum eundem edere factum. Nec bene, nec sufficienter: non bene, quia virtus productiva non minuitur per actiones ab illa procedentes, sed eadē omnino intrinsecè manet, & ita cum eadē fecunditate ad effectum producendum, quia fecunditas cause ab illius virtute non distinguitur: secundū tēsi virtus exauritur exercitio fūarum operationum, non mindū, in modo magis exauritur, si conseruaret effectum per duas horas continuas, quam si initio illarum effectum produxisset, & actione interrupta, iterum in fine illarum eundem produceret, quia cum non requiratur maior virtus ad producendum, quam ad conseruandum, magis virtus impeditur in conseruatione effectus per duas horas, quam in conseruatione repetita, quæ simili cum conseruatione tantum durat per viam horam diuisam. Sufficiens ad rem solutio non esset, etiamsi veram contineret doctrinam, quia cum idem numero effectus possit diuisim à duplice causa produci, ex eo quod hæc causa, quæ illum produxit effecta, maneret ad illum corruptum reproducendum non inferatur non posse eundem effectum ab alia causa producere.

5 Neque audiendus est modus, quem refert Suar. dicentium causas creatas natura sua esse determinatas, ut creato ordine effectus producant, ratione cuius non possunt iterum ad effectum, qui iam pertransit redire: inquit enim immediatè venturus, ut effectum processio rectè ordinatur. Omni fundamento destituta est effectum processio, & gratis facta quam sic dispergo: Conseruat causa hunc effectum per integrum horam non obstante hoc effectum ordine: ergo potest per eamdem horam cum aliquo interruptione conseruare, sicuti enim effectus proximè venturus horam integrum expectat, ut per illam conseruerit effectus procedens, cur non per eamdem expectabit ut producatur, & reproducatur idem effectus? Secundū, ut sape dixi, præteriisse, vel non præteriisse effectum, nihil refert ad illud, quod modo futurum est: ergo ex eo præcisè, quod hic vel ille effectus præcesserit, nullum ius acquirit effectus aliquis ex possibilibus, ut potius ille succedit, quam ut iam præteritus reproducatur. Ultimè, si talis datur ordo, adhuc alia est reddenda ratio propter quam effectus, quibz̄ ab hac causa ordine debito fuit productus, & iam est corruptus non possit idem ab alia causa ordinare, seruato inter alios effectus, quos hæc causa producere potest, iterum produci.

6 Sento ex parte causarum nullam rationem reperiri posse, propter quam idem agens eidem passo applicatum non possit eundem effectum permanentem ex vi eiusdem, siue diuersa actionis iterum producere, sed totam variationem effectuum oriri ex voluntate Dei determinante causas naturales semper ad nouos effectus producendos. Hic dicendi modus non placuerat nostro Suar. 3. part. loco supra citato, poeta vero disput. 5. Metaphysic. sect. 9. ait re attenitus considerata sibi valde probabilem videri: eundem tenet Gregorius in 1. distinct. 17. quæst. 4. art. 2. ad 7. & distinct. 35. quæst. 1. art. 1. Tolet. lib. 2. de generat. quæst. ultim. conclus. 2. eidem fauet Fonseca 1. Metaphysic. c. 2. quæst. 3. sect. 8. & quatenus afferit hæc sententia ex parte creaturarum nullam esse repugnantiam in reproductione eiusdem effectus, non differt à sententia, quam tenet Soncin. in 4. distinct. 43. quæst. 3. & Richard. quæst. 1. artic. 6. Probo hanc conclusionem ratione milles repetitæ. Præcessisse effectum iam non existentem modo nihil est ergo hoc, quod est præcessisse non potest impediare causam productiū, ne modo hanc actionem exercet respectu huius effectus, alias causa habet eamdem virtutem, quam habebat ante quam illum primo produxisset, quia virtus causa ab illius entitate non distinguitur: ergo poterit eamdem actionem exercere cum ex parte virtutis causa potens sit ad illam, & nullum sit impedimentum ratione cuius illius virtus possit impediiri. Eadem ratione censeo posse, quatenus est ex se hanc causam reproducere ex vi aliis actionis effectum corruptum, quem alia primo pro-

duxerat, quia cum idem effectus continetur in virtute eiusdem causæ, sicut hæc posset modo hunc producere effectum, si alia eundem non produxisset, ita modò illum poterit producere cum eamdem virtutem habeat, & ex nullo capite sit impedita. Non posse hanc causam actionem ab illa exercitam repeteret certum est, quia actio per se ipsam dependet à principio, & indifferens non est ut ab hoc vel ab illo dependeat.

Affirmo impossibilem esse reproductionem effectus siue permanentia, siue successiva etiam ex vi diuersa actionis spectato decreto libero Dei determinante causas secundas ad indiuiduationem effectus, quia ex lege ordinaria semper determinantur ad effectus producendos distinctos ab illis, qui iam fuerunt producti. Hanc conclusionem suadet experientia in omnibus viuentibus, præcipue in sensuibus, in quibus accidentium diuersitas, quam in omnibus inueniuntur formarum diuersitatem portendit. Circa alias formas præcipue accidentales non possumus experientia duci, cum enim inter se adeo similia sint, non valent sensus inter hanc, & illam formam ignis, vel auri, hunc, vel illum calorem, hanc, vel illum frigiditatem discernere: in his autem, in quibus experientia non est locus possumus iudicium ferrari à paritate formarum, quoniam diuersitatem nostram in omnibus, quos possumus experiri. Secundo, id videtur naturæ conformius, quia cum causa in innumeris contineat effectus magis naturæ diuersas ostendunt, dum semper nouis illam effectibus ornant, & magis consentaneum ne sèpè actum agant, sed ut semper ad nos partus determinentur.

De successu nonnullis longam instituunt disputacionem, ego vero vir disparitatis umbram inuenio inter permanentia, & successiva, illa inter se confero. Successiva sumi possum quatenus dicunt hanc successionem cum hac numero duratione successu fluente: secundum hanc rationem extra controverson est non posse producere, quia duratio, quæ est hodie, etiamsi non esset non posset craftina die produci, quia implicat ipsam existere die craftina: ergo postquam fuit hodie non potest reproduci craftina die, non quia producta fuit hodie, sed quia ipsa secundum se antecedenter ad omnem actionem, seu corruptionem circa illam repugnat craftina die existere, & ita reproductionis motus cum duratione, quæ fuit hodie repugnat die craftina non formaliter ut reproductionis, quia, ut dixi, etiam hodie producta non esset craftina repugnare, sed præcisè per suam entitatem, quæ affixa est diei hodierni, & extra illum existere nequit. Hæc dixerim siue duratio sit accidens superadditum: quia hoc debet constitui affixum huic temporis imaginario, sicuti praesentia loco imaginario affigitur siue dicat connotationem ad tempus reale vel imaginari, quia hoc debet esse cum hoc ordine prioris, & posterioris, qui repugnat esse eundem hodie, & cras. Hoc idem contingit in permanentibus, quia eodem modo repugnat Petrum, qui fuit heri, & modo non est, reproduci craftina die cum duratione quam habuit heri non præcisè, quia heri fuit productus cum illa duratione, sed quia duratio quæ fuit heri antecedenter ad omnem sui productionem & corruptionem habet repugnationem ad existendum craftina die.

De motu, qui successu fit secundum se sumptu sentio eodem modo posse ex natura rei reproduci, & tantum illius reproductionem repugnare ex lege Dei, sicuti de permanentibus dictum est. Ratio est, quia motus successus etiamsi essentialiter sit successus ratione successionis non est affixus huic, vel illi determinata durationi, sed tantum per illius partes inter se non coexistere, quia secundum se indifferentes sunt ad existendum die craftina, vel hodiernam, dummodo non omnes simili existant, quia similitas opponitur successioni, quam dicit motus: ergo postquam motus successus extitit hodie ex vi huius durationis, poterit ex vi aliis distinctæ iterum successus existere craftina die. Virgo eadem ratione, quia argumentabat in permanentibus. Hic motus successus, qui fuit hodie, si defacto non fuisse hodie posset craftina die produci, cum duratione distincta ab illa, quæ hodie habuit: ergo etiam postquam fuerit hodie, poterit eodem modo produci, quia hodie fuisse vel non fuisse nihil refert, neque aliquid potest condicere respectu illius, quod est craftina die futurum. Concludo ex his eamdem omnino esse rationem de productione permanentium, & successorum, in qua conclusione sequor Aureolum apud Capreolum in 4. distinct. 48. quæst. 1. artic. 2. Maironium distinct. 44. quæst. 3. & nostrum Suar. suprà.

Argumenta

10 Argumenta, quæ contra reproductionem successuorum sunt quædam supponunt motum successuum per suam eritatem esse affixum huic spatio, quod falsum est. Alia pertinet ex duratione motus successuum, qui reproduci non potest, quod nos concedimus, quia non contendimus posse motum reproduci craftina die cum eadem duratio- ne, quam habuit hodie, sed cum diuersa. Aliam inferunt repugnantiam reproductionis ex successione, quæ essentialis est mortui, quæ antecedenti omisso rectâ illatione non nituntur, si enim totum motum, quem ego habui proximè elapsum repererem, postea venturum eodem ordine partium aduenientium perenni quodam fluxu quin vna alteri coexistere, quid tunc fieret contra successione motus. Dixi omisso antecedenti, quia nullus est motus localis ita necessarij successuum, cuius partes de potentia Dei ab soluta coexistere non possint, quia cum ego possim simul de potentia Dei absoluta retinere praesentiam, quam habui in instanti precedenti, & aliam acquisitam in hoc instanti, & in eodem indiuisibili instanti duplicum praesentiam immediate acquirere, quas successuè eram naturaliter acquisitus, possunt simul existere actiones, ex vi quarum hæ praesentia producuntur, quæ sunt eadem partes, que eundem motum successuum compонerent, ex quo deducitur motum localem, qui omnium est magis successus non esse essentialiter successuum in actu secundo, licet essentialiter, hoc est per suam essentialiam successione exigat. Infero, ex his posse Deum in instanti simul producere motum successuum iam corruptum non formaliter ut successum, sed nudè sumptum secundum suam entitatem, & secundum omnes sui partes.

P V N C T V M VI.

De natura motus.

Integram disputationem multis Punctis sectam multi
replent de natura motus, apud quos nihil inuenio, quod
non possit paucis cingi, explicatâ enim naturâ actionis, &
passionis, facile quæ specialia sunt motui, explicantur.

Duplex genus entis cognovit Aristoteles, unum in actu, aliud in potentia, & hoc ens tam intra genus cause efficientis, quam materialis, seu patientis. Ens in potentia intra genus efficientis dicitur illud, quod potest agere, seu actiū potens mouere paſsum, ens in actu dicitur principium actiū non ſolū potens mouere ſubiectū, ſed iam illud mouens. Ens in potentia intra genus cause materialis dicitur ſubiectū, quod aptum eſt vt moueat, quod mobile dicitur. Ens in actu dicitur ipsum mobile, non ſolū quatenus eſt potens moueri: ſed quatenus iam actu moueretur, & motu denominatur. Vtrumque ens in actu adiit ſupra ens in potentia rationem per quam unum conſtituit mouens, & aliud conſtituit motum: hec ratio eſt ipſa entitas motus, que quatenus procedit ab hoc principio illud mouens denominat, & quatenus in hoc recipiū illud conſtituit motum, ſicut eadem actio quatenus procedit ac hoc principio illud denominat agens, & quatenus in hoc recipiū, illud paſsum conſtituit. Hac diſerte tradiit Philoſophus text. e. illius do verba: *Cum autem in unoquoque genere (hoc eſt in genere cauſe efficientis, & in genere cauſe materialis) aliud quidem actu, aliud potentia eſt diſcerniſſimū eius, quod potentia eſt, (hoc eſt, potentis actiū mouere, & potens moueri paſſuē) quatenus tale eſt (id eſt quatenus habet potentiam ut moueat, & ut moueatur) actus motus eſt, hoc eſt motus, qui conſtituit actu mouens, actuū in motu, & vtramque potentiam ad actuū reducti: His conſonant verba Arift. text. 33. vbi motum vocat actuū actiū, & paſſuē, id eſt potens actiū mouere, & paſſuē moueri. Quod igitur motus ſi, &c. Alteratio enim alterabilis, quatenus eſt alterabilis actus eſt. Amplius autem notius eſt eius, quod potentia actiū, & paſſuē, &c. En expresso motum appellat Ariftoteles actiū, & paſſuē quod eſt idem, ac dicere motum conſtituere formaliter agens, & patientis, ſive mouens, & motum. Ariftoteles enim nominibus agentis, aut mouentis, & paſſuē aut moti, ſicut nomine actionis, & motus indiſcriminating vicitur.*

Ex his Aristotelis testimoniis vulgaris emanauit definitio motus, quæ sic circumfertur: *Actus entis in potentia quatenus est in potentia, quam explicit Coimbr. de motu successu, cuius priores partes relinquunt subiectum in*

potentia ad posteriores, & ita dicitur actus in potentia quatenus est in potentia ad partes vltiores motus. Ex positionem hanc ferè omnes reiiciunt, quia hæc pars motus non est actus mobilis quatenus mobile potest recipere aliam partem, sed quatenus est potens illam recipere, neque ad hoc vt hæc pars motus mobile constitutus motum, quidquam spectat potentia, quam habet idem mobile ad aliam partem, quia etiam si mobile hanc tantum & non aliam posset recipere, ex vi huius moueretur, sicut mouetur ex vi ultimae partis motus, qua subiectum non relinquit in potentia ad aliam partem eiusdem motus. Confirmatur: ad hoc vt motus calefactionis subiectum constitutus motum impertinens est subiectum reliqui in potentia ad motum humectationis, quia calefactio nullo modo respicit potentiam ad humectationem: ergo impertinens est ad hoc vt hæc pars motus moueat subiectum hoc reliqui in potentia ad aliam partem motus. Responda etiam est hac expositio, quia iuxta illam tantum motus successivus definitione comprehenditur, quo nihil magis alienum à mente Philosophi, qui exemplum motus, quem definiebat in generatione adhibuit, qua successiva non est.

Exstituit P. Rubius hic definitionem hanc omni motui competere, quia sic actuat subiectum, ut illud relinquat in potentia ad terminum non quidem negatim sicuti prima pars motus illud relinquit in potentia ad aliam, sed positiu[m] tanquam via & ordinatio ad terminum, ad quem posset dici subiectum in via relinquere. Non placet expostio neque percipio quonodo actio relinquat subiectum in potentia ad terminum cum ipsa si formaliter actuatio termini in subiecto: rogo ad quid actio subiectum relinquat in potentia respectu termini, nonne ad substantiam termini secundum se, & non recipiendam, seu causandam ab ipso subiecto: nullo modo, quia subiectum nullam habet potentiam respectu termini ita nudi sumpti & absoluti ab omni causalitate, inhaesione, seu receptione. Ad terminum recipiendum, seu causandum: nullo modo, quia actio est, per quod formaliter subiectum actu recipit, & actu termini causat: ergo nullo modo actio relinquat subiectum in potentia ad terminum. Virgo: ex vi actionis terminus vel est actu receptus, & causat sibi subiecto, vel non, si est receptus, & causat: ergo iam posita actione subiectum non est in potentia, sed in actu ad terminum, quia tantum potentia passiva subiecti terminum recipit ut recipiendum, & ut causandum: ergo cum respectu illius ut recipiendi seu causandi ex vi actionis sit iam formaliter in actu, sub nulla ratione posita actione manet in potentia ad terminum.

Eximo mente Philosophi luce esse clariorem, neque scio quo fato difficultatem in haec definitione explicanda auctores affectent. Dico ex mente Philosophi cum nostro Toledo ad cap. 2. text. 6. particulam illam *propter in potentia exprimere rationem formalem in ordine ad quam, seu respectu cuius motus dicitur actus, dicit enim Philosophus, motum esse actum entis in potentia, seu mobilis, & subdit postea: quatenus est in potentia, hoc est, quatenus mobile est;* a si diceret: motus est actus mobilis, non materialiter sumpti quatenus est lignum vel aurum, sed formaliter sumpti quatenus est mobile: a si dicerem ego: calefactio est actus ligni calefactibilis, non quatenus est lignum, sed formaliter quatenus est calefactibile, seu quatenus est potens calefieri: sic motum definit Aristoteles super actum *cuius quod potentia est, quatenus tale est,* hoc est, quatenus est potentia ad motum, quibus verbis clarissima natura motus explicatur, quam illis *quatenus est in potentia,* que apud Aristotelem non inueniuntur. Clarissime predictae explicationis sensum apud Aristotelem habemus text. 9. *qui eamdem feret definitionem his verbis recipit, cius quod potentia est, quatenus mobile motu est (id est actus) & potentia: illud quatenus mobile sic explicat: dico autem quatenus sic est enim as potentia statu, atamen aris actus, quatenus as motus non est. As est potentia ad motum, ex vi cuius sit forma statu, & motus ille actus sit aries, quod moueri potest, quatenus potest moueri, & in formam statu recipere, non tamen aries materialiter sumpti quatenus est as, quia si as moueri non posset, etiam si formam illam est as motus non est actus illius.* Conitatur clarissime ex mente Aristotelis sensum definitionis esse, motum actum esse mobilis vel mobilis, seu potentes moueri quatenus potens moueri, qui propriissimum est verborum, quibus Aristoteles motum explicat, quarum reduplicatio in

aliis materiis crebrò in Philosophia eodem modo explicatur. Si enim ego dicerem intellectuē esse actum potentis intelligere quatenus tate est nullus dubitare sensum horum verborum esse, intellectuē esse actum intellectuē ut intellectui, & me velle illis significare intellectuē esse actum anima quatenus hoc est potens intelligere, & non quatenus est potens amare.

6 Modum distinguere realiter à subiecto, & principio actiuo, & sèpè ab ipso termino licet ex conceptu vniuersali motus non dicat distinctionem à termino probandum est ex identitate, quam habet cum actione, & passione, à quibus neque formaliter differre per aliquam intrinsecam formalitatem modo ostendam.

7 Dixi motum esse actum actiuo, quod constituit mouens, & actum passiuo, quod motum constituit, de quo actu in ordine ad suas potentias, & in ordine ad se hoc iudicium fero. Motus quatenus est actus mobilis, & illud motum constituit non distinguitur à passione per aliquam formalitatem intrinsecam, qua sit in causalitate, sed tantum per priuationem omnis passionis in ordine ad eundem terminum in instanti immediato praecedentem in eodem subiecto: ita motus quatenus est actus mobilis formaliter dicit passionem termini in subiecto in hoc instanti, & praefuisse in instanti antecedenti priuationem eiusdem, aliudve passionis in eodem subiecto respectu eiusdem termini, quod est subiectum modi terminum recipere, quem immediate antea non recipiebat. Probo nullam aliam formalitatem motu importari, ex eo præcisè quod subiectum intelligatur modi recipiens terminum, quem antea non recipiebat, scilicet nunc diverso modo, ac antea se habebat, quia modò habet aliud, quod antea non habebat: ergo est mutatum, quia esse mutatum nihil aliud est quam habere aliud, quod non habebat antea. Includere passionem, & priuationem in hoc instanti existentem tempore praecedenti sic probo. Mutari est rem se habere diverso modo nunc, & antea ergo dicit modum, quo subiectum nunc se habet, & dicit subiectum antea non se habuisse hoc modo: ergo dicit aliud quod actu dicit modo, & negationem eiusdem praecedentem tempore immediato: esse passionem termini id, quod modo dicit in subiecto, probo ex Arist. afferente motum esse, actum passiuo: sed passio est actus passiuo: ergo passio est de conceptu motus: ergo motus dicit passionem secum identificatam: ergo per passionem existentem nunc, & priuationem praecedentem in eodem subiecto respectu eiusdem termini adequare constiuitur actus, quo mobile in actu constitutus.

8 Motus quatenus est actus mouentis, qui constituit potens mouere actiuē actu formaliter mouens, dicit actionem in subiecto, quod praefuisse cum priuatione forma ad quam terminatur. Itaque distinguitur motus actiuē sumptus ab actione eductiuā per priuationem præexistentem in instanti immediato, quam addit, non illo cuius est actus, sed in subiecto, in quo exercetur talis actus. Probo hanc conclusionem, moueri subiectum dicit receptionem termini, quo antea carebat: ergo mouere actiuē idem subiectum erit in illud inducere terminum, quo antea carebat: ergo dicit inclusionem termini, quae est actio ex vi cuius agens terminum in hoc subiecto producit, & priuationem praecedentem tempore immediato. Confirmatur: eo præcisè quod mobile habeat formam, quam antea non habebat dicitur actu passiuo motum: ergo eo ipso, quod principium actuum est subiecto, illud quod antea non habebat, illud actu mouet.

9 Motus actiuus seu quatenus est actus potentis. actiuē mouere, & motus passiuo, seu quatenus est actus potentis moueri, differunt inter se eodem modo, quo differunt actio, & passio, motus enim passiuo seu constitutus mobile actu motus est actus huius ab hoc prius tempore praecedentis cum priuatione, & motus actiuus seu constitutus potens actiuē mouere actu mouens est actus huius in hoc prius tempore praecedenti cum priuatione. Vterque motus principium actuum, & passiuum respicit potens mouere, & potens moueri, sed illud, quod motus actiuus respicit in recto, passiuus tangit in obliquo, & in illud, quod passiuus in recto attinet actiuus in obliquo tendit. Connotat etiam vterque motus priuationem, sed non eodem modo, quia motus passiuus dicit priuationem praecedentem in principio, quod dicit in recto, & cuius est actus: motus vero actiuus connotat eamdem priuationem non in principio, cuius est actus, sed in subiecto, quod in obliquo respicit.

Ex hoc si non posse aliquam entitatem moueri in primo instanti, in quo exsistit, quia moueri dicit præcessisse in instanti antecedenti cum priuatione, posse tamen aliquod principium in primo instanti suæ existentie mouere actiuē aliud subiectum, in quo debet præcessisse negatio, & non in principio mouente.

Ex his inferes, vniōem formaliter non constitutere mutatum extremum vnitum, quia unio non est actus actiuo, neque passiuo, neque ex vi illius aliud inheret subiecto alicui mobilis quod possit dici motum, neque illa est actus, qui constituit principium actuum potens mouere subiectum illud actu mouens, mouere enim est agere, & virtus actiuā non constitutur formaliter agens per vniōem, sed per passionem. Infertur etiam actionem per passionem tantum dici motum in primo instanti, in quo exsistit, quia tantum in hoc instanti possunt habere priuationem eiusdem motus, & eiusdem termini recepti in subiecto immēdiatē praecedentem, qua ex de ratione constitutua motus, quia secundum instans durationis passionis supponit ipsam passionem existentem in instanti praecedenti, ac proinde excludit negationem eiusdem in eodem instanti, quia implicat præcessisse in illo motum, & priuationem eiusdem motus.

CONTROVERSIA XIII.

De Creatione.

DE creatione agere negotium est Metaphysici, verum tamem semper vellem illa, qua in ter se connexionem, & affinitatem habent simul praetexta, ne cogar iterum bis eadem repetere, vel ne aliud, desideretur ad pfectam rei notitiam, vbi de illa præcipua instituitur disputatione.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit creatio.

VNA est ab omnibus Theologis, atque Philosophis in creationis his verbis adducta definitio: *Creatio est productio rei ex nihilo*, qua legitur apud D. Thomam i. part. quest. 45. art. 1. verum tamem vnius definitionis non una, sed multiplex est explicatio.

Nonnulli, quorum clarius sententiam amplectitur VV. clephus tenent apud P. Vaquez i. part. disp. 172. cap. 2. creationem esse productionem rei de puro intelligibili, ad esse essentiale extra Deum. Sententiam hanc impugnat Vaquez ex eo quod terminus, à quo, non possit componi cum termino ad quem, sed esse intelligibile creaturum, quod est illarum possibilis componit cum esse essentiale, quod creaturæ iam existentes habent extra Deum, quia dum creatura existit, possibilis est, & habet illud esse intelligibile, quod antea habebat: ergo creatio non potest respicere tanquam terminum à quo esse intelligibile creaturam, & tanquam terminum ad quem esse quod creatura habent extra Deum. Responderi posset, terminum à quo non esse illud esse obiectum præcisè sumptum, sed nudum, & purè sumptum quatenus excludit existentiam physicam ipsius, & dicit negationem eiusdem vt existens, qua ratione non coniungitur cum termino ad quem, potius per illum destruitur, quia existentia rei est destrutio eiusdem rei, & vt purè possibilis, & purè intelligibilis, cuius esse dicitur terminus à quo creationis. Objectionem factam dirimit predicta solutio, verum tamem male naturam explicat creationis, quod sic probo. Creatio esse potuit ab aeterno: ergo non dicit tanquam terminum à quo terminum vt purè possibilem, seu non existentem, illius enim, quod ab aeterno est creatum, numquam præcessit negatio. Secundo specialis non est proprietas creationis, sed communis generationi extra habere terminū à pura possibiliitate, seu puro esse obiectuō ad esse ipsum in se ipsum: ergo non recte explicatur creationis natura per hunc modum respiciendi terminum à quo, & terminum ad quem. P. Vaquez

3. Vasquez suprà cap. 2. ait rem creatam fieri ex nihilo, non quia nihilum sit materia, vel constitutivum termini creati, sed quia est terminus à quo creationis, que dicit nihil rei creatæ præcessisse, & rem ex vi illius fieri secundum se totam, ita ut si aliquid illius præcesserit sive materia sive forma non possit dici creata. Explicit autem illud ex nihilo tanquam terminum à quo non prius tempore existentem, sed prius natura, quod non intelligit de prioritate naturæ strictè sumptu, quæ causalitatem importet, sed id est dicit præcedere negationem termini prius natura, quia terminus talis est naturæ ut antecedenter ad creationem non existat, & reuera non existeret si per creationem non dependeret: utrumque disertè his verbis tradidit doctissimus Vasquez n.r. in fine: *Sicut nunc intelligimus continuum rerum conseruationem esse ex nihilo, non quia prius duratione, sed quia secundum totum suum esse res à Deo dependet, ut ex se nihilo omnino efficitur sive à Deo relinquerentur: sic eodem modo possit intelligi creatio ab æterno, quæ efficit proditum ex nihilo.* Hæc verba retulit ut appareat abs re Vasquium impugnari ad Hurtadus disput. 12. sect. 1. quasi dicetur creationem recipere tanquam terminum negationem termini prius tempore existentem, ex eo quod creatura ab æterno potuerit creari nulla illius præexistentie negatione.

4. Non omnino acquiesco huic explicationi, quia hic modus producendi ex nihilo communis est termino genito, & creato, terminus enim existens ex vi generationis ita exsistit, quod si hæc non intercederet generatio, vel actio aliqua loco illius substitueretur, non existeret, sed esset nihil, seu illius negatio. Dices deficiente generatione remansurum aliquid termini geniti scilicet subiectum, ex quo educebar per generationem, & deficiente verò creatione nihil remansurum termini creati, nullum enim habet subiectum terminus creatus quod remanere possit. Forsan huius solutionis doctrina veram explicationem definitionis continet, verumtamen illius verba ad rem non mihi sonant: difficultatem propono. Subiectum, quod remanet, nihil est formæ antiquæ, seu nihil est quod pertinet ad constitutionem antiquæ formæ, sed tantum causa materialis illius, ab ipsa forma adquæstè distincta: ergo nihil formæ remanet deficiente generatione, ex vi eius siebat. Quod si dicas permanere subiectum, in cuius virtute continetur, & in quo est quasi virtualiter erat deficiente quantitate creata remanent plura subiecta, in quorum virtute continetur, & ex quibus possit educi. Dices non remanere subiectum ex quo antea fuisse eductus terminus creatus deficiente creatione, quod remanet deficiente generatione. Hoc fateor, & hanc differentiam inter generationem, & creationem agnoscō, sed non illam rectè exponit modus ille, quo illud ex nihilo explicatur, quam clare tradet explicationem, quam eiudem particula posse adducam. Displacet etiam in hoc dicendi modo, aliud, quod traditur, videlicet nihil rei debere præcedere terminum creatum, quia ut probabo Punct. 5. totum subtilitatem creari potest, quod illius partes componentes, ex quibus si præcedunt. Ex eodem capite rectio quod docet Hurtadus suprà §. 1. videlicet terminum creatum debere fieri independenter à subiecto, & à quibus alio principio intrinsecè influente, quia totum sit ex partibus intrinsecè illud componentibus, quas principia influentia appellant Hurtadus, & tamen concedit ipse posse totum creari.

*creatio est proditum rei ex nihilo, hoc est ex nullo præsupposito subiecto, ut eleganter expendit Anselmus in Monologio cap. 4. ita P. Suarez disp. 20. cap. 1. & ferè omnes, qui de hac re his temporibus disputant, à quibus parum, & tantum in loquendi modo discedit Vasquez suprà. Per hanc differentiam optimè fecerunt creatio ad educationem, per educationem enim sit terminus dependenter à subiecto, quod supponit educatione definita *actus huius in hoc*, videlicet in subiecto distincta à creatione, ex vi cuius sit terminus sive aliqua dependentia à subiecto, quod creatio non supponit, est enim tantum *actus huius* videlicet agentis, & non in passo, quod non supponitur ad actionem creativam.*

P V N C T V M I I.

De distinctione creationis à principio & termino.

1. **C**ontroversia præcedenti, punct. I. egi de distinctione actionis à principio passo, & termino, & ex ibi di-

2. *Etis facilis est solutio earundem difficultatum, de qua modò specialis instituitur disputatio.*

Omnis qui sentiunt actionem, quia Deus influit in effectus dependentes à causis secundis non distingui ab ipsis, idem posteriori dicunt de actione creativa, cuius terminus tantum à Deo dependet. Scotus in 2. dist. 1. q. 5. *Ad questionem istam, docet creationem non distingui à principio creante, seu à voluntate Dei, & ab effectu creato.* Scotus sequitur eis contra suum præceptorem Doctorem Angelicum Ferr. contra agentes c. 18. §. *Ad terrum diabulum.* Consentit P. Gregorius de Valentia 1. part. disp. 3. quest. 2. Punct. I. §. *Si autem creatio accipiatur, vbi afferit creationem esse voluntatem Dei cum respectu seu habitudine rationis ad creaturas.* P. Vasquez 1. part. disput. 173. cap. 3. affirmat creationem tantum per rationem distingui à termino creato. P. Suarez in Metaph. disp. 29. sect. 5. & P. Molina 1. p. q. 45. art. 3. affirmant creationem esse modum realis distinctionis modaliter à Deo, & à voluntate Dei, & ab ipso termino creato. Hurtadus disp. 12. sect. 3. afferit creationem distingui à termino, qui potest educi ex præexistenti subiecto, non tamen distingui à termino, qui necessariò debet per creationem procedere: *hac ratione existimat creationem quantitatis ab illa distingui, creationem vero animæ rationalis, & Angelii identitatem habere cum proprio termino.* Partim consentit Arriaga disp. 9. sect. 4. vbi afferit quod si esset creatura, que non possit nisi vniuersitatem, & ab eiusdem causis creari, sive haec sit filius Deus, sive Deus & creatura creationem habet secum identificatam; illam verò creaturam, qui indifferenter est ut creetur à Deo tantum, vel à Deo, & à causa secunda saltem ut instrumento concurrente dependere per creationem distinctionem modaliter à principio, & termino. Ex his infert creationem quantitatis distinctionis à quantitate, quia quantitas indifferens est ut creetur, & ut educatur, & creationem animi rationalis, & Angelii distinctionis ab utroque, & à principio, quia utrumque potest dependere à Deo tantum creante, sicut de facto dependet vel à Deo, & ab aliqua creatura, que sumatur ut instrumentum ad creandum.

P R I M A C O N C U V S I O. Nullius termini creatio adquætè identificatur cum principio creativo, videlicet cum Deo creante. Constat conclusio ex dictis de omni actione, quam probauit Controversi præcedenti, Punct. I. distinctionem esse à Deo, & ab omni actu intrinsecu Dei, quia quidquid est intrinsecum Deo est ab æterno, & nulla actio est ab æterno, quia omnia in tempore Deus produxit. Nonnullas solutiones, quas aduerfaris adducunt ibi impugnatæ inuenies. Quibus adde neque per distinctionem virtualem, quia Theologi de cœta libera Dei, & multa difficultas in mysterio Trinitatis componunt, huius materia difficultatem exhaustiri, quia licet Theologi hac distinctione suffulti dicant Deum potuisse ab æterno habere actum intrinsecum voluntatis, & illum non habere absque illa mutatione intrinsecum entitatem Dei, nullus tamen audebit afferre aliquem actum intrinsecum Dei ratione huius distinctionis in tempore incipere, sed omnes afferunt Deum ab æterno amare, & cognoscere obiectum scientiæ visionis, quod potuit non amare, & non habere scientiæ cognoscere. Vnde hec inter Theologos est optimæ consequentia. Hoc prædicatum, seu hic actus intellectus, seu voluntatis identificatur cum Deo: ergo si existit, ab æterno existit, ita ut non potuerit in tempore incipere, licet hæc non sit legitima illatio: hic actus amoris Dei est intrinsecus Deo, ergo ita exsistit ut non potuerit ab æterno non exsistere, quia decretum liberum Dei est intrinsecum Deo, & potuerit antecedenter non exsistere, sub illa formalitate decreti efficacia, alia non esset liberum. Non ergo distinctionis virtualem proficere potest his, qui creationem constituant identificatam cum Deo, quia ego non infero distinctionem creationis à Deo ex eo, quod creatio libera sit, & potuerit exsistere, vel non exsistere, sed ex eo, quod in tempore incipiat, & nihil intrinsecum Deo sive liberum, sive necessarium in tempore incepit: Scilicet nonnullum insinuasse de cœta libera Dei formaliter ut efficacia in tempore incipere, qui explicandus est de cœta non secundum rationem constitutum, item Deum amantem, neque secundum rationem, quia constituant actus Dei voluntis, & amantis; sed de illorum effectibus, qui in tempore incipiunt, quia per decretum ab æterno existens decrevit in tempore create, quod si effectus existens in tempore pertineat aliquo modo ad constitutivum decreti, quod hunc

hunc fecerit auctorem, illud constituerit ab aeterno, & ex eo praeceps, quod sit futurus, sicuti constituit scientiam visionis, alia diceretur scientia visionis Dei in tempore incipere, & ab aeterno illa caruisse, quod absurdissimum est.

4. SECUNDA CONCLUSIO. Creatio non identificatur, neque inadæquatè, cum principio creativo, ita ut confusat in termino producto, & in principio producente. Hæc conclusio probari non potest, ex eo, quod creatio in tempore incipiat, & volitio Dei sit ab aeterno, quia si creatio indubitate constitutatur in volitione, & termino, cum volitio, & terminus non sint ab aeterno. Alij conclusionem probant ex eo, quod voluntas Dei sit creandi terminus, in qua creatio se tenet ex parte obiecti: ergo distinguitur ab actu respiciente tale obiectum. Vigent: decretum respicit terminum vt independentem: ergo independentia se tenet ex parte obiecti: ergo independentia distinguitur à volitione Dei, sed independentia est creatio: ergo creatio distinguitur ab actu interno Dei. Non premit ratio, facile enim quisque dicit volitionem Dei terminari ad substantiam termini creati, & ad independentiam negatim, hoc est, ad negationem dependentie identificare cum inhesione, & ad creationem passuum, neque inadæquatam, & ad huiusmodi passuum, & inadæquatam independentiam, non verò ad creationem, & politiam independentiam adæquatam quæ constituitur ex obiecto decreti, & ex ipso decreto, & acuti de actione creativæ superadditæ dictimus non terminari ad rem formaliter ut creatam, sed ad rem nudè sumptam, quam ipsa creatio formaliter constituit creatam, sic de volitione adæquatè, vel inadæquatè identificata cum creatione dici potest respicere terminum, quam constituit formaliter adæquatè creatum non se tenente tota creatione ex parte obiecti respectu volitionis, cum quæ inadæquatè identificaretur creatio, sed respicere terminum & creationem illius inadæquatam tenentem se ex parte obiecti respectu decreti, cum quo creatio inadæquatè identificatur. Moueatur ad constitutam rationem adæquatam creationis distinctam à volitione Dei, quia illud, quod hi auctores inadæquatam creationem vocant à volitione distinctum per se ipsum est connexum cum omnipotencia, & cum decreto terminato ad illud, ita ut implice existere in aliquo temporis mensura, in qua decretum non existat, decretum verò etiam connexionem habeat cum obiecto, tamen potest per aeternitatem existere sine obiecto illo, quod aduersarij creationem inadæquatam appellant, decretum enim creandi Angelum in tempore ab aeterno exitit, & Angelus in tempore incepit esse, ac proinde per aeternitatem obiectum præcedere. Consequentiam probo: in educatione, quæ numquam separatur à decreto efficaci Dei circa terminum edendum, in qua nulla est ratio, cur dicamus totam illam confidere in causalitate creati distincta à decreto Dei, nisi quia per se dependet à Deo, & à decreto libero Dei, ita ut implice existere in aliquo instanti, in quo non existat decretum Dei, quod per aeternitatem illam præcedet: sed idem contingit respectu termini creati: ergo eodem modo philosophandum. Si non te conuincit hæc ratio, assigna aliquam propter quam dicendum sit actionem, ex vi cuius Deus cum igne calorem producere confidere adæquatè in modo creato, & non inadæquatè in hoc modo, & inadæquatè in decreto, à quo modo iste procedit, adæquatèque in modo superaddito, & in decreto Dei; eamdem tibi reddam ut dicas creationem adæquatè confidere in obiecto decreti diuini, & non in obiecto, & decreto. Si dicas in diuinis generationem actuum constitui ex parte principij producentis cum illo identificatam, & generationem passuum ex parte termini producti cum eodem identificatam eadèmque ratione in creatione procedendum est respectu termini creati, solutio præsto aderit petita ex ratione supra tradita. In diuinis equali connexionem habet principium producens cum termino producto, quam habet terminus productus cum principio producente, & sicuti per se coniungitur productum cum producente, ita similiter coniungitur producens cum producto, & quæ esse principio producere, quæ termino produci,

& ita iure optimo dicitur terminus per se ipsum producere, & habere secum identificatam productionem, seu generationem passuum, & eodem iure dicitur principium per se ipsum producere, & generare, & habere secum identificatam productionem, seu generationem actuum. Similiter constitutio ego influxum actus imperantis voluntatis creatæ in actum imperatum, in coexistencia utriusque, quia imperans potest esse fine imperato, & imperatus fine imperante, vbi autem id, quod se tenet ex parte principij non habet connexionem cum illius termino, quam terminus habet cum illo, causalitas ratio ponenda est ex parte objecti seu termini connexioni cum principio, & nihil illius ex parte principij à termino absoluti. Ratio à priori huius doctrinae petitur ex natura causalitatis, cuius est annexere terminum productum, & principium, quod illum producit, & ipsa ponenda est in illa entitate, qua annexit hæc duo extrema, quapropter si quæ sint ab soluta, vel quæ causalitas est ponenda: si autem connexionis mutua non sit ex parte illius extremi quod per se est connexionem, causalitas ponenda est, si causalitas ab extremis non distinguatur, vel si distinguitur, in illa entitate, qua per se ipsam connectitur cum principio producente, & termino producendo.

TERTIA CONCLUSIO. Creatio distinguitur à termino, qui naturaliter educitur ex subiecto. Probo: terminus illæ creaturæ, verbi gratia, quantitas Eucharistia, potest educi, & non creari, & de facto fuit educitus antequam in consecratione corrupta esset substantia panis: ergo non creatur per se ipsum, neque secum identificatam habet creationem. Probo consequentiam: quidquid conuenit alicui entitati per se ipsum, & cum illa est identificatum, ab illa separari nequit: sed creatio separatur à quantitate: ergo non conuenit quantitatibus per se ipsum, neque cum illa est identificata. Hoc argumentum multum permittit, quoniam hoc sententiam amplectuntur. Respondeat P. Vafquez supra num. 18. in his entitatis non distinguuntur terminum à creatione, quia terminus creationis est encitas per se existens, & ita ex parte termini quantitatibus createa duo dicuntur, & entitas termini, & modus per se existendi, à quibus simul sumptus non distinguitur creatio, quia numquam ab illis separatur, quantitas enim per se existens numquam educitur aut est inhaesit in subiecto. Contraria: quantitas illa cum modo per se existens se ex parte termini vel dependet adæquatè à Deo per se ipsum, vel per illum modum per se existens, quem habet adiunctum si per modum per se existens, modus iste erit creatio, & causalitas, ex vi cuius dependet à Deo, si immobilitas, & per se ipsum vt distinctam ab illi modo, eodem modo dependebit, cum sit unita subiecto, & illo caret modo, quia eadem remanet entitas: ergo superfluit alia educatione, immò impossibilis est in doctrina Patris Vafq. afferentis adhuc de potentia Dei ab soluta non posse effectum dependere per duplicitem causalitatem, sed tantum per illam, quia necessariò indiget, & sine qua nequit subsistere. Secundo: modus ille accidentalis est, vel ergo habet subiectum, vel non, si non habet iam concedit accidentis sine subiecto, quod ne concedere creationem negat, & sicuti modus illum admittit facultas poteras creationem concedere. Si subiectum habet illud, erit terminus creatus, alius enim non superest: ergo terminus ille debet intelligi prius existens, quæ existat modus, qui ab illo dependet ergo actio, ex vi cuius terminus existit prius debet intelligi terminatus ad terminum, qui existit ex vi illius, quam intelligatur modus ille: ergo actio respicit terminum creatum, quantitatem videlicet vt distinctam à modo illo: ergo terminus creationis non est quantitas cum illo modo, sed quantitas nude sumpta.

Hoc argumento conuictus doctus quidam magister è nostris nobilis Patris Vafqij discipulus illiusque magnus assecla singulariæ constitutum viam. Docuit res, que se mel à causis secundis educuntur non posse à Deo creari, quia per ipsas non creantur, alia semper creantur, neque per creationem superadditum possunt creari, quia hæc repugnat. Ex hoc infert calorem, & frigiditatem, aliasque formas substantiales, & accidentales non posse à Deo creari. De quantitate, de qua negare non potest à Deo creari in Eucharistia, afferit numquam ab efficiente creatione fuisse productam, neque actionem educationum aut passionem terminasse, etiam quando inerat substantia panis, sed per se ipsam semper adæquatè efficienter dependere à Deo,

Deo, à materia autem dependebat per modum superadditum inherentia, qui neque est passio, neque identificatur cum actione, sicuti quando est in Eucharistia sit independent, & per se modo alio superaddito perfectatus. Multis se implicat hic auctor, ut sententiam, quæ semel animo infedit defendat, à quibus difficultate se poterit expedire: breuiter expendo quantis sumptibus hæc malè fixa machina construatur. In primis tota hac doctrinæ admissa infero ex illa quantitatem non generari, neque creati per influxum secum identificatum, ex vi cuius dependet à Deo, sed per modos illos, quibus constituitur materia inherens, vel ab illa independent, quod sic probo. Quantitas eadem per se ipsam dependens à Deo cum eadem dependentia independent, est ut educatur, & ut creetur, & ex materia educitur quando illi aduenit modus ille, ex vi cuius dependet à materia, & creatur quando illi adiungitur modus ille superadditus, quem habet in Eucharistia: ego per hunc modum superadditum formaliter constitutus, & non per suam entitatem, quæ antea erat dependens à materia ergo creatio in hoc modo superaddito confitit, & non in quantitate: ergo creatio saltem inadquare distinguitur à materia. Virgo: dependentia, quam per se ipsam habet quantitas, vel est sufficiens ut ex vi illius existat, vel non: si est sufficiens superflue additur modus perfectatus quando est in Eucharistia, & modus alius, ut dependet à materia quando inheret substantia panis, quia posta dependentia, ex vi cuius entitas potest existere quæcumque alia superfluit, & naturaliter dari nequit, neq; supernaturaliter in sententia P. Vasq. & Magistri quæ impugno.

7 Dices dependentiam identificatam cum quantitate sufficientem esse ut existat, & ut dependat à Deo, non tamen sufficientem ut dependat à materia prima quando inheret substantia panis, neque ut sit per se independentis à subiecto quando est in Eucharistia. Dependentia, quam habet quantitas in Eucharistia sufficiens est ut existat quantitas & ex alio capite non constituit quantitatè positivè dependenti à materia ergo ex vi illius potest existere quantitas positiva, nullo respectu habito ad materiam: ergo non indiget modo alio, ut confitutus independentis à materia, esse enim quantitatem independentem à materia nihil aliud est, quam entitatem existere, ex vi cuiusdam influxus nullo modo materiam respicientis. Dices hanc esse independentiam negatiuum, terminum autem creatum habere independentiam aliam positivam. Contrà: dene independentiam aliam positivam, & da mihi terminum existentem ex vi positivis influxus sine vlo respectu ad subiectum, & nihil in illo desiderabis, ut ita existat, ut deficiente, vel non deficiente subiecto, eodem modo perseueret, quia illius existentia, vel negotio eiusdem erit per accidens termino creato: quid ergo independentia præstabilit modus ille positivus, quem tu fingis? id vnum aduerte: ne frustris modos istos fingas, hoc quod est non dependere formaliter semper esse quid negatiuum, & illam entitatem dici independentiam positivam, ex qua oritur negatio dependentia, in quo sensu uocari independentia dicendum est, quicunque influxus qui nullum dicit respectum ad subiectum, & ex vi cuius aliquid potest existere effectus, quia eo ipso, quod effectus existens constitutus existens positivo respectu ad subiectum, subiecto non indiget, ex quo oritur negatio positiva dependentia à subiecto. Illud quod dicebatur videlicet influxum identificatum cum quantitate sufficientem esse ut dependat à Deo, non verò ut dependat à materia, cui inheret, dum quantitas est cum substantia panis, breuitem, sed non leuorem habet impugnationem. Influxus ille, ex vi cuius quantitas sufficienter depèdet à Deo, vel est sufficiens ut ex vi illius quantitas existat, vel est non sufficiens: si est sufficiens est aliquid productio quantitatis, quia posita productione adiquata cuiusvis effectus nihil potest desiderari ad illius existentia: si non est sufficiens, non erit productio adiquata: ergo productio adiquata quantitat, non erit identificata cum quantitate.

8 Peregrinum est etiam in scholis dici dari influxu quendam seu dependentiam quantitatis à materia, qui non sit actio, neque passio, neque ego scio quid in illo desideretur ut passio, dici posset. Si dicas desiderari identitatem cum actione, facilius percipi poterit passio ab actione distinguita, quam illa dependentia tenens se ex parte materia, quæ neque sit actio, neque passio. Addo dependentiam illam formæ à materia non solum passionem, quia ex vi ipsius forma à materia dependet, esse dicendam, sed etiam actionem

nem, quia ipsa dependentia à Deo procederet tanquam à principio effectu, media qua Deus diceretur principium efficiens termini, quem dependentia respiceret, quia esse principium efficiens nihil aliud est, quam esse principium, à quo efficiens procedit causalitas, ex vi cuius terminus existit. Demum contra modum perfectatus, quem constituit, hæc opinio in quantitate creatæ redeunt argumenta, quæ supra contra eundem faciebam, scilicet non habitum subiectum, vel si illius subiectum est terminus creatus, hunc debere supponi prius natura ad modum istum, & conseqüenter actionem, ex vi cuius producebatur.

Facilius defendetur creationem identificatam cum quantitate si diceretur, quantitatem per se ipsam creari, & adhuc dum est uita materia panis esse creatam eadem creatione, qua est dum existit in Eucharistia, quod posset componi cum miraculo Eucharistico, quia etiam quantum habet creatum non posset sine miraculo extra subiectum constitui, quia illius subiectum videlicet materia prima à nullo agente naturali posset destrui, & subiecto permanente non posset naturaliter pelli ab illo, quia quantitas nullam habet formam incompositibilem, ex vi cuius posset expelli à subiecto, quod informat, quan si haberet melius expelleretur, vel saltè aquæ bene modo quādō est educita, & casu, quo esset creata. Hanc ego tenerē viā si cogerer defendere non posse dari creationem à termino distinctā, verum non ad has trahor angustias, idē affirmo cum cōmuni sententiā quantitatē educi ex materia, dum illi est uita, & in Eucharistia creari, per creationem illi superadditam.

Quarta conclusio. Possibilis est terminus per se ipsum creatus, ita ut de potentia Dei absoluta non posset non creari: possibilem esse creationem identificatam cum termino constat ex dictis Controversiæ præcedenti, Punct. I. vbi probauit non esse de conceptu actionis distinctionem à termino, ex quo infero, non esse de conceptu actionis creativæ, si enim aliqua actio potest identitatem habere cum termino, nihil in creativa speciale reperitur, per quod hæc illi identitas repugnat, neque in educitu valebit aliquid speciale ex cogitari, ratione cuius habet capacitatem, quam non habeat creativa ad habendum cum termino identitatem. Talem terminum non posse de potentia Dei absoluta existere nō creatum constat ex rationibus, quibus probauimus in conclusione præcedenti non posse identificari creationem cum termino, qui potest non creari, quarum præcipua petitur ex separatione creationis quæ lignum est evidens distinctionis: ergo terminus identificatus cum creatione non poterit ab illa separari: ergo non potest non creari. Dixi terminū hunc nō posse non creari, nō tamē dixi termino huic educatione repugnat, quia adhuc dubitantes recētiores an entitas per se ipsa creata posset per aliquid superadditum educi, de quo Punct. 4.

Quinta conclusio. Omnis terminus, qui potest creari à Deo tantum, & à Deo, & à creatura per actionem, ex vi cuius uincit producitur non habet secum identitatem creationis. Probo clarè: terminus iste potest depèdere ex vi huius, vel illius creationis: ergo non depèdet ex vi creationis secū identificata, quia creatio identificata cum termino semper effet eadē, dum esset idē terminus. Dixi per creationem, ex vi cuius uincit producitur, quia qui sentiū terminum per se ipsum creatum à Deo posse per actionem aliam superadditam simul educi, facilius dicent posse eumdem retentam creationem secum identificata creari à Deo & ab alia causa per aliam creationem superadditam.

Sexta conclusio. Possibilis est terminus, cui repugnat educi ex aliquo subiecto, & terminare actionem creativam procedentem ab aliquo principio etiam inadiquato distinto à Deo, qui creetur per actionem superadditum procedentem à Deo. Probo hanc conclusionem: aliud est entitatem non posse non dependere ab hac causa, & non posse dependere ab alia, aliud dependere ab ista formaliter per suam entitatem: ergo ex eo, quod non posset non dependere hic terminus à Deo creante, & quod non posset dependere ab alia entitate non infertur per se ipsam formaliter dependere. Antecedens probo: quilibet creatura eo ipso, quod creata sit, habet repugnantiam ad existendum sine dependentia à Deo, & tamen saltem illa, quæ producitur à Deo, & à causa secunda, & posset producuntum à Deo dependet ab illo per aliquid superadditum: ergo non rectè infertur ex eo, quod non posset non dependere ab hoc, dependere ab illo per suam entitatem. Neque ex eo, quod non posset dependere ab alio

alio principio nisi vnicè ab isto, posset hoc fieri illatio, quia ex eo præcisè quod non habeat virtutem terminandi causalitates distinctas ab illis, quæ ab hoc principio procedunt, etiam si ab hoc non dependeat per se ipsum non poterit ab alio procedere: ergo neque hoc, quod est non posse non dependere ab hoc principio, neque hoc, quod est non posse dependere ab alio arguit dependentiam identificatam huius termini cum hoc principio. Neque eo quod in his entitatibus non possit separari creatio à termino licet inferri identitatem cum termino, licet enim hæc sit optima consequentia: separantur ergo non sunt idem, hæc non est legitima: non separantur: sunt idem, possunt enim dari entitates ita inter se connexe ut non obstante illarum distinctione separari non possint. Quia solutione subsistere poterit doctrina tradita, etiam respectu entitatis, quæ tantum posset ex ut vnius creationis produci à Deo, non tamen id necesse est concedi respectu entitatis, quæ non potest existere nisi creata tantum à Deo tanquam à principio adequate, quia adhuc de hac entitate dici potest, posse separari ab hac, & illa creatione determinata sumpta, licet non collectius ab omni creatione, sicuti de præfentia quantitatis multi sentiunt, afferentes non posse corpus adhuc de potentia absoluta sine præsentia existere, tamen distinctionem inferunt inter corpus, & præsentia ex eo, quod à quacumq; præsentia possit separari.

13 Obiic. Hurtad. Angelus per suam entitatem est independens à subiecto: ergo non indiget creatione distincta. Probat consequentiam ex eo quod effectus formalis creationis est redditus terminum independentem à subiecto. Respondet effectum formalēm primarium creationis esse, ut ex vi illius existat effectus, ex quo resultat effectus secundarius, videlicet terminus illum non habere subiectum, seu repugnancia in termino ut dum existit ex vi talis creationis à subiecto dependeat. Ex his duobus effectibus primarium præstabis Angelo creatione ab illo distincta, item secundarium, quia ex eo, quod Angelus creationem terminet est impeditus & constitutus incapax dependendi à subiecto, licet ex se incapacitatem habeat ad talem dependentiam, quia effectus negatius potest à pluribus formis præstari, possunt enim esse plura impedimenta adquara ad vnam formam positivam. Verum ex creatione in Angelo non defrui in illo capacitatem dependendi à subiecto, quia illum non habebat, tamen illum iam ex se incapacem habendi dependentiam hanc, iterum incapacem constituit, taliter ut si ex sua natura dependere posset à subiecto, ex vi creationis haberet non posse ab illo dependere.

14 SEPTIMA CONCLUSIO. Verisimilius est, de facto creationem animæ rationalis, & creationem Angeli ab illis distinguiri. Trado hanc conclusionem magna cum formidine, quia nihil firmum pro altera parte contradictionis inuenio. Trahor in illam à prioritate creationis, quam agnouimus in quantitate Eucharistica, & reliquarum actionum, quas omnes (deemptis vitalibus intentionalibus) distinctas agnouimus: ergo eodem modo possumus philosophari de aliis actionibus existentibus, quas non nouimus. Quod si in his speciale habemus rationem, quia experimur posse ab hoc principio, & ab illo, ex vi huius, illiusve actionis dependere ex eodem fundamento paritatem defumus termini, quos hucfique potuimus experiri, dependere possunt ab eadem causa ex vi huius, vel illius actionis: ergo idem erit de aliis existentibus creatis, qui de facto dantur, quorum notitiam non possumus experientiam acquirere: ergo sicuti termini produci, quos hucfique experti sumus à productione ipsorum distinguuntur, sic erit de aliis creatis existentibus, experientia enim non solum ducit in cognitionē illorum, quæ experimur, sed aliorum similius est, à paritate multa in Philosophia non affirmemus, innumera nobis supersunt omni fundamento destituta ad alteram contradictionis partem affirmandam. Ex quo fundamento dicit albedinem yni mediā vno superaddita, & posse à subiecto separari, nisi id in quantitate experiri: Ex quo capite affirmabis passiones superadditas, intellectum & voluntatem, si ab animo distinguuntur, produci mediā actione, & posse ex vi huius, vel illius actionis produci, nisi à paritate illorum accidentium, in quibus distinctionem actionum pores experiri, quæ in his non nisi à paritate innotescere potest. Si non acquiescit animus partem, quam malueris defendendam eligere, quam faciliter defendere, quæ statuere poteris.

P V N C T V M III.

An creatio à termino distincta subiectum habeat.

P recipua difficultas, qua Doctores cogit ad negantur ex natura accidentis, quæ necessario connotat subiectum, cui inheret, ac proinde si daretur actio creativa debet esse accidens proprium subiectum respicere, quod repugnat conceptui quidditatio actionis creativa ut iam probo. Actio creativa si haberet subiectum, vel esset distinctum à termino, vel esset ipse terminus: non distinctum, quia si subiectum distinctum à termino respiceret, esset actus huius in hoc & à passione non distinguere. Deinde quia nullum appetere subiectum à termino distinctum, creatio enim quantitas tantum respicit quantitatem, si enim subiectum aliquod respiceret ab illo deponeret quantitas, ad quam reminaretur hac actio, & ex vi illius non creata, sed educta diceretur. Terminum non potest creatio tanquam subiectum respiceret, probauit enim Controversia prædicta puncto 3. actionem non posse subiectari in termino: ergo nullum subiectum potest habere creatio: ergo non potest esse accidens: ergo non potest esse actio distincta à termino. Neque dici potest creationem esse modum substantialem, quia omnis actio à termino distincta est propter illum, & essentialiter ad illum ordinatur tanquam ad id, propter quod actio intenta est in rerum natura: ergo non est substantia, cuius conceptus est, esse per se, & propter se intenta. Secundū respectu termini substantialis actio posset excogitari, hanc respectu termini accidentalis concedi omni probabilitate alienum est.

Propter hanc rationem nonnulli dixerunt creationem respicere tanquam subiectum proprium terminum, à quo in genere cause materialis dependet, & se protegunt multa dependentia in diuerso causarum genere, affirmantque creationem esse priorem termino in genere cause efficientis, & posteriorem in genere cause materialis. Probauit hanc mutuam dependentiam in nullis entitatibus admitti posse, sed adhuc admisita in alijs causis non posse periri inter causalitatem, & terminum, quia idemmet terminus est prior, & posterior se ipso, & à se ipso dependet. Melius respondet actionem creativam esse accidentem non tamen respicere subiectum, à quo in genere cause materialis dependet. Ad rationem defumptam ex natura accidentis dico non esse de conceptu accidentis respicere subiectum, à quo in genere cause materialis dependet, ut probabo in Metaphysica, Controversia. Punct. 1. sed ordinari ad aliud propter quod intentum sit à natura, ut latius explicabo loco citato. Traditio doctrinam hanc Soar disputo. Metaphys. sect. 5. n. 27. Hurtadus disp. 12. sect. 4. Arriga disp. 9. sect. 3. subsect. 4.

Obiic. Actio creativa est modus termini: ergo ab illo dependet, non in alio genere cause distincto à genere cause materialis: ergo in hoc genere ab illo dependet. Respondeo, creationem esse modum termini, & ab illo dependere non tanquam à causa, sed tanquam ab extremo, cum quo habet necessariam connexionem, licet illum non supponat prius natura in aliquo genere cause, sicuti vnius integralis partium quantitatis dependet ab extremis unitis, cum quibus est connexa, non tamen in aliquo genere cause ab illis dependentiam habet. Idem dico de modo unioris essentialis educto ex materia respectu formæ. Rationes aliae, quæ contra nostram conclusiōnem adducuntur facillimè ex doctrina tradita solui possunt.

P V N C T V M IV.

An virtus creativa creature competere posset.

15 Lata se offerebat disputationis materia, si vellemus rationes omnes, quæ pro negativa parte questionis præfixa à multis adducuntur, quæ idem plures quia inefficaces omnes, cum enim nullā illarum acquiescat animus ad aliam inuestigandam quācumque auditā semper convertitur. Adducam præcipientias, quas apud doctores inuenio, & iuxta propriam sententiam questionem definiam, quæ procedit de virtute naturali, & obedienciali ad creandum.

§. I.

§. I.

Aliorum placita ipsorumque fundamenta.

Ex doctrinis Scholasticis vnu fuit Durand. in 2. dist. 1. quæst. 4. qui negavit ad creandum requiri virtutem infinitam, & consequenter repugnare creature aliquid efficiere absque subiecti mutatione. Aliquantulum huic sententia fuit Gabr. in 2. dist. 1. quæst 4. art. 2. vbi licet affirmet creaturem non posse creare, dicit huic rei rationem reddi non posse, nisi petitam ab experientia, quia constat hanc esse creaturem conditionem, qua transgredi non potest. Gabrielem rogarem quando, quomodoque expertus fit vnum Angelum alium non creare. His non parum adharet Arriaga, qui afferit disput. II. sect. 5. subiect. 2. nulla ratione probari repugnantiam creationis procedentis a principio creato, & probabilius appare posse a Deo producere creaturam aliquam habentem virtutem ad creandum, non solum ut causam instrumentalem, sed etiam ut causam principalem. Communis Scholasticorum sententia fuit repugnare creaturem habentem virtutem, & causam principalem creativam, ita Mag. in 4. dist. 5. & Diu. Thom. 1. part. quæst. 45. artic. 5. & apud hos plures. Scotus in 4. dist. 1. quæst. 1. quem fuit sequuntur. Ocham in 2. quæst. 7. Henr. quodlib. 4. quæst. 37. & Egid. quodlib. 5. quæst. 1. Eadem sententiam amplectuntur Pater Vasquez, 1. part. disput. 175. c. 2. P. Soar in Metaph. disp. 2. sect. 2. P. Hurtad. disp. 12. sect. 6. P. Albert. tom. I. coroll. quæst. 17. Theolog. ex primo principio philosophico, & alij innumeris. De potentia obedientialis creativa negant D. Thom. suprà, Scot. ibi Caiet. 3. part. quæst. 62. Bon. 5. Metaph. cap. 2. Vasquez suprà, P. Granad. 1. part. ad quæst. 44. & alij plurimi. Creaturam posse a Deo eleuari ut instrumentum ad creandum defendant Soar. ibid. sect. 3. num. 9. P. Albert. tom. I. quæst. 1. Theologica in 1. coroll. ex 2. princip. philosoph. num. 14. Pater Hurtadus suprà, & Arriaga ibidem.

Probat Angelicus Doctor nullam causam creatam posse virtutem habere creativam, hac ratione. Effectus vniuersalissimi tribuendi sunt causa vniuersalissima, scilicet Deo: sed terminus creationis est vniuersalissimus, quia est ratio entis: ergo tantum potest tribuere Deo causa vniuersalissimi illius. Hanc rationem difficulter Hurtad. & Arriag. suprà: obiicit iste vniuersalorem non esse terminum creationis, quām generationis, quia non est vniuersalior Angelus terminus creationis, quām aqua gutta generationis terminus. Additque oblicetur esse quid sit creationem terminati ad rationem entis, cum tantum differat creatio, & generatio ex eo, quod hæc subiectum respicit, & non illa. Ibidem ostendit ille: afferit creationem non terminari ad rationem entis abstracti, sed ad rationem entis contraria ad tale ens, quia ratione generatio similiiter terminatur ad ens, quia terminatur ad tale ens. Neque illa est actio generativa, seu creativa, quā terminetur ad rationem abstractam, sed omnis actio terminatur ad terminum singularem, & contractum ad talen entis rationem. Afferit Angelicus Doctor creationem terminari ad ens eo sensu, quo se p̄ dicit causam primam concurrere ad rationem communem entis, & non ad rationes speciales, hoc est virtutem Dei se extendere ad omnia singulare, quibus inest prædicatum entis, & non circumscribi aliqua ratione speciali, sicuti relique causa creatæ, quārum effectus non s̄quuntur exendunt ad ens, sed continentur intra certam speciem: sic ignis potest producere singulare, quibus inest hoc prædicatum ignis, non verò illa, quæ hoc predicato non gaudent. Eodem sensu dicimus potentiam visuam seu visionem ferri in colore non quia aliquando ratio abstracta coloris aliquo percipiatur actu, sed quia varij actus singulares, seu diversæ rationes possunt terminari ad omnia individua contenta sub ratione communi coloris. Sic existimat Sanctus Thomas virtutem creativam terminari ad rationem entis, ita ut eo ipso, quod hæc causa habeat virtutem creandi, illam possit exercere respectu omnium entium, & in eodem sensu afferit creationem respicere vniuersalissimum terminum, non quia hæc numero creatio rationem communem respicit, sed quia creationes, quæ possunt à virtute creativa pro-

cedere possunt attingere quidquid est creabile, quia virtus creativa referitur ad creabile, ut creabile est, sicut potest visuia ad colorem, ut color est, & sicut hæc eo ipso, quod respicit colorem ut color est, potest quæcumque colorem singularem respicere, ita eo ipso, quod respicit creabile ut creabile, potest quæcumque obiectum creabile producere. Hac ratione docuit Sanctus Thomas Angelum non posse creare sibi similem, quia posset creare omnes Angelos. Id mihi in hac ratione difficile est, cur quæcumque virtus creativa debet respicere tanquam obiectum omne creabile vniuersalissimum sumptum, & non possit respicere aliquod speciale genus creabilium, sicut virtus generativa hominis non respicit omne generabile, sed certam speciem generabilem.

Secundam rationem sic efformantur Henr. & Ric. Inter ens, & nihil est distantia infinita: ergo requiritur infinita virtus ut aliquid ex nihilo extrahatur ad rationem entis. Antecedens probatur: maior distantia est inter ens, & non ens, quam inter ens positiuum & positiuum, sed inter Deum, & hominem est distantia infinita: ergo inter hominem, & non hominem erit etiam distantia infinita. Confirmatur: esse, & non esse distantia contradictoriæ: ergo summe: ergo non potest distare magis Creator à creature, quam creature à suo extremo contradictorio: ergo hec Deus distat à creature infinitè; ita creature distabit infinitè à nihilo, quod est sui contradictorium. Si difurcatur iste rectè inspicatur, eo tendit ut probet nihil posse producere à virtute finita, non solum per actionem creativam, verum neque per generationem quod sic ostendo. Quicunque effectus producatur ex nihilo sui, sive fiat ex subiecto, sive ex nullo presupposito subiecto, quod fieri ex nihilo dicitur respectu termini creati: sed nulla entitas opponitur contradictoriæ cum nihilo subiecti, sed cum nihilo sui, verbi gratia, calor non opponitur contradictoriæ cum nihilo subiecti, in quo potest recipi, sed cum nihilo eiudem calor: ergo quando calor producitur ex aliquo subiecto & ex nihilo fui, extrahitur in illa productione ex contradictoriæ distantia, quam intendit argumentum suprà factum: ergo non potest hoc fieri, neque calor extrahi ab extremo infinitè distantia nisi virtute infinita: ergo non potest calor produci adhuc dependenter à subiecto, nisi à Deo infinitè potente.

Huius rationis fundamentum acutè euertunt Scot. & Durand. hac ratione. Distantia inter extrema immediata, tanta potest esse præcisè quantum vnum extremum est maius altero, quia dum medium non est inter utrumque extremum nulla potest esse distantia nisi ex cœlum supra alterum: sed vnum extremum tantum potest aliud excedere ratione totius sua entitatis: ergo si tota sua entitas non sit infinita, sed finita, excedens non erit infinitus, sed finitus. Secundò etenim distat non esse hominis ab esse hominis quatenus deficit ab esse quod habet homo: sed esse, quod habet homo est finitum: ergo tantum deficit ab esse finito, quantum deficit finitè, nihil enim potest ab esse finito per purum non esse illius infinitè deficere. Ultimò impugnatur hæc ratio. Creatio termini ex nihilo tantum attingit entitatem positiuum termini: hæc est finita & limitata: ergo tantum attingit quid finitum, & limitatum, quidquid sit de distantia ipsius termini à nihilo, quia distantiam hanc non attingit creatio, sed tantum vnum extremum illius, distantia autem cum sit interiacens inter extrema, debet utrumque dicere, videlicet nihilum termini, & ipsum terminum, quorum creatio tantum attingit extremum positiuum, non negatiuum, seu nihilum, seu negationem termini, quia negatio tantum potest attingi per actionem tantum terminum à quo, ut notum est, quia in se ipsa actionem non terminat ut terminus ad quem, neque illius est subiectum: vbi autem non est subiectum, quod transeat, terminus à quo esse non potest. Ex his facilè est argumentum dissolvere, admissa enim distantia infinita inter nihilum termini creati, & ipsum terminum creatum non arguitur virtutem creativam fore infinitam, quia hæc tantum attingit extremum finitum distantia, non utrumque, in quo distantia consistit ut dictum est. Secundò falsum est distantiam inter nihilum termini creati, & ipsum terminum esse infinitam, ut iam ostendit. Ad confirmationes adductas dico extrema contradictionia habere tantum oppositionem, quæ potest esse inter ipsa, non tamen vnum extremum habere summam distantiam

ab altero, quam potest habere à quocumque alio, magis enim distat esse hominis ab esse Dei, quam esse hominis à non esse ipsius, quia à non esse hominis tantum distat secundum suum esse hominis, & ab esse Dei secundum infinitas creaturas possibilis perfectiores homine, & imperfectiores Deo, & secundum infinitum Dei esse.

6 Tertia ratio est Caetani, quam sic format: Quando duo principia concurrunt ad eundem effectum, quo magis decrescit virtus vnius magis debet accrescere virtus alterius respectu eiusdem effectus, sed in actione creativa causa materialis decrescit in summum usque ad non esse suer-
go virtus activa debet crescere in summum usque ad sui perfectissimum: ergo debet attingere perfectionem infinitam: ergo virtus finita, & limitata non potest esse principium creationis. Respondeo deficiente causa materiali principium efficiens debere supplerre virtutem illius, & influxum, quem causa materiali praestaret, ex quo infertur virtutem effectuam debere esse infinitam, quia si principio, quod cum causa materiali poterat producere effectum, to-
ridem perfectionis accrescat, quod haberet causa materialis, non ideo infinitè perfectum evadet, quia perfectio-
nes duplicitis cause creatae effectuæ, & materialis simul sumpta non equivalent simplici perfectioni infinita. Ad formam argumenti. Respondeo tantam perfectionem debere addi principio effectuio, quanta deficit in materiali, in hoc autem non deficiente perfectionem infinitam, cùm tota illius perfectio finita sit, & ita non debere addi principio effectuio infinitam perfectionem. Idem dico de influxu, cùm enim influxus causa materialis, & effectuua vnuis, & idem sit fluxus, & limitatus, influxus principij creantis, qui loco virtusque est abrogandus in influxum principij suppleturus non debet esse infinitus, sed finitus esse debet, scilicet est de facto influxus, quem Deus pra-
stat respectu cuiuslibet effectus creati.

7 Quarta ratio est Scotti, quā titulat Vasquez. Si aliqua virtus creativa datur, deberet esse spiritualis, materialis enim cùm à materia dependeat non potest non operari dependenter à materia, virtus autem spiritualis operatur media volitione, quā cum accidens sit improprio-
nata est ad actionem creativam. Posset responderi non esse de ratione rei materialis dependere à materia, potest enim dari corpus simplex, quod à materia non dependeat, & forma materialis creata, quā licet ordinem dicat ad materiam & ad illius dispositiones, scilicet rationalis anima, non dependeat ab aliqua materiali causa, à qua formā posset alia similia creari. Sed esto, possibilis non sit virtus creativa, quā spiritualis non sit, & necessariò media volitione hoc sit operaria. Volitio non est virtus, à qua physi-
cè operatio procedit, sed tantum conditio applicans virtutem ad operandum: ergo quācumq; accidens sit, potest conducere ad creationem non tanquam formalis ratio causandi, sed tanquam virtutis applicatio, seu determinatio, scilicet conducit approximatio localis cause substantialis, quā consistit in praesentia accidentalis ad effectum substantiale producendum.

8 Quinta ratio est P. Soarij, qui ex eo, quod nulla ex existentibus creaturis virtutem habeat creandi, infert, non esse possibilem talem creaturam, quia si talis creatura possibilis esset constitueret alium gradum, & ordinem præter eos, qui nunc sunt, quia haberet distinctum, & altiorem operandi modum: ergo pertineret ad perfectionem vniuersi ut esset talis gradus: dicendum ergo possibilem non esse talen creaturam, ne dicamus vniuersi ordinem esse imperfectum, & mancum. Confirmat hanc rationem au-
toritas D. Thomæ, qui eadem probat i.p. Deum Angelos creasse. Rationem hanc valde sensatam dicit esse N. Albertinus, quā ineficacem esse sic ostendo. Possibilis sunt plures species creaturarum longè perfectiores his existentibus: ergo non rectè infertur: non existit creatura, quā habeat hanc virtutem: ergo non est possibilis, alias non posset Deus creaturas diuersi ordinis existentibus perfe-
ctiores producere, quod admitti nequit, ut probabo. Controvoris sequenti. Neque in principiis eiusdem Soar hæc consequentia firma esse potest, cum ipse concedat possibile esse corpus simplex carens compositione essentiali materia, & formæ, licet de facto non derur, & sit diuersi ordinis ab his, quā existentia cognitimus. Ad au-
toritatem D. Thomæ qui hac ratione vtitur ad probandum dari in rerum natura Angelos existentes, respondeo in materia de qua agebat D. Thomas rationem hanc esse valde pro-

babilem licet. Metaphysicè intentum non includat, quia multum perfectionis decesserit vniuerso, si Angeli non es-
sent in illo creati, qui valde sunt necessarij ad hominum custodiā, caterorum gubernationem, & alia plura, creatura autem, quā virtutem haberet creandi esti per-
fectionem daret vniuerso, non tamen ita necessariam, sicuti est illa quā mundo accrescit ex Angelorum creatione. In-
quires, an si talis creatura datur, effet perfectior Angelis. Respondeo rem esse incertam, quia etiā illos saperet in modo producendi effectus, forsan non posset producere effectus aquæ perfectos, ac producere Angelus, neque habe-
ret alia prædicta, & quæ perfecta ac Angelus, & ita ex ef-
fectu perfectionis in modo producendi posset compensari, & excedi ex perfectione effectu, & ex aliis prædictis, ita ut omnibus penitus perfectior esset Angelus non habens virtutem creativam illa creatura hac virtute gaudente.

9 Sexta ratio est P. Hurradji, quam sic expedit. Omnis actio est proportionata modo effendi, quam habet illius principium, sed nulla est entitas creata, quæ non habeat aliquam compositionem, vel ex materia, & forma, vel ex subiecto, & accidenti, vel ex natura & supposito: ergo nulla creatura potest habere aliquam actionem, quæ non sit pars aliquiū compositionis, vel subiectum illius: sed creatio nullam facit compositionem, neque tanquam forma neque tanquam subiectum: ergo non potest procedere à creatura. Hæc ratio nihil magis alii præstat. Do-
mum virtutem producuntia habere aliquam composi-
tionem, parco illationi, & primum consequens admittit, neq; tamen actionem creativam ad aliquam compositionem non pertinet, quia in primis ipsa in se potest habere compositionem integram, si ad terminum integraliter compositum ordinetur. Secundò potest esse subiectum su-
præsentia. Item durationis, & relationis, in opinione, quæ adimitit durationem, & relationem esse accidentia reali-
ter à subiectis distincta.

S. II.

Propria sententia.

10 A Firmo nullam creaturam existere neque possibilem esse, quæ virtutem habeat creativam, rrabit me ad hanc conclusionem etiā non fortè aliqua ratione suffitam auctoritas Patrum, & scholasticorum à quibus sine grauissimo fundamento non licet recedere, in praesenti autem licet rationem nimis efficacem pro hac sententia non inueni, nullam vidi, quæ opositam positiū suadeat. Probo conclusionem ex D. Cyrillo Alexand. lib. 2. contra Iulianum: *In act. ejus naturæ sunt ea, quæ propria sunt solis, & omnium summae substantiae.* *Quorum vnum esse dicimus efficaciter producere posse ut creatorem, & producere res, quæ aliquando non erant.* Tradit eandem conclusionem Augustinus lib. 12. de ciuitate Dei cap. 24. & 3. de Trinit. cap. 8. *Nec boni (verba sunt Augustini,) nec Angelis mali possunt esse cito-
res aliquiū rei, & cap. 15. lib. 9. de generatione ad litteram: Create naturam nullus Angelus potest negare seipsum.* Athanasius serm. 3. contra Arianos sic habet: *Administrare creaturam, & seruorum est, conducere autem, & creare solus Dei, enique Verbi, & sapientie.* Ad affirmandum creaturas quæ de facto dantur virtutem non habere creativam, negatio tantum indigo fundamento, quod simul cum Doctorum, & Patrum auctoritate firmissimum est. Illud esto, nullam esse ratio-
nem, vel leuem conjecturam quæ suadeat aliquid enti creato virtutem inesse creandi: ergo non sine ma-
teria temeritate potest dici dari de facto creaturam pō-
tentem eare, ut enim sapè dixi ad non concedandam de facto virtutem existentem sufficere nullam esse ratio-
nem, quæ illius existentiam propugnet, præcipue cum tanta Doctorum, & Patrum auctoritas illam impugnat.

11 Circa creaturas possibilis difficile admodum est rationem reddere, cur non possit dari aliqua hac virtute præ-
dicta. Vidimus rationes supra adductas inefficacies esse, aliam propono. Non potest dari creatura, quæ operetur immanenter nisi per actionem receptam in ipsa: ergo non potest dari creatura, quæ operetur transeunter, nisi per actionem in alio subiecto receptam. Probo consequen-
tiam: scilicet non est de ratione actionis transeunter recipi in subiecto, si quidem Deus per actionem transeunter in nullo subiecto receptam operatur, ita non est de conceputu operationis immanenter recipi in subiecto, à quo proce-
dit, Deus enim immanenter operationes intelligendis & amandi

amandi exercet, quæ non recipiuntur in Deo, sed cum illo identificantur: ergo hoc quod est non posse creaturam operari immanenter, nisi per actionem, quæ subiectum recipiat non oritur ex predicatione immanenter, abstractè sumpto, sed ex eo quod talis actio à creatura procedat: ergo eo in quo, quod actio procedat à creatura perit recipi in subiecto. Ergo implicat procedere actionem aliquam à creatura, quæ non exigit recipi in subiecto: ergo implicat à creatura procedere creationem, cuius conceptus quidatius est independentia à subiecto. A priori potest desumti ratio ex natura agentis creari, quod ex ipso quod creatum est, est capax receptionis passionis, & potest esse subiectum aliquorum accidentium, (quod intendunt, qui dicunt omne ens creatum esse imprimis potentialitate, seu habere aliquid potentialitatis, & non esse purum actum) ex ipso quod iu se sit capax receptionis principiū est actionum, quæ in se sint receptiones, & subiectum exigant, in quo per se ipsas recipiantur. Ex quo prouenit actionem immanenter procedentem à creatura debere recipi in proprio subiecto, non præcise quia immanens sit, sed quia ex eo, quod sit actio procedens à principio receptionis capaci recipi potest, & ex ipso, quod sit immanens recipienda non est in subiecto distincto à principio; quibus sit in ipso principio recipiendam esse. Non me latet plures solutiones, quæ possunt huic rationi adhiberi, quod attendas obsecro, si illam impugnes: verumtamen illa vtr, quia nullam aliam cum maiori probabilitatis specie inuenire potui, & me cogit Doctorum, Patrumque consensus conclusionem traditam non deferere, quapropter dum aliam efficaciorem rationem non inuenio, licet non animus omnino huc acquiescat, disputacioni superfdeo, nolo enim alia destitutus hanc solutionibus, impugnationibusve inquietare.

12. *Creaturas existentes non posse assumi ut instrumentum ad creandum mihi certum est. Non mouet ratione, quia alij vtuntur, videlicet instrumenta debere aliquid præsumum ad actionem operari, quod putant esse contra rationem creationis, quia falsi dicunt quacumque præsumum operationem esse contra rationem creationis, plures enim dispositiones præcedunt ex parte materiae ad animi rationalis creationem, cum hac enim tantum opponuntur dispositiones, quæ subiectum ad receptionem passionis termini preparant. Secundū: quidquid sit de natura instrumenti inquiritur an possit dari creatura, quæ possit per modum principij inadæquati determinati à Deo concurre ad creationem, addita à Deo non solum tanquam à causa prima, sed tanquam ab alio comprincipio inadæquato specialiter concurrente. Cui difficultati non satisfit ex eo, quod instrumentum debeat aliquid præsumi operari, quia si hæc est instrumenti natura, non inquirere de instrumentalibus, sed de causa inadæquata minus principaliter adiuta ab alia magis principali. Censo creaturas de factō existentes non ita concurre posse, neque posse eleuati à Deo ad creationem, quia illis innata, seu obedientialis virtus non est ad creationem. Vide dicta Controversia 9. vbi probauit, non esse admittendas virtutes obedientiales in creaturis distinctas ab illis, quas à posteriori nouimus, & sine fundamento multiplicandas non esse, cum autem nullum sit fundamentum, ex quo possumus has obedientiales potentias in creaturis ad creationem agnoscere, illas negare tenemur. De creaturis possibilibus est difficultas an repugnet creatura cum potentia obedientiali ad creandum in negatiuum partem feror, vix enim repugnantiam aliquam inuenimus respectu creaturae naturaliter potenter creare, quod si velis adhuc repugnare potentiam obedientiale respectu creationis, dicitur esse de conceptu actionis procedentis à quocumque principio creatum etiam inadæquato, & obedientiali, exigere subiectum, in quo recipiatur, aliamve quære rationem, ergo enim illam non inuenio.*

P V N C T V M V.

De his, quæ possunt creari.

I. *M*ateriam primam, & Angelum creari, est per se notum, cum enim materia prima subiectum aliud non supponatur, non potest fieri ex presupposito subiecto, eadem est ratio de Angelo, qui est entitas simplex, & comp-

Franc. de Quicquedo, Philosoph. Tom. 1.

pleta non ordinata ad componendum aliquod totum constitutendum ex ipso & ex presupposito subiecto. Idem eadēque ratione dicendum est de toto corporeo simpli- ci: quod dari posuit probauit Controversi. Rationalem animum creari probat efficaciter illius incorruptibilitas, & independentia, quam habet à materiajitem illius natura spiritualis, quæ naturaliter à subiecto materiali dependere non potest. Reliquas formas tam substantiales, quam accidentales educi ex presupposita materia, sive sint res sive modi, est certum apud omnes, quod probauit Controversi. Punct. 4. Patentur etiam omnes, formas substantiales & accidentales, que res sunt & non modi posse creari. Probat à paritate ex quantitate, quam sine materia credimus conseruari in Eucharistia, & consequenter per creationem, quia actio, ex vi cuius conseruatur nullum presupponit subiectum. Huic rationi hanc à priori ferè omnes adiungunt. Formæ substantiales non educuntur per se & immediatè, sed media actione superaddita: ergo potest educi separati ab illis, & loco illius substitui creationis. Acquiesco priori rationi, non huic posteriori, quam sic impugno. Ad hoc ut entitas creetur non solum requiriatur ut non repugnat ex ratione educationis cum illa non identificata, sed etiam necessaria est capacitas ex parte termini ad terminandam creationem, sed hæc non infertur ex eo quod educationis non sit identificata cum termino: ergo ex distinctione educationis à termino non infertur ipsum posse creari. Rem declaro, & confirmo; ex eo, quod calor per unionem superadditam vniatur subiecto, non infertur, posse cuicunque subiecto vni, neque posse quamcumque unionem terminare, & hæc est inepta consequentia: calor non vniatur per se ipsum media unione ligno: ergo potest vniiri Angelo: ergo non rectè infertur, hic terminus non producitur per se ipsum ab agente: ergo potest ex quocumque produci, & quacumque actionem terminare, quam enim repugnantiam inuenies in entitate potente terminare diueras educationes superadditas in capaci terminandi creationem. Fateor plurimum conducere ut creari posse terminus, ipsum non esse educitum per suam entitatem, quia licet educationis distincta non inferat capacitatem terminandi creationem, educationis identificata, vel inferat negationem capacitatis terminandi creationem, vt dicam potest, vel faltem illam difficultatem reddit, ad hoc enim ut res per se ipsam educita creetur, requiritur posse simul educi, & creari, in quo multi repugnantiam esse defendunt, & simul requiritur posse actionem ad actionem terminari, & dari actionem actionis, quod implicare fert communis sententia. Concludo ergo formas omnes, que sunt res, & non modi posse creari, quia ex una parte non repugnat ratione educationis cum illis identificata, & ex alia parte capacitatem ex parte ipsarum ad terminandam creationem à paritate quantitatis colligere debemus, absque fundamento enim dicereur in formis materialibus & accidentalibus speciale esse quantitatis posse actionem creativam terminare.

De formis modalibus poterat esse difficultas an possint creari, quæ si attente inspiciantur, levissima est. Affirmo, modis, sicuti preseniam, & unionem aliōsve huiusmodi posse terminare actionem creativam: ita tenet Hurtadus discept. 12. sect. 5. Mouteor à paritate reliquarum formarum, quia in his non speciale repugnantiam inuenio, ut possint actionem creativam terminare. Quod ut expli- cem adierto, creationem tantum dicere independentiam ab aliquo tanquam à causa materiali, non verò negationem connexionis rei creare cum alia. Quo posito sic arguo: si aliqua esset specialis repugnantia in formis modalibus, esset, quia per se ipsas dependent à re cuius sunt modi: sed dependentia, quam per se ipsas habent, non est tanquam à causa materiali: ergo non opponuntur cum creatione. Minorem probo, cetera patentius integrallis inter duas partes quantitatis tantum per se ipsam dependet ab extremis, & media passione superaddita à materia: sed ab extremis non dependet tanquam à causa materiali, sed à materia prima, cui inheret: ergo dependentia identificata, quam habet illa vno non opponitur cum creatione. Ex quo infero, unionem integralem quantitatis Eucharistie de factō creari, quia etiū dependet ab extremis de factō non dependet ab aliquo presupposito subiecto, quod exerceat causalitatem causa materialis respectu illius, quæ tantum opponitur cum creatione.

B b 2. De

3 Dē modis aliis, qui per se ipsos afficiunt subiecta, ex quibus educuntur, & illorum dicuntur modi, sicuti praesentia, & viuens de omnibus modis sic probo. Praesentia, quam de facto habet hæc quantitas dependet ab illa in genere causa materialis: non per se ipsam, sed per passionem superadditam: ergo non est aliqua specialis ratio in praesentia, neque in aliis modis, quæ non repertae sunt in formis, quæ sunt res, propter quam non possit creari forma modalis. Antecedens probo: praesentia quantitatis potuit prodici ab hoc, vel ab illo principio actio: ergo potuit dependere per hanc, vel per illam actionem à principio actio; forma enim indifferens ut dependet à diversis principiis indifferens est ut dependet per diversas actiones, quia non potest eadem actio à diversis principiis procedere: ergo potest dependere per hanc, vel per illam passionem à quantitate: ergo non dependet per se ipsam à quantitate tanquam à causa materiali: ergo non est specialis ratio in forma modali, quæ non sit in formis realibus, propter quam non possit creari, cum non eo ipso, quod modus sit, per se educatur, licet per se dependeat dependentia connexionis distincta à dependentia, quæ est in genere causa materialis, quæ non est dependentia propriæ causalitatis; modus enim non præcise ex eo, quod sit modus in aliquo genere causa dependet à re, cuius est modus, sed tantum habet cum illa connexionem strictam, ratione cuius neque de potentia Dei absolute possunt separari.

4 Confirmatur: Passio media quæ vno recipitur realiter distinguitur ab illius vniione, quia praesentia per se ipsam vnit subiecto, & recipitur per passionem superadditam identificatam cum actione, ut probat manifestè ratio adducta ex diversitate principiorum, à quibus actio eiusdem termini procedere potest ergo non ex eo, quod non possit vno modi ad rem, cuius est modus, separari ab illo, inferitur, non posse passionem ab eodem separari.

5 Dices ad creationem termini requiri independentiam non solum à subiecto, sed etiam ab omni quocumque alio. Contraria: definitio creationis tantum dicit terminum produci ex nihilo, hoc est, ex nullo præsupposito subiecto: ergo dependentia à termino, seu ab alio, cum quo modus connexionem habeat creatione non obest. Confirmatur: in communī sententia materia prima non potest conferari sine forma, & nihilominus, quia ab illa non dependet per causalitatem causæ materialis, dependentia à posteriori, quam à forma habere dicitur non opponitur cum creatione materia: ergo creatio non dicit negationem cuiuscumque dependentia. Virgo efficacius: Possibilis est actio terminata ad modum existentem, ex vi cuius non dependet ab aliquo subiecto in genere causa materialis, etiam si retineat connexionem essentialiæ, quam habet cum re, cuius est modus, vel si neges esse possibilem, illam tibi mente fingito: hæc actio non est actio, quæ essentialiter dicit dependentiam termini à subiecto: ergo est creatio: ergo de ratione creationis tantum est confitit terminum independentem à subiecto, non verò illum confitit esse absolum à quacumque alia connexione.

6 Inquires, an creato modo vniōis composito diceretur totum compositum creatum. P. Vaquez 1. part. disput. 174. cap. 4. num. 18. negatiam partem defendit, quia compositum illud fieret ex aliquo videlicet ex partibus. Feror in partem affirmantem, quia etenus producitur totum, quatenus producitur vniō, & ex vi productionis vniōis dicitur totum esse productum. Sic homo, cuius partes creantur, & vniō dignitur, genitus dicitur: ergo si illius modus vniōis creatur, totus homo diceretur creatus, etiam si per impossibile materia & forma hominis gignerentur, quia vt bene Hurtadus, illa dicitur totius productio, quæ est productio modi vniōis, qui est ratio formalis compositi, quo posito non potest non esse compositum. Potest etiam dici tunc cōpositum non creari, non quia fiat ex partibus, sed quia ratione formæ dependet à materia, de quo sterum Controvers. 2. de generatione, Punct. 1. ad finem. Ad rationem Vaquez respondeo, aliud est totum confitare ex materia & forma tanquam ex partibus componentibus, aliud fieri ex præsupposito subiecto, & illius actionem præsupponere subiectum tanquam causam materialē, & passionis subiectum. Primum competit essentialiter toti composito quod cum creatione non opponitur: secundum illi accidentaliter competit, quando vniō media passione producitur, quæ non intercedet, si creetur vniō, & ita ve-

rum non erit actionem torius esse ex præsupposito subiecto, neque totum confitare ex subiecto quod in genere causa materialis media passione influat in totum, quod requiritur ad generationem, & creationi opponitur.

P V N C T V M VI.

An illa, que naturaliter creatur educi possit de potentia Dei absolute.

Tota procedit quæstio de anima rationali, & de aliis formis, que naturaliter pertinet per creationem produci, quia de materia prima, & de toto completo, Angeli, verbi gratia, certum est non posse educi ex subiecto, quia materia prima nullum potest supponere, neque totum adæquatum, quod non ordinatur ad aliud componendum. De formis substantialibus possibilibus, & de anima rationali existenti inquiri potest. An possit forma, que media creatione distincta naturaliter producuntur, ex potentia subiecta educi. Secundum an formæ que immediatè per se ipsas creantur possint educi per aliam actionem superadditam. De omnibus absolute loquendo negat Hurtadus disput. 12. sect. 3. Oppositam sententiam tenent recentiores affirmantes posse formam etiam per se ipsam cretam educi simul per passionem superadditam, quia non opponunt contradictionem rem per se ipsam creari, & simul educi per aliquid superadditum. Medium teneo viam, quam iam explicabo.

Anima rationalis existens de facto educi non potest de potentia subiecti etiam creetur per actionem superadditam. Ratio est: ad hoc ut anima rationalis possit educi, debet supponi ex parte ipsius animæ capacitas ad terminandam actionem eductiū, & capacitas ex parte subiecti ad recipiendam talēm formam media passionē, sed nullum est fundamenrum ad ponendam talēm capacitatem in anima rationali existenti, neque in aliquo subiecto ex his, que existunt: ergo non est ponenda iuxta regulam sæpe repetitam, videlicet non esse concedendam aliquam potentiam, seu prædicatum aliquod positivum rei existenti fine positiu[m] fundamento. Confirmatur ratione adducta Punct. præcedenti, vbi dicebam non inferri ex eo quod res educatur media actione superaddita posse creari: ergo neque infertur ex eo quod media creatione superaddita creetur potest generari.

Cum hoc compono possibilem esse formam spiritualem 3 naturaliter exigentem creari media actione superadditam, quæ posse supernaturaliter educi ex potentia subiecti spirituali, vel materiali, si non repugnat rem spiritualem ex subiecto materiali educi. Hanc conclusionem probo ex eo, quod nulla sit repugnativa in eo, quod forma naturaliter exigen[s] creationem possit educationem supernaturaliter terminare, sicut non est repugnativa in eo, quod forma naturaliter exigen[s] per generationem produci, posse per creationem supernaturaliter procedere.

Obiic: primo: Hurtadus: Generatio est imperfectior 4 creationis, sed quod est imperfectius non potest substitui loco perfectioris: ergo generatio non potest substitui loco creationis. Concedo maiorem, & nego minorem, quam gratus supponit Hurtadus.

Obiic: secundum: forma spiritualis per se ipsam est independentis à materia: ergo non potest ab illa dependere. Distinguuo antecedens: per se ipsam perit esse independentem à materia, concedo antecedens per se ipsam habet independentiam, nego, quia supponimus produci per creationem superadditam, ex vi cuius supponitur independentia.

Obiic: tertio: Si illa forma educeretur ex potentia materiae, viuens per illam constitutum non posset nutriti, quia indissimiliter à tota materia dependet. Ne nutritur dum forma est educta contra propriam exigentiam, ex vi cuius creari debebat, quid tunc postea? Vel dicitu posse nutriti per extensionem formæ ad nouam partem materiae, à qua non dependet.

Obiic: quartu: forma, que naturaliter creatur, est incorruptibilis, sed si dependet à materia est corruptibilis: ergo non potest ab illa dependere, aliás eadem forma est corruptibilis, & incorruptibilis. Respondeo negando minorem, quia forma illa, etiam quando est educta petet creari, & casu quo desideret actio ex vi cuius edoceretur, semper illi est debita creatio, ac proinde peteret non corrupti.

De

8 De formis, quæ per se ipsas creantur sentio non posse de potentia Dei absoluta educi, quia cum ab illis non possit separari creatio, educatio superaddita ex natura sua esset superflua, necessariò enim respiceret terminum, qui in quocumque casu & quæ bene existeret illa deficiente. Hac ratione dixi non posse idem influere in se ipsum per secundam actionem, quia hæc essentialiter supponeret terminum independentem ab illa, & non posse actionem per se ipsam dependentem à principio ab eodem vel ab alio per aliam actionem superadditam dependere, quod contingere si generatio terminaretur ad terminum, qui per se ipsum crearetur, quia ille terminus esset creatio, ad quem generatio terminaretur. Eadem ratione dicendum est non posse terminum per se ipsum genitum, per creationem superadditam à Deo produci.

9 Ultimò inquiri potest de formis, quæ possunt successivè educi, & creari, an possint simul terminare actionem creativam, & educitiam. Supponimus posse eamdem entitatem duplum actionem totalem terminare, quod iam probauit Controversia 7. & in præsenti tantum est specialis dubitandi ratio ratione peculiari oppositionis, quam habet creatio cum educatione propter diuersum modum respiciendi terminum. P. Soar. tom. i. in 3. part. disput. 14. sect. 1. §. *Vtima ergo*, ait repugnare idem accidens esse per se, & inhaerere, quod idem videtur esse ac creari & educari. Posse supernaturaliter eundem terminum educi, & creari per actiones distinctas plurimi recentiores docent, quibus subscrivo, nulla est enim specialis ratio repugnantia inter educationem, & creationem, quam Deus vincere non posse, quod sic probo. Accidens esse independentes ex vi creationis nihil aliud est, quam actionem creativam non dependere à subiecto, quod proprius significaretur si diceretur accidens fieri independenter, ex quo faciendi modo fit accidens ex vi illius nullam trahere dependentiam, quod formaliter non dicit negationem absolutam dependentiam in accidenti, sed negationem dependentiam ex illa actione, seu per illam actionem non dependere. Similiter accidens esse dependens ex vi generationis dicit illam actionem esse dependentem, ex quo refutat accidens ipsum dependere à subiecto quatenus habet esse per talem actionem, ita ut si ex vi aliis actionis illud non habeat deficienti subiecto deficiat accidens, quia deficiat actionem, ex cuius vnicè existebat. Sed esse dependentem à subiecto hanc actionem educitiam, & illam creativam terminatam ad eamdem entitatem non esse dependentem, non opponuntur contradictoriè: ergo accidens esse educitum, & creatum contradictoriè non opponuntur. Rem confirmo, & illud. Pone calorem productum ad aquatib. ab igne & à Sole per duplum actionem educitiam, quam posse terminare supponimus in præsenti quæstione. Ex vi actionis procedentis à Sole calor recipit esse independenter ab igne, ita ut igne deficiente idem permanebit: ex vi actionis procedentis ab igne idem calor dependet ab igne per veram actionem, & dependentiam: ergo non repugnat idem accidens ex vi huius actionis esse independenter ab hac causa, & ex vi aliis ab eadem dependere. Sic fit in termino creato, & genito, ut ex vi creationis non dependeat à subiecto, sicut calor, de quo dicebamus, ex vi actionis procedentis à Sole non dependebat ab igne, & ex vi generationis dependet à subiecto sicut idem calor ex vi aliis actionis dependet ab igne.

10 Ex his solutio facilis est: ad fundamentum oppositæ sententia respondere calorem educitum, & creatum esse dependentem, & independentem positiū, quæ contradictoriè non opponuntur, sicut non opponuntur Christū esse extensum in Cœlo, & inextensum in Eucharistia. Ad illud quod dicitur sequi terminum dependere, & non dependere negandum est sequi terminum non dependere, quia terminus, qui per unam actionem dependet, eti non dependet per aliam, ab solutè dependet, tantum dici potest terminum non dependere ex vi actionis creativæ seu non dependere ex vi huius actionis, ex quo non infertur solutè non dependere, non enim valer consequentia à restringere ad non restringere negatiū. Neque idem sonat, terminus est independentes, ac terminus non dependet, quia terminus non dependere dicit solutè non dependere ex vi aliquius actionis, ita ut neq; per hanc, neq; per illam actionem dependeat, negatio enim omnia distribuitur terminū, verò esse independentem, tantum dicit terminū ex vi aliquius

actionis non dependere, siue per aliam dependeat, siue non dependeat, cum enim copula huius propositionis, terminus est independentes, non sit negata, sufficit hanc vel illam independentiam termino inesse, ut verificetur, et si alias idem terminus dependentiam habeat.

CONTROVERSIA XIV.

De Infinito.

AGGREDIMVR materiam mēa quidem sententiā difficultiam omnium, quas tota amplectitur Philoſophia, existimo enim infiniti naturam longè explicatu difficultorem esse continuū compositione quam ingenui, acuti, doctique viri insuperabilem putarunt: tota enim illius difficultas disputationis hic nos premit, ea enim est, finitam nostram mentis acie infinitam molam euolui, quæ vix apprehensione tangi potest, tantum abest vintellectus illam metiti valerat. Nihilominus ne videar mancū reliquie hoc opus, de Infinito dispuo, cuius difficultates, eti non penitus exhauste presumam, illas tamen explicare conabor.

P V N C T V M P R I M V M.

Infiniti definitio.

Primo infinitum dividitur, in infinitum secundum essentiam, seu perfectionem, & in infinitum secundum accidentem. *Infinitum secundum essentiam* est illud, quod includit summam perfectionem possibilem, ultra quam non potest maior alia excoigari: hoc infinitum constat non quantitate molis sed perfectionis, illa enim, quæ excellenteria sunt maiora vocamus, vide Augusti. liber. 6. de Trinitate capit. 8. ait: *In his, quæ non mole magna sunt, hoc est maius esse, quod est melius esse.* Hæc infinitus tantum competit Deo, qui vnicè habet perfectionem, supra quam non sit alia: quæcumque enim perfectio à Deo distincta inferior est perfectione Dei, & defectibilis, & depedens, in quibus magna imperfectionis mixtura reperitur. *Infinitum secundum accidentem* triplices est: secundum extentionem, intensionem, & multitudinem. Secundum extentionem, erit quantitas infinitè extensa: secundum intensionem qualitas erit, cuius gradus eidem subiecto inhaerentes infiniti sunt: *Infinitum secundum multitudinem* erit multitudo ex infinitis unitatis coagimentata. Non est disputatio de infinito secundum essentiam, sed de infinito secundum accidentem, cuius definitiones iam expendo.

Antiqui definiebant infinitum: *cuius nihil est extra: quos sequuntur* sunt Baconius in 1. distinc. 44. quæst. 1. art. 2. Durand. in 1. diff. 43. quæst. 2. & in 2. diff. 1. q. 3. Aur. in 1. distinc. 44. quæst. vnicæ art. 1. part. 1. §. eis quæstauri, vbi probat in continuo non esse infinitas partes: *Quia infinite partes* (inquit) *sunt omnes partes, & infinita puncta sunt omnia puncta.* Definitionem hanc impugnat Philoſophus 3. phys. text. 62. & 63. quia si intelligendum sit illud: *cuius nihil est extra*, pertinens ad id, quod infinitum dicitur, competit definitio omni toti perfecto, quod definitiuit Arist. 5. Metaphysicæ capit. 16. per eadem verba: *totum perfectum est, cuius nihil est extra.* Si intelligatur illud *cuius nihil est extra* etiam pertinens ad aliud compositum, non recte definitur infinitum, quia posito hic quodam infinito, posset aliud esse infinitum, immo alia infinita eiusdem rationis extra illud reperiri, potest enim Deus cuicunque multitudini Angelorum etiam infinita, Angelum, & Angelum, infinitosque Angelos superaddere. Secundò eamdem definitionem sic impugno: detur infinitum hominum vel Angelorum & ab illis multitudine remoueat Deus unum individuum, quæ remanent necessariò erunt infinita, quia si essent finita per additionem unius unitatis non possent fieri infinita: ergo illa multitudo esset infinita,

B b 3 &

& extra illam esset aliquid videlicet illud individuum, quod Deus ex illa adimeret. Nec poterit dici illud individuum non posse adimi, quia posita infinita multitudine Angelorum Deus cognoscit hunc individuum Angelum, verbi gratia, Gabrielem distinctum realiter ab omnibus aliis: ergo cognoscit illos Angelos a Gabriele distinctos esse finitos, aut infinitos: non finitos, quia etiam illis Gabriel adiungetur non constituerent multitudinem infinitam: ergo infinitos: ergo cognoscit multitudinem infinitam Angelorum distinctam ab aliquo Angelo in illa non inclusa: ergo cognoscit extra illam multitudinem Angelorum esse aliquem Angelum: ergo non est de essentia infiniti ut extra illud nihil sit.

3 Doctrinam Magistrorum hanc infiniti definitionem sunt amplexati, qui negant infinitum adhuc possibile, seu rerum possibilium, quos ego sic conuenio. In sententia horum non datur infinitum adhuc possibile: ergo tenentur dicere conceptum explicatum, quem ipsi probant, non esse possibile, vel esse conceptum rei finitae: non dicent esse conceptum rei finitae, alias vanè dicerer infiniti definitio: ergo tenentur dicere esse conceptum rei chimericæ. Tunc sic: In quo an conceptus significatus per vulgarem definitionem ab Aristotele traditam, quam postea exponam, sit rei possibilis, vel impossibilis: si rei impossibilis, & chimericæ: ergo vtraque definitio ad chimericam terminatur, cur ergo potius suam definitionem, quam Aristotelicam probant, cum vtraque ad chimericam terminetur. Si dicam definitionem formalem ab Aristotele traditam terminari ad obiectum possibile, & in se non repugnans, iam admittunt conceptum illum, quem tota Schola infinitum appellat, & quem ipsi late impugnant: ergo admittunt infinitum. Neque dicere possunt illud, cuius semper est vtra aliquid accipendum, esse non repugnans, finitum tamen, quia omnia argumenta quibus vtruntur ad hanc definitionem reficiendam, ostendunt ut probent illius obiectum esse repugnans, & fore finitum, & infinitum, quod etiam opponunt contra obiectum definitionis, quam tradunt, quod similem repugnantiam habere dicunt: ergo omnia, quia in nostram definitionem accumulant, in suam aggerant: ergo eamdem aleam apud ipsos vtraque definitio subire debet. Conceptum obiectuum illius definitio: cuius semper est vtra accipendum, fore infinitum, si in se repugniam non incoluat, & rem finitam, & infinitam, non dicat, certum est quia omne ens reale finitum partes habet finitas, quae ita accipi possunt, ut ad ultimam perueniantur, & alia non restet accipienda, potest enim illarum vna ultima assignari, vltra quam non sit alia. Debent ergo, qui docent infinitum adhuc possibile chimericum esse, nullam sibi propriam definitionem confingere, neque aliquam approbare, sed ostendere conceptus obiectuum significatos per definitiones ab aliis traditas esse conceptus repugnantes, & fictios, vel esse conceptus rei finitæ & limitatae: quocumque enim ex his probent, rectè conuenient non dari infinitum: quo si ipsi illius definitionem constituant, gratia illis habenda non sunt, si infinitum efficaciter impugnauerint, facile enim cuique erit infinitum ita construere ut nulla opera ab ipso defrui possit.

4 Secundò arguo contra hos recentiores. Affirmant infinitum esse cuius nihil est extra: ergo sarem tota collectio rerum possibilium erit infinita. Probo consequentiam: extra totam illam collectionem nihil est: ergo illa conuenit infiniti definitio: quam ipsi probant: ergo est infinita, ergo non rectè componunt esse bonam definitionem infiniti: cuius nihil est extra, & non dari infinitum adhuc rerum possibilium. Respondent vtra collectionem finitam rerum, verbi gratia, Angelorum possibilium non repugnare alium Angelum ex eo quod illa collectio ex se non sit componibilis cum alio Angelo, vel quia ipsa repugnat accretioni aliis Angeli, sed quia non est Angelus aliis, qui possit collectioni ex se augmenti capaci superaddi, infinito autem esse repugnare aliam entitatem, quae posset superaddi, ita ut præcisè ex eo quod haec Angelorum collectio est infinita, illi repugnaret alium Angelum superaddi, & aliquid illius generis esse extra illam, quod non habet tota collectio Angelorum possibilium, quæ de facto existit, ac proinde infinita non est. Doctrinam huius solutionis falsam esse probabo Punct. 5. vbi ostendam, posse collectioni infinitæ aliquid superaddi, & non infinitæ collectioni repugnare augmentum ex ipso quod sit

infinita. Sed esto, non repugnet ratione totius collectionis Angelorum, quia de facto existit, alium Angelum superaddi, sed quia in se repugnat aliis Angelus superaddens, ex quocumque capite oriatur repugnativa de facto repugnat dari alium Angelum extra hanc collectionem: ergo non est aliquid vltra accipendum extra hanc collectionem: ergo huic collectioni conuenit definitio infiniti: ergo est infinita.

Tenenda est definitio tradita ab Aristotele, cuius semper est vtra accipere, id est, cuius partes accipient semper alia & alia in infinitum restant accipienda. Quod intelligendum est ut intra ipsum infinitum, ea sit partium multitudo, ut quantumvis ex illis successivè sumantur semper alia restant accipienda quia possunt successivè exhausti incipiendo ab una, quæ dicatur prima, & desinendo in alia quæ ultima dicatur. Ex hac definitione duxit Aristoteles text. 65. & 66. infinitum potius habere rationem partis, quam totius, quod intelligendum est respectu nostri, quia si ab illo per partes incipiamus accipere semper quidquid acceptum habemus habet rationem partis, quod cum aliis comparibus, quæ restant accipienda totum infinitum componunt. Quando vero partes totius finiti accipimus, tandem ad ultimam peruenimus, quia accepta totum infinitum comprehendimus, quod respectu totius infiniti praefare non possumus. Eadem ratione dixit Philosophus infinitum non esse totum actu, sed potentia, quod similius respectu nostri intelligendum est, cum enim illius partes accipimus modo explicato numquam totum apprehendimus, sed partes, quibus alia & alia respectu nostri successivè accipientium superadduntur, quin aliquando superaddantur omnes illæ, quæ totum infinitum actuale constituant.

P V N C T V M II.

Quid inter sit inter infinitum categorematicum & syncategorematicum.

Celebris est diuisio infiniti in categorematicum, & syncategorematicum, cuius membra diuidentia non omnibus nota, licet nulli non familiaria sint. In primis in eo differunt hæc infinita, quod infinitum categorematicum componitur ex entitatis actu existentibus, quod infinitum actu existens secundum se totum constituunt: infinitum vero syncategorematicum dicit entitatis existentes permixtas entitatis possibilibus, itaque dicit alias entitates existentes, alias vero possibilis. Entitates existentes, quas includit infinitum syncategorematicum terminum possunt habere, non tamen terminum determinatum vltra quern augeri non possum, quia eo ipso quod detur infinitum syncategorematicum ex entitatis existentibus, & possibilibus constitutum, entitates existentes licet terminum habeant semper possunt illum excedere, & magis ac magis augeri. Exempli gratia, numerus terminum habet, eo enim ipso, quod sit numerus, debet habere terminum, & aliquam habere vnitatem, quæ sit ultima, non tamen est aliquis terminus, quo ita circumscribatur, ut non possit aliud habere, quo magis illius producatur extensio, quantum enim millia millaria millionum annumeres, nihil prohibet toti huic multitudini aliquem terminum superaddire, ita ut dicat multitudine vnam vnitatem supra millia millaria millionum. Itaque entitates existentes infiniti syncategorematice semper possunt augeri, semper tamen in quocumque augmentatione aliquem terminum habebunt, quo multitudine finita circumscribatur. Ratio est manifesta, quotiescumque additur illi infinito, si adhuc syncategorematicum remaneat, adduntur vnitatis finitæ, sed vnitates finitæ coniunctæ alii finitæ vnitatis non possunt multitudinem infinitam componere: ergo infinitum syncategorematicum semper dicit multitudinem finitam entitatum existentium: differentiam hanc inter infinitum categorematicum, & syncategorematicum assignant ex Aristot. 3. Physic. text. 33. & 34. Doctores omnes, qui de hac disputant.

Si naturam termini indeterminati quem habere diximus entitates existentes, ex quibus infinitum syncategorematum componitur per calles, optimè noueris aliud esse rem posse in infinitum crescere, aliud rem posse esse infinitam

infinitam. Posse in infinitum crescere est nullam partem esse assignabilem, ultra quam non possit alia designari, quæ termino dicit præcedenti majori claudatur. Rem posse esse infinitam non dicit relatio hoc termino alio majori definiti, sed absolute carere omni termino, ita ut nullo res infinita cingatur. Ex his inferes non esse bonum arguendi modum: res posse in infinitum augeri: ergo potest esse infinita ostendit enim numerum posse augeri in infinitum, ut notum est, quia quantunus singulat augeri, alia entitas poterit accrescere, & tamen infinitus esse non potest. Similiter iuxta communem sententiam continuum in infinitum potest diuidi, ita ut nonquam ad aliquam diuisionem perueniamus, cui aliam superaddere non possumus, tamen nonquam poterunt dari infinitæ diuisiones continuæ. Loquor iuxta communem sententiam. Similiter ab hoc die poterunt in infinitum dies pertransire, non tamen possunt infiniti pertransire, quia ab hoc die usque ad illum ultimum, qui pertransuerit, quemcumque assignes tantum erunt dies finiti, cum omnes duobus diebus extremis hodierno videlicet, & illo ultimo assignato verique claudantur.

Ceterum infinitum constitutum ex entitatibus actu existentibus, vel præteritis, & aliis possibilibus, vel futuris, potest partes possibilis in duplo differentia contineat. Quodam sunt creature possibilis, quas Deus potest omnes distribuere, & collectiæ in actu reducere, sic se habent infiniti Angeli possibilis, si non repugnat infinitum Angelorum actu existens. Aliæ sunt creature possibilis, quæ licet illarum qualibet possibilis sit, imo & futura, non tamen poterunt adhuc de potentia Dei absoluta ad actu reduci omnia collectiæ, ita ut verum sit dicere omnia illa possibilia actu existunt. Sic se habent dies futuri per aeternitatem à parte post, qui omnes collectiæ sumpti nonquam poterunt simul existere, neque collectiæ extitisse. Ratio est manifesta: si omnes dies ex quibus aeternitas constat à parte post aliquando extitissent, iam nihil supereret aeternitas: ergo aeternitas fuisse præterita, & finita, sed implicat finiri aeternitatem à parte post ergo implicat existisse omnes dies ex quibus aeternitas à parte post componenda est. Dices: dies illi nonquam possunt existere, neque poterunt coextitisse: ergo repugnat illorum existentia: ergo non sunt futuri, neque possibilis sed tantum chimarici. Respondeo distinguendo illud antecedens: dies illi non possunt existere, neque extitisse collectiæ, concedo: distributiæ, nego. Hoc est datur aliquis dies ex his, qui aeternitatem componant, qui non possit existere, aut extitisse nego: quicunque enim dies quem tu assignes, ex his quæ aeternitatem à parte post componant aliquando extitit, & aliquando extitit, ita ut sit verum dicere in aliqua mensura, hic dies iam præterit, collectiæ, concedo: ergo illi dies sunt chimarici, distinguo consequens: distributiæ sumpti, hoc est datur aliquis illorum dies, qui sit chimaricus, nego consequentiam: collectiæ, subdistin-
guo: omnes dies aeternitas collectiæ sumpti secundum se sunt chimarici, nego: si considerentur ut iam præteriti, concedo, quia chimara est dicere totam aeternitatem à parte post iam præterita.

Instabis: Quidquid est futurum in hac mensura in aliqua erit præsens, & in aliqua erit præteritum, sed aeternitas à parte post est futurum ergo in aliqua mensura erit præterita. Distinguo antecedens: quidquid est futurum aliquando erit præsens, & aliquando erit præteritum secundum quamlibet partem sui eostim sumptam, concedo: secundum se totum subdistinguo: quidquid est futurum in tempore aliquando erit præteritum, concedo: quidquid est futurum per aeternitatem aliquando erit præteritum, aut præsens secundum se totum, nego. Est enim de ratione aeternitatis successus, ut semper aliquid illius restet, neque id quod per aeternitatem successus futurum est in tempore esse potest, & ita neque in tempore potest esse præteritum. Itaque consequentia illa: hæc entitas est modo futura: ergo aliquando verum erit dicere, est præsens, rectè infestur de re futura in tempore non de re futura per aeternitatem successus futurum est non est in tempore, sed in aeternitate futurum, & ita non erit verum dicere, aliquando, hoc est aliquo tempore est, sed semper erit verum dicere, est secundum aliquid sui, & erit per totam aeternitatem secundum se totum.

De multitudine rerum, que distributiæ sumptæ existente possunt & non collectiæ exemplum præbet commun-

nis doctrina in collectione creaturarum possibilia, in qua nulla includitur, quam Deus non potest producere, non tamen potest omnes collectiæ producere, quia quamcumque multitudine & quocumque infinito creaturarum productio rufus poterit Deus aliam producere creaturam. Idem cernitur in diuisionibus continui Aristotelici, quantum qualibet potest exhiberi à Deo, non tamen potest Deus omnes diuisiones continui collectiæ exercere. In hoc sensu recte dixit Durand. in 1. dist. 32. quæst. 2. singula possibilia esse quidem possibilia, non tamen omnia esse possibilia, hoc est possibile non esse collectionem rerum existentium, quarum qualibet existere potest.

Dubitante nonnulli an infinitum syncategorematicum essentialiter includat creaturas possibilis, quatum omnium collectio simul existere, vel successivæ extitisse repugnet, vel an sufficiens constitutatur per creaturas possibilis, ex quibus in infinitum existentes augeri possunt, etiam si tota illa collectio possibilium de potentia Dei absoluta existere possit, sicuti de multitudine infinita Angelorum multi sentent. P. Albertinus tom. 2. de prædic. quantitatis disp. 4. quæst. 2. num. 8. asserit infinitum syncategorematicum essentialiter includere multitudinem possibilium, quæ collectiæ existere non possint. Proba ex eo, quod infinitum categorematicum, & syncategorematicum non distinguuntur. Sufficiens ego distinctionem inuenio inter utrumque infinitum, si categorematicum componatur ex rebus existentibus in eodem statu. Verbi gratia, ex rebus actu existentibus, & syncategorematicum sit permixtum ex rebus finitis actu existentibus; & ex aliis possibilibus quibus possit in infinitum augeri. Infinitum hoc modo constitutum infinitum dicitur cum addito, & finitum secundum id, quod dicit existens, quod infinitum syncategorematicum omnes appellamus: utriusque natura, atque differentia satis est nota, de nomine contentum non est, quod ex libera tantum hominum impositione dependet.

Grauior alia subitorit difficultas de differentia utriusque infiniti. An videlicet differant non solum in diuero statu rerum, quas in se continent, sed etiam in multitudine. An vero in multitudine rerum conueniant, & tantum differant ex eo, quod infinitum categorematicum dicat multitudinem rerum in eodem statu existentium, & syncategorematicum dicat finitas entitates existentes, & reliquias possibilis. P. Albert. suprà num. 11. asserit infinitum differre ab infinito categorematico in numero partium, quia infinitum syncategorematicum non includit partes infinitas, neque intrinsecè includit infinitatem, sed tendit in illam. Refert pro hac sententia num. 2. Durand. & Gabr. oppositam sententiam defendit P. Fallosus i. p. rom. 1. quæst. 7. art. 2. dub. 2. vbi clarè ostendit à num. 12. neque Durandum, neque Gabrielem defendere Alberti sententiam, sed potius Durandum oppositam quam docet Fallosus tradidisse, etiamdemque Gabrielem indicasse, quam D. Thom. & Scot. aperte tradunt, verba Fallosus ipse refert. Hanc existimare esse communem Doctorum sententiam: quod si aliqui dixerint infinitum syncategorematicum non esse simpliciter infinitum, sed finitum id est, quia loquuntur præcisè de entitatibus actu existentibus, quas includit infinitum syncategorematicum, ut distinctis ab illis possibilibus. Sic Hurt. disp. 12. lect. 1. & asserit infinitum categorematicum secundum id, quod actu habet esse finitum, & hac ratione illud finitum appellat, additique secundum eam, qua non habet, sed actu habere potest esse infinitum, quia potest illi fieri additio fine termino. Itaque ne in æquiuocu laboremus, aduerto nonnullos infinitum syncategorematicum appellare vnitates, seu partes existentes ex eo præcisè, quod possunt addi per alias, & alias, quas ab infinito syncategorematico tantum in existentibus constituto distinguunt. Sic loquitur Hurt. nuper citatus. Alij infinitum syncategorematicum appellant multitudinem includentem partes existentes, quæ possunt magis, & magis augeri per productionem actualium partium possibilium & simul includentem partes possibilis, quarum productionibus possunt augeri iam productæ. Si infinitum syncategorematicum primo modo sumatur tantum pro partibus acceptis nullus est dubitandi locus, certum enim est tantum dicere entitates finitas, & in multitudine differre ab infinito categorematico includente entitates, seu partes finitas, si sumatur posterior modo, hoc est non solum pro partibus acceptis iam existentibus, sed pro his & pro acceptibilibus,

qua sunt tantam possibles, in quo sensu questionem exigitani Fasolus, & Albertinus potest procedere disputatio.

8. Affirmo cum Fasolo, & aliis, quos ipse refert infinitum syncategorematicum desumptum modo explicare pro partibus existentibus, quae possunt magis, & magis augeri, & pro possibilibus non differre multitudine ab infinito categorematico, sed includere entitates iunctas simpliciter. Conclusionem hanc his verbis tradit Scotus in 1. dist. a. q. 2. §. offensio propositio. *Quaecumque sunt infinita in potentia, ita quid accipiendo alterum, nullum possunt habere finem: illa omnia si simul actu sunt, sunt infinita actu.* Probat subtilissimus Doctor conclusionem praedictam his verbis: *Quia omnia talia acceptibilia quando sunt simul existentia, aut sunt actu finita, aut actu infinita: ergo accipiendo alterum post alterum, tandem possunt omnia esse actu accepta: ergo si non possunt omnia esse actu accepta, si simul sunt, sunt actu infinita.* Hæc ratio robustissima est, & ad illam reducuntur plures aliae quæ contra sententiam Albertini docte expendit Fasol.

9. Alter contra eamdem sententiam argumentor: *Infinitum categorematicum quantumvis augetur secundum partes existentes ex possibilibus, quas dicit, semper potest magis augeri: ergo quantumvis sumuntur partes ex possibilibus, semper restant aliae & aliae accipienda. Consequencia est legitima, & consequens tenentur non solum ex vi illationis admittere, sed supponere omnes, qui infinitum categorematicum admittunt, quia si non semper ex partibus possibilibus aliae, & aliae restarent accipienda, sed omnes essent accepta, iam postquam illæ erant accepta partes existentes possent augeri, quia nulla restat possibilis per quam augerentur, & tunc inquirerent: an partes existentes erant finita, vel infinita simpliciter: si infinita, iam concedis fuisse acceptam multitudinem infinitam ex possibilibus, & consequenter creaturas possibles fuisse infinitas, in quo mecum consentis, & in aliud incidis absurdum, quia concedis multitudinem infinitam fuisse acceptam, & successus tractam. Si dicas esse finitas: ergo das multitudinem finitam, quæ non possit augeri neque per simplicem unitatem: ergo illa multitudine, neque categorematicæ, neque syncategorematicæ est infinita, debes ergo concedere ex partibus possibilibus semper restare alias, & alias accipiendas: Ex quo legitime inferi multitudinem illam esse infinitam. Probo hanc illationem. Illud est infinitum partium existentium, ex quo, si partes existentes sumuntur, semper restant aliae & aliae accipienda: ergo illud est infinitum partium possibilium, ex quo si partes possibles sumuntur semper restant aliae & aliae accipienda: sed ex partibus possibilibus, quæ sunt in infinito syncategorematico quantumvis aliae, & aliae sumuntur semper aliae restant: ergo illius partes possibilis sunt infinitæ.*

10. Confirmatur: si per impossibile reducerent ad existentiam omnes illæ partes possibles essent infinitæ in statu existentia: ergo in statu possibilis sunt infinitæ, eadem enim essent quæ tunc existent, quæ modò sunt possibles. Antecedens probo: si partes illæ reducatur ad existentiam essent infinitæ verum esset dicere, haec partes infinitæ existentes non possunt ultra augeri, quia supponimus existere omnes possibles: ergo partes illæ non essent infinitæ adhuc syncategorematicæ, quia de ratione infiniti syncategorematici est posse augeri partes existentes supra quamcumque multitudinem finitam in particulari assignatam. Dices hæc individua non posse simul produci. Esto ne producantur, quod ego non contendeo, sed tantum affero fore infinita ex suppositione, quod producerentur, ex qua conditionali impossibili rectè infero nunc actu esse infinita. Ne tamen adhuc hoc leue tibi effugium pareat illud præcludo.

11. Deus cognoscit totam collectionem rerum possibilium secundum omnia illa individua, seu secundum omnes partes, quæ includuntur in infinito syncategorematico, ita ut nihil sit extra obiectum divina cognitionis: de illo ergo obiecto adequate sumpto inquiero an includat partes infinitas, aut finitas: si infinitas habeo intentum, si finitas: ergo cognoscit Deus partes possibles, quas includit infinitum syncategorematicum tot esse, & non plures, neque pauciores: ergo cognoscit multitudinem illam non posse exercere tantum numerum determinatum ergo multitudine illa non constituit infinitum, adhuc syncategorematico, quod essentialiter dicit posse exercere quamcumque multitudinem finitam assignatam quantumvis magnam. Dices Deum videre partes illas esse finitas, & habere terminum

indeterminatum, non tamen determinatum, sicuti nos dicimus de partibus existentibus. Contra: nulla multitudine neque rerum existentium, aut possibilium potest esse in se determinata, neque partibus indeterminata constans, quidquid enim est sive existens, sive possibile in se ipso determinatum est, nihil enim vacuum datur, neque dati potest in rerum natura: ergo cum multitudine illa, quæ est possibilis cognoscatur à Deo ut in se est, debet cognosci in se ipsa, & in partibus, quas includit determinata, vel siue vilo termino, quo finiatur, vel cum termino determinato. Quid nos dicimus de creaturis existentibus, quæ non habent terminum determinatum, alium longè diuersum sensum habet, non enim dicimus creaturas de facto existentes, non habere terminum de facto determinatum, sed posse carere termino determinato, quem habent, & alium acquirere per additionem aliis creature quod non est non habere terminum determinatum, sed non exigere determinatus hunc potius, quam illum, quod est longe diuersum, sicut est diuersum dicere me equitare sine equo determinato, quod implicat, & dicere me non determinare agere hoc equo ad equitandum, quod verum est. In creaturis possibilibus, quas Deus cognoscit, non ita se res habere potest. Quia eo ipso quod sive finitæ debent habere aliquem terminum, ultra quem non poterit illius alius contingere, quia hic debebat accrescere per augmentum aliis creatura possibilis denud aduenientis, quæ aduenire non potest, quia implicat omni collectioni possibilium creaturarum aliquam addi, quia extra collectionem omnium possibilium nulla restat creatura possibilis.

Ex his inferes semper dari infinitum possibilium ex quo modo res existentes possunt in infinitum crescere, & hanc esse legitimam consequentiam: numerus in infinitum potest magis, & magis augeri, licet semper cum termino ex vnitates ex quibus numerus augeri potest fuisse infinitus si enim finitæ essent ultra illum finitum numerum non posset augeri numerus creaturarum existentium. Nota me non inferre: numerus potest magis, & magis augeri, seu potest in infinitum augeri: ergo potest esse infinitus, hæc est enim mala consequentia. Sed infero ergo vnitates, ex quibus potest augeri sunt infinitæ, semper enim vnitates in numero accepte finita sunt, & acceptibilis, quæ restant sunt infinitæ. Eadem ratione hæc est legitima consequentia. Continuum potest magis, ac magis in infinitum diuidi: ergo diuisiones possibles sunt infinitæ: licet diuisiones de facto exercitæ, seu quasi iam accepte finitæ sint, infinitas enim semper se tener ex parte acceptibilium. Itaque in infinito syncategorematico duplex potentialitas partium reperitur: una, quæ partes secundum se possibles sunt, & aliae quæ partes possibles sunt non solum secundum se, sed secundum simultaneam actualitatem. Possibilitas illa est partium infinitarum, hæc vero partium finitarum, quæ ex illis infinitis possunt in infinitum augeri, licet non possint esse infinitæ. Dixi infinitum categorematicum, & syncategorematicum non differe multitudine, ut loquerer cum auctoribus, qui hanc questionem exigit cum quibus tantum intendo significare infinitum syncategorematicum includere infinitas vnitates, has verò longè plures esse in syncategorematico, quam in categorematico ostendo, Punct. 5. num. 4.

P V N C T V M III.

An creature possibles sunt finita, vel infinita.

Si apientissimi Magistri claritate ingenij, quæ mira fulgent, & græ ferunt tenebrosam caliginem partium infinitarum, multumque propendunt in sententiam negantem creaturas possibles esse infinitas. Ut rem attemperent, & ne videantur sententiam auctioritate nudam tauri, notant Aureol. in 1. dist. 44. quæst. vniuersal. art. 2. propos. 2. aperte concessisse terminum in extensione, idemque infinitesse Henr. quodl. 5. quæst. 3. In intentione terminum cognoscisse dicunt Scot. in 3. dist. 13. quæst. 4. Bonaventur. in 1. dist. 17. art. 2. Aureol. in 1. dist. 17. 3. part. quæst. 1. art. 3. Henr. quodl. 5. quæst. 22. Durand. in 1. dist. 17. quæst. 9. Palud. in 3. dist. 13. quæst. 1. art. 2. & in eamdem partem inclinari Cajetan. 3. part. ad quæst. 7. art. 12. §. sive hoc in toto testor. Longum esset testimonia adducere, quibus apertere constaret de horum Doctorum mente, vnum tantum affero

affero nullum illorum dixisse creature possibles, quas Deus cognoscit posse produci productione simultanea, & etiam successiva, & que sunt obiectum omnipotentiae esse finitas: legatur Fafolus suprà num. 13. & 14. vbi expresa horum Doctorum verba refert, quibus ipsi creature, quae possunt a Deo produci infinitas esse testantur. Præter hos Doctores, quorum testimonia habes apud Fafolum, eamdem sententiam defendunt Sanctus Thomas i. part. quæst. 14. art. 12. & tota illius Schola. Ex nostris P. Molina t. p. quæstion. 14. art. 12. P. Valent. tom. 1. disput. 1. quæstion. 14. Punct. 16. P. Vasquez 1. part. tom. 1. distinct. 63. cap. 2. P. Fafolus suprà, P. Hurt. disp. 13. sect. 1. P. Arriaga. disp. 13. sect. 2.

2. Contra sententiam afferentem creature possibles esse finitas adducitur auctoritas Concilij Constantiensis, ubi damnatus error Vvicleffii, quem ex illo didicunt Ioannes Hus, his verbis relatus a Vvaldensi ex seçtione 15. cuiusdem Concilij: *Deus nihil potest annibilare ne mundum maius, vel minorare, sed animas usque ad certum numerum creare, & non ultra.* Sententiam relatam esse eamdem cum errore Vvicleffii probatur. Dicet Vvicleffus Deum non posse ultra certum numerum creature producere, dicit hæc opinio, creature, quæ possunt a Deo produci, non excedere certum numerum: ergo dicit Deum non posse ultra illum numerum creature, aliquam producere: ergo incidit hæc opinio in errorem Vvicleffii, & Husii, & Respondet Arriaga Concilium tantum damnasse errorem hereticorum afferentem Deum operari ex necessitate nature, & ita non potuisse plures paniocresse creature producere, his, quas de facto creauit, à quo errore longè abest Catholicorum sententia afferentem creature possibles esse finitas, hi enim afferunt potuisse has quas de facto produxit non produxisse, & destruere illas, quas semel produxit, & alias, quas in statu possibiliter relinquit in lucem edere: ita censet Arriaga: errorem autem prædictum damnatum fuisse non secundum quamlibet truncatam illius propositionem, sed secundum omnes sui partes collectiæ sumptas, ratione aliquarum, quæ pessimam continebant doctrinam, & partem illam ultimam verborum, quibus error referritur, videlicet: *Deus non potest ultra determinatum numerum creature producere, damnata non fuisse, neque de hac propositione, sicuti neque de alius Philosophicis Patres egisse.* Addunt recentiores in fronte huius Concilij inueniri admonitionem ad lectorum, in qua notatur propositiones Ioannis Husii ibi relatas desumptas esse ex facultate Theologiae Coloniensis, ob hanc rationem minutissimis characteribus esse notatas. Infuper notat iater triginta propositiones, quas Concilium damnat in Husio hanc non reperit, neque in Bula, quia Martinus Papa hoc Concilium confirmat, & hunc hereticum iterum damnat, illiusque refert errores huius propositionis mentionem aliquam fieri, cuius tantum minutus catalogus illo Coloniensis. Hoc nota pro opinione, quæ continuum ex indubuis componit, quæ inter propositiones Husii illo catalogo recentetur.

3. Secundò arguitur contra eamdem sententiam. Si entia possibilia sunt finita, demus fuisse sexenta millia, positis his nulla erit repugnans, si Deus creat aliud distinctum ab his: ergo nullus potest assignari numerus entium possibilium, vltra quem non posse aliud produci: ergo non continentur aliquo finito, & determinato numero: ergo sunt infinita. Rerumque argumentum Arriaga contra illos qui dicunt creature possibles esse infinitas, & arguit in hunc modum. Dato illo infinito creature, possibilium, cur non poterit alia produci: non quia aggregatum illud includat infinitas creature, quia potest dari vnum infinitum maius alio. Si respondeas in alio infinito esse creature omnes possibles, inquirit Arriaga cur in illo infinito sint omnes possibles, cum non sit de ratione infiniti omnes includi in illo, & possit infinitum augeri, & in argumento non supponitur in illo infinito includi omnes creature possibles? Non conuincor: Auctores, qui afferunt creature possibles esse infinitas, dicunt vltra quodlibet infinitum assignatum creature, possibilium posse Deum non solum aliam creature, sed etiam aliud infinitum creature producere. Quod si non assignetur infinitum aliquod creature, vtcumque, sed infinitum, quod totam illatum collectionem continet, facilis erit ratio, cur extra illam collectionem non sit alia creature possibilis, tota enim collectio creature possibilium

essentialiter dicit negationem alius creature possibilis existentis extra collectionem, quia si extra illam collectionem aliqua esset creature possibilis, illa collectio non contineret omnes possibiles. Hi vero qui defendunt creature esse possibles tenentur assignare numerum determinatum, quo posito nullæ alia facta suppositione non possit creature aliqua possibilis extra illum reperiri.

Melius forsitan responderes si dices te non teneri, etiam si defendas creature possibles esse finitas, rationem reddere, propter quam sint mille, & non octo supra mille, quia tu non afferis esse mille, & non plures, sed tantum dicas creature possibiles habere aliquem terminum, quo claudantur, quem tu non agnoscis, neque potes assignare, quia non annumerabis creature possibiles. Huius conclusionis poteris reddi ratio petita ex impugnatione creature possibilium infinitarum, ratio enim, quæ probat repugnare infinitas creature possibiles, probat omnes possibiles esse finitas, & habere aliquem terminum hunc, vel illum, cuius tantum teneris rationem reddere, non verò cur potius detur hic, quam ille, cum tu non defendas hunc esse terminum, quo finiuntur creature possibiles, & non alium distinctum ab isto. Instabis, si à nobis non assignetur terminus peculiaris, in re tamen singularis terminus datur, vltra quem non procedunt creature possibiles: de illo ergo inquiritur cur ille sit, & non alius, quo creature possibiles circumscriptantur. Responde, te non posse reddere rationem conclusionis, quam omnino ignoras, ac proinde cum nescias, quis sit terminus creature possibilium, mirum non est te ignorare, cur ille p̄ te alii sit illarum terminus. Sicuti si ego modo ignorarem quis rem publicam regeret, inquit à me petereret ratio, cur potius ille qui de facto gubernat p̄ te alii gubernet. Vnum tantum tibi constare recte dices secundum hanc sententiam videlicet creature esse finitas, cuius rationem reddes peritum ex repugnantiæ infinitarum possibilium. Adeo repugnantiam illam, quam Deus cognoscet, si vera esset opinio, quæ creature possibiles veras esse affirmat, non poterit esse ex numero precisi, neque ex eo quod ratione illarum, quæ existunt repugnaret alia creature, quæ numerus creature augeretur. Quia præcisè ex similitate creature tantum repugnat illarum infinitas, & posset numerus ille quicunque esset, magis augeri, quin multitudine illius infinita euaderet: petenda ego est repugnantiæ alii creature possibilis non ex similitate illius cum præexistentibus, sed ex sua natura, sicuti modo non perit repugnantiæ hincocerii ex similitate cum aliis creature, sed ex sua natura. Itaque si creature possibiles essent finita: verbi gratia, mille repugnaret via supra mille, non quia non posset cum illis componi, sed quia similitas vires supra mille diceret speciale repugnantiæ, sed quia illa entitas secundum se repugnaret. Ex eo autem quod repugnent infinitæ creature ratione similitatis infertur esse certum illarum numerum, & repugnare augeri secundum viam creature, non ratione similitatis, sed quia illa una creature in se repugnaret.

4. Tertiò obiecitur contra eamdem sententiam. Post diem iudicij potest Deus mouere Cælum in infinitum: ergo sunt possibiles infiniti Cæli motus. Respondent nonnulli, motus Cælorum posse in infinitum procedere, nihilominus non esse infinitos, sed finitos, non termino aliquo determinato, sed indeterminato, & vago. Solutionem hanc latè impugnauit Puncto precedenti, vbi probauit necessum esse entitates possibiles esse infinitas, ut existentes possint in infinitum augeri. Alter respondet Arriaga, qui afferit posse auctores illius opinionei respondere Deum non posse in infinitum Cælos mouere semper diuersis motibus, sed eorumdem repetitionibus. Eodem modo docet responderi posse ad argumentum, quod peti potest ex cogitationibus animalium futuris per totam æternitatem, quæ repeti debent, ne animis ad aliquod tempus perueniant, in quo cogitationes omnes insumpserit, ita ut non posset aliiquid vltra cogitare. Contra hanc solutionem sic argumentor. Ut animus per æternitatem duraturus sit per totam æternitatem ut se posset cogitationibus exercere, illas debet repetere. Inquiero an animus possit infinitas repetitiones cogitationum finitarum confidere, vel finitas. Si finitas, perueniet ad statum, in quo, finitas illas repetitiones insumpserit, & iam vltra non posset, neque per repetitionem cogitationum, neque per nouas alias cogitationes intelligere. Si infinitas: ergo dantur infinitæ repetitiones cogitationum

cogitationum futuræ: ergo poterunt dari infinitæ aliaæ entitatis. Eadem enim est possiblitas, seu repugnantia infinitæ multitudinis in quacumque materia. Posset dici disparem esse rationem quia infinitudo cogitationum simpliciter est infinitudo, quia diceret infinitas unitates distinctas, ex quibus multitudo infinita accrescit. Infinitudo autem repetitionum non est simpliciter infinitudo, quia non diceret infinitas unitates distinctas, quia repetitione cogitationum nihil dicit distinctum ab ipsa cogitatione cum qua identificatur, & sicut entitas repetita identificatur, hec repetitio identificata cum entitate, & unitas repetitionis identificata cum eadem repetitio, & eadem entitas eadem habet identitatem, vnde id quod nos significamus hoc conceptu: *hæc entitas sicut tibi repetita*, tantum dicit vnam simplicem entitatem cum vna simplici unitate, quæ per compositionem ad negationem sui semper immedietate precedentem repetitio dicitur. Ex simplici autem unitate non potest confusuræ infinita multitudine, immo neque finitus numerus, qui essentialiter dicit multitudinem unitatum, à quibus non distinguuntur, tantum enim supra illas potest dicere quid extrinsecum, & intentionale, actum videlicet numerantis. Dices per repetitiones cogitationum multiplicari actiones, & durationes. Respondeo non multiplicari actiones, quia haec non distinguuntur à cogitationibus ut ostendo Contr. 5. de anima p. 1. Quid si distinguierentur propter eamdem rationem, propter quam repeterentur cogitationes essent etiam actiones repetenda. Ad illud, quod dicitur de durationibus respondeo in mea sententia durationem non esse accidentia superadditum rei duranti, & ita durationem repetendam esse secundum totum id, quod diceret intrinsecum, tempus autem imaginarium extrinsecum non est quid reale, ac proinde de illo curandum non est, an sit quid finitum vel an sit quid infinitum.

6 Prædictam doctrinam non vulgarem esse existimo, nihilominus recedendum non est à communis sententia, que docet creaturas possibiles esse infinitas propter precedentem argumentum, quantumvis enim repetitio cogitationum dicat eamdem entitatem, & eamdem productionem, nihilominus si eadem cogitatio repeatatur, potest Deus, & Angelus propriam cogitationem cognoscens dicere, hæc cogitatio nunc primum produxit, & postea dicere: hæc cogitatio nunc secundum produxit, & primum repetit, & postea: hæc cogitatio ter fuit producta, & bis repetita: ergo illæ repetitiones poterunt annumerari: ergo constituent numerum, & si per totam æternitatem exhibentur, multitudinem compleunt infinitam. Secundum incongruè, essent præiuse cogitationes animo per æternitatem durationes, si in eamdem cogitationum inopiam incidet, ut illi necessum sit ad cogitationes iam præteritas & exercitas recurrere ut possit per æternitatem de obiectis pro suo arbitrio cogitare, quod respectu Beatorum indecentiam quandam p. se fert.

7 Tandem communis sententia adhæro, quia multis durum videtur Deum non posse infinitas creaturas producere & adeo exiguis terminos omnipotentia assignari, ut extra determinatum numerum creaturarum non possit aliam producere. Neque ignoro hoc argumentum Metaphysicæ loquendo non multum vrgere, quia omnipotens Dei etiam omnes creaturas repugnare, intrinsecè eadem esset eademque potiretur infinita perfectione, quia tunc non posse Deum infinitas creaturas producere proueniret ex defectu possibilis creaturarum, non ex defectu omnipotens, quod eodem modo continget in nostro casu, si Deus non posset infinitas creaturas producere quod tribuendum esset ipsi creaturæ repugnabitibus, & nihil imperfectionis omnipotens impingeret. Hæc ita se habent, nihilominus negari non potest dignus deo loqui, si dicamus ipsum posse infinitos effectus producere, & quibuscumque infinitis consideratis adhuc alios, & alios infinitos posse efficere, quam si illius omnipotens exiguam quamdam materiam assignemus, vltra quam non posse suam infinitam exercere virtutem. Demum quid si de mente Concilij Constantiensis, & de autoritate illius Catalogi, plerique viri docti censura nota incurrunt sententiam alterentem Deum posse certum numerum creaturarum producere, quibus productis non valeat aliam efficere, quorum censura aliquando non sine magna opera forsitan excuteretur. His mouet ad deserendum prædictam sententiam, etiam multis difficultatibus abso-

lutes abirem si illam amplecterer, itaque ex dictis concludo neque ratione simulatis seu collectionis, neque ratione singularium creaturarum repugnare infinitas creaturas possibles.

Obiicit Arriag. sect. 4. n. 45. Omnis multitudo finita potest successuè percurri: ego si incipiam annumerare creaturas omnes possibiles percurremus omnem multitudinem finitam illarum: ergo peruenimus ad numerum quendam, vltra quem non possumus procedere, cui si una creatura addatur, iam multitudo illa erit infinita, finita enim esse non potest, cum multitudo, cui illa creatura peradditur includat omnes creaturas finitas: ergo erit finita, & non erit finita: non erit finita propter rationem iam traditam: erit finita quia unitas addita finita multitudini non potest illam infinitam constitutre, sed finitam multitudinem complecti unitate excedentem priorem, quam supponit. Respondent aliqui apud Arriag. posse attingi numerum quendam finitum, cui Deus non posset simplicem addere unitatem, neque finitas aliquas, sed teneat infinitas illi adiungere, si veller multitudinem numeri augeri. Hæc solutio probabilitate caret, quia vt bene Arriag. in numero illo, demus esse hominum, effet numerus oculorum duplo maior: neque est quod liget manus Deo ad producendum unum hominem ex infinitis possibilibus suprà quamcumque multitudinem productam. Sed demus Deus non posse aliquem hominem producere supra numerum illum. Deus cognoscit numerum illum, quem aduersarij maximum appellant, cur non poterit mente illi adiungere vnum hominem ex infinitis aliis, quos possibiles agnoscat: Certè id non tantum Deus, verum etiam quilibet Angelus præstare potest, & eadem redit difficultas de numero maximo, quem configit solutio, & de unitate mente addita, sequitur enim multitudinem ex unitate & numero mente cognitis resultare multitudinem finitam & infinitam.

Ait Arriaga ibid. n. 46. hoc argumentum apud neminem vidisse, & ingenuè fatetur nullam illi solutionem occurrere, apudque male aperte dicere, solutionem non occurrere, quam aliquam exhibere, quam neque ipse, neque alius intelligere possit. Conabor ego solutionem adhibere, quam omnes facilè valeant percipere. Respondeo distinguendo illud primum antecedens: omnis multitudo finita, potest successuè percurri: quilibet multitudo finita hæc & nunc assignata determinatè sumpta potest percurri, concedo antecedens: multitudo vaga quæ potest infinitum assignari potest percurri, ita vt non maneat multitudo alia major finita percurrenda, nego antecedens. Est enim de ratione infiniti, vt semper sit vltra accipendum, ita vt quod accipiat sit semper finitum, & quod acceptable restat infinitum sit. Neque in numero finito datur alius numerus determinatus, intra quem continetur tota finita multitudo, sed assignata qualibet multitudine finita potest assignari maior alia, & rursus alia major, & sic in infinitum. Itaque neque Deus potest percurrire omnes finitos homines contentos in multitudine finita, ita vt multitudini alii finitæ non posset alium hominem addere, quo multitudo illa accrescat, & finita maneat, quia cum numerus finitus non habeat terminum determinatum, sed tantum vagum, nullum habet ultimum, & ita Deus non potest terminum ultimum assignare, quia talis terminus non est.

Dices non dari multitudinem vagam in rerum natura, quam videtur solutio supponere. Respondeo omnem multitudinem finitam clausam in multitudine infinita, & ipsam infinitam multitudinem esse certam, & determinatam. Dicitur autem vagus terminus requisitus ad constituantem multitudinem finitam, vt sic in abstracto, sicut dicitur vagus equus requisitus ad equitandum, licet hic, & nunc equitatio necessariò facienda sit equo determinato.

Obiicit rursus Arriag. Cognoscat Deus pyramidem in finitam saltem possibile, tunc cognoscet primam lineam post punctum, in quo conuenient ambæ costæ tantum constare duobus punctis, secundam tribus, &c. Deinde cognoscet omnes lineas, quæ effent in pyramide illa, & cognoscet, quæ essent finitæ, quæ infinitæ. Deinde necessariò cognoscet inter finitas omnium maximam, quia aliqua illarum necessariò effet maxima, cum nulla effet alterius æqualis. Rursus inquiritur: quæ lineæ illa, quæ succedit post maximam sit finita, vel infinita: non est finita, quia est maior maxima finitaram non infinita, quia tantum excedit lineam

lineam præcedentem finitam quantitate finita: ergo neque esset finita, neque infinita. Rursum esset finita, quia excederet tantum quantitate finita præcedentem lineam finitam: esset infinita, quia excederet maximam finitam: ergo implicat linea illa, in qua tot contradictiones includentur. Respondeo facile: posibilem non esse pyramidem infinitam, neque adhuc diuina mente concipi posse, quia de ratione infiniti est non habere terminum, neque figuram, & de ratione essentiali constitutiva pyramidis est habere figuram, & terminum.

12 Occurrit Arriag. & idem argumentum conficit in multitudine infinita Angelorum, quam Deus potest in instanti percurtere anumerando duos, tres, quatuor, &c. quoque perueniat ad multitudinem infinitam, transactis iam multitudinibus finitis, de illa ergo multitudine immediata multitudinum maxima omnium finitarum inquiritur an sit finita, vel infinita? non finita, quia est maior maxima finitarum, non infinita, quia excedit tantum unitate finita multitudinem finitam: finita propter hanc rationem: infinita propter præcedentem: ergo incidimus in manifestas implications, si concedimus multitudinem infinitam adhuc rerum possibilium. Hoc argumentum est difficillimum omnium, quæ contra naturam infiniti fieri posunt, tamen difficultati cedendum non est. Respondeo, multitudinem infinitam Angelorum possibilium intuitu cognosci à Deo ut est in se infinita, & eodem modo cognoscere unitates singulas contentas in tali multitudine infinita, similiter infinitos numeros, seu infinitas multitudines finitas contentas in multitudine illa infinita. Insuper concedo posse Deum in infinitum anumerare finitos numeros inuicem se excedentes, neque tamen posse cum hac proportione infinitos percurtere numeros, & posse cum eadem proportione multitudinem se inuicem secundum unitatem simplicem excedentium totam multitudinem infinitam percurgere, quia omnes illæ multitudines cum hac proportione se inuicem excedentes licet in infinitum possint augeri, tamen sunt finitæ, ac proinde ultra illa extant aliae infinitæ unitates in illa multitudine infinita. Ad argumentum in forma adductum respondendum est negando illud antecedens: Deus potest producere totum infinitum anumerando duo, tria, quatuor, &c. ita ut accedat ad aliquam multitudinem finitam infinitæ immediatam, quia Deus non potest reperire in multitudine infinita multitudinem finitam, quæ in illa non est, & cum non sit in multitudine infinita aliqua multitudine finita immediata infinitæ multitudini, ita ut inter ipsam, & multitudinem infinitam non sit alia maior multitudine finita, mirum non est Deus non posse illam reperire: semper tamen concedendum est Deum posse in infinitum multitudines finitas inuicem se excedentes anumerare, quia excessus inter entitatem finitas, in infinitum potest augeri, numquam tamen potest esse infinitus.

P V N C T V M IV.

An repugnet infinitum corporeum.

Potest inquiri an repugnet aliquod corpus infinitè extensum, & an repugnet infinita corpora extensa, quorum quolibet finitam habeat extensionem, quæ vix inter se differunt, & ita utrumque simili definiam.

S. I.

Propria sententia.

1 Senti repugnare corpus infinitum infinitè extensum absque vila penetratione, & similiiter infinita corpora non penetrata. Fauem huic conclusioni, quotquot affirmant absolute repugnare infinitum corpus, & corpora infinita simili existentia. Hi sunt D. Thom. 1. part. quæst. 7. art. 3. & 4. Vasquez ibid. disp. 26. n. 1. Conimbr. lib. 3 cap. 8. q. 2. art. 1. Pereira lib. 10. Physic. c. 11. Rub. 3. Physic. tract. 2. q. 3. n. 8. Albert. de prædicam. quantitatis disp. 4. quæst. 4. qui omnes absolute afferunt repugnare corpus infinitum & multitudinem infinitam corporum. Ex his, qui infinitum actu existens non repugnare defendant, nostræ conclusioni partim faveat Fasolus 1. p. quæst. 7. art. 3. & 4. dub. 8. n. 4. vbi afferit non posse dari infinita corpora non penetrata, licet concedat ibid. num. 3. posse dari unum corpus

infinitum absque vila penetratione, quæ ego non annego, quia in illo corpore infinito infinitè extenso, quod concedit Fasol. posset Deus infinitas divisiones efficer, quibus factis membra diuina idem possent occupare spatum ac ante: ergo si corpus infinitum potest occupare infinitum spatum absque vila penetratione, poterunt infinita corpora, in quæ diuidi potest existere absque vila penetratione, negatio enim unionis, seu diuissio non exigeret penetrationem, sine qua eadem corpora unita poterant existere.

Vulgare est argumentum ad probandum repugnare corpus infinitum de lumperum à duabus lineis in modum pyramidis ductis ab aliquo puncto profunditatis ad circumferentiam, quæ quo magis distaret à centro magis inter se distaret sed distant infinitè à centro; ergo inter se infinitè distant: ergo illarum intercapo efficit infinita ut probat argumentum, & alias esset finita, quia clauderetur duabus terminis: ergo esset finita, & infinita. Non fido huic rationi, nam dicebam puncto præcedenti non posse dari adhuc possibilem pyramidem infinitam & consequenter dicendum est non posse duci ab uno puncto duas lineas infinitas semper ductas per modum pyramidis, licet possint à puncto quilibet ad aliud in illo corpore assignatum in illam figuram duci, & in infinitum duci, hoc est longius, & longius illam figuram retinere, non tamen infinitè distare à centro sub illa figura, ita ut aliquod punctum linea pertinens ad pyramidem figuram possit à centro distare infinitè, hoc est infinita intercapie interiecta.

Aliter conclusionem probo: Si daretur corpus infinitum infinitè extensum, posset Deus corrumperre aliquam illius partem. Verbi gratia viginti vlnarum, quæ parte corrupta partes contiguae parti corrupte manent diuisæ ab aliis. Demus ergo Deum illas partes diuisas, & distantes vñire, & localiter approximare: tunc ut partes illæ approximarentur, deberet totum corpus moueri: ergo relinquat aliquod spatum, quod antea occupabat: ergo aliquod spatum antea occupatum illo corpore infinito iam non illo occuparet: ergo posset assignari illud spatum, & dici corpus non pertingit hoc spatum, quod antea rangebat: ergo poterit assignari terminus talis corporis, spatum enim relictum esset terminus extrinsecus talis corporis, & spatum non relictum immediatum spatio relicto, seu pars occupans tale spatum esset terminus extrinsecus illius: ergo tale corpus esset infinitum ut supponitur, & esset finitum ut probat obiectione: ergo esset infinitum & infinitum. Respondeat Hurtad. Deum non posse vñire partes diuisas nisi per rarefactionem aliarum præcedentium, vel per nouam productionem partium supplementum spatum, quod occupabantur partes corruptæ. Hoc tamen gratis & absque fundamento dicitur: imo contradictionem, quia qualibet pars corporis infiniti potest moueri, ergo totum corpus. Secundò demus Deum creasse à principio illud infinitum absque illis partibus, quas supponimus suisse creatas, atque corruptas: certe tale infinitum non occuparet sine illis partibus idem spatum adæquatum, quod cum illis occuparet: ergo daretur aliqua pars spatiij non occupata infinito producere sine illis partibus, quæ occuparentur, si cum illis produceretur: ergo talis pars spatiij esset ultimus terminus corporis infiniti: ergo tale corpus esset finitum, & infinitum. Idem est argumentum de quocumque infinito: quod si cum illis vlnis quantitatis super illas, quæ habere supponitur, viginti vlnas spatiij occupabit, quas modo non occupat, quæ partes spatiij occupandi si producentur illa vlna, quæ modo non sunt productæ, essent ultimus terminus spatiij quod modo corpus illud occuparet: ergo illud spatum esset finitum, & infinitum: finitum, quia haberet terminum; infinitum, quia occuparet corpore infinito non penetrato.

Respondet Arriaga non esse inconueniens infinitum claudi duabus vñitatis ultra quas non progrediatur, dummodo partes contentæ intra illas duas vñitatem, vel duo puncta sint impertransibiles. In hoc sensu afferit Arriaga infinitum posse habere ultimum, quia doctrinam prius docuerat Hurtadus. Eamdem amplexati sunt plures recentiores afferentes illa duo puncta ultima non esse propriæ terminos, sed impropriæ, quia terminus connotat rem terminatam pertransibilem, quæ si impenetrabilis sit etiam si ultimum habeat, non dicitur propriæ terminos habens

habens partem ultimam, neque hanc à propriissimo termino dilingue, quam non posse dilingui sic proba. De ratione infiniti non est, ut absolute non posse pertransiri, quia eternitas, quæ fuit à parte ante fuit infinita & pertransiit, & dicimus Deum hucusque per eternitatem durasse: ergo de ratione infiniti est non posse ita pertransiri, ut perenniatur ab aliquo primo ad aliquod ultimum, ex ea parte, quæ infinitum est: rem explico: Eternitas, quæ hucusque, præcessit fuit infinita, in qua non potest aliquod instans reperiri, quod sit primum: quod si reperiatur quacumque mensura præterius infinita non ducetur, quidquid enim configas inter certos, & determinatos dies, est tempus finitum, & non eternitas, alias dicam ego spatum viginti annorum esse infinitum, quia licet habeat primum & ultimum hoc non est contra rationem infiniti, neque quod id, quod est inter primum & ultimum iam pertransierit, est contra eamdem rationem, quia etiam tota eternitas, quæ fuit à parte ante pertransiit. Dices in tota eternitate pertransisse infinitas partes, & in spatio viginti annorum tantum finitas præteriisse. Conträasserem ego in spatio viginti annorum infinitas partes præteriisse, & ex nullo capite in tua sententia convinci potero esse finitas, cùm asseras inter primum & ultimum posse dari infinitum. Neque tu probare poteris ex alio capite partes præteritas in eternitate esse infinitas, nisi quia nulla est illarum prima: ergo tota ratio infinitatis desumenda est ex negatione primi, & ultimi, neque aliter docti & indocti infinitum concipiunt, nisi carens fine, & absque illa parte extrema, seu prima vel ultima versus illam partem, quæ est infinitè protractum.

Simili ratione probatur non posse Deum creare infinitam multitudinem corporum absque illa penetratione. Sic illam expendo: Nulla potest assignari multitudine infinita corporum, quæ occupet totum spatum, quod potest occupari: ergo quilibet relinquit aliquid spatum, quod non occupet: ergo spatum ab illa occupatum circumdatur spatio illo, quod non occupat illa multitudine: ergo habet terminum: ergo est finitum: ergo multitudine illa corporum est finita, quia quidquid finitum spatum occupat necessariò est finitum. Antecedens probo: Demus multitudinem esse lapidum habentium extensionem vnius palmi: potuit Deus eisdem lapides producere cum extensione duorum palmorum, sed si haberent extensionem duorum palmorum occuparent plus spatij, quām occupant cum extensione vnius palmi: ergo cum hac extensione non occupant totum spatum, quod cum illa occuparent: ergo non occupant totum spatum, quod potest occupari: ergo spatum illud, quod non occupant terminus erit spatij his corporibus occupati: ergo hoc spatum occupatum erit finitum. Simile argumentum fit si Deus crearet infinitos montes, & in quolibet illorum crearet formicam, & postea destruetis montibus relinquenter formicas, formicas illæ immediate applicatae vel occuparent totum spatum, quod ipsas formicas & montibus occupabantur, vel non torum, sed totidem spatij, quod antea occupabantur. Si non torum, ergo spatum occupatum, terminaretur spatio non occupato: ergo effet finitum: ergo formicas non effent infinitæ: ergo si velis defendere esse infinitas, cogeris asserere esse finitas & infinitas: Si dicas occupare formicas solas totum illud spatum, quod ipsæ & montes occupabantur, & singulis vngues infinitorum hominum, occupare totum spatum, quod occuparent infiniti homines, quorum erant vngues, quod dicit Major in 1. dist. 4. q. 3. in 3. quem nonnulli sequuntur, rem dicis mirabiliorum, difficiliorumq; intellectui hircoceruis, & hippocentauris, in quibus nullus repugniant, adeò manifestam inueniet, sicut in tuo asserto reperitur. Mille modis eadem ratio expendi potest. Creet Deus infinitos montes, & in quolibet illorum infinitas formicas, vniat ex una parte quantitatē formicarum, ex alia quantitatē montium: penetrerentur hæ quantitates: quātitas formicarum, quæ infinita erit commensurabit adequare cum quantitate montium, ita ut nulla sit pars montium cui quantitatē formicarum pars non respōdeat: Si negatiū respondas: ergo pars illa quantitatis montium, cui non correspōdet pars quātūtatis formicarum erit terminus, cui non se extendet formicarum quantitas. Si affirmes quantitates has adequare commensurari, mirā animi magnitudinem ostendes, minoribus difficultibus semper meus ceder. Singulæ formicas singulis montibus penetratæ dum erant diuisæ vix minutulam partem montium occupabat, & postea sine

additione nouæ quantitatis, eo præcisè, quod vniuantur, vel quod contigua sint (non enim obiectio vniōem exponit, quæ eodem modo procedet de his corporibus contiguis) ita turgescunt ut totos repleant montes absque noua quantitate, aut rarefactione?

Vltimum dico non repugnare infinitam multitudinem corporum penetratorum, neque corpus infinitum, cuius partes ita sint penetratæ, ut finitum tantum occupent locum. Conclusio hæc probanda est ex solutione impugnationum, quæ adducunt auctores oppositi sententia, quæcum plures procedant contra multitudinem infinitam etiam rerum spiritualium, alio verò specialiter contra corpus infinitum, & multitudinem infinitam corporum. De his s. seq. dicam vbi præcipua argumenta, quæ contra doctrinam traditam adduci solent referant, & soluam, alii plurimis omisssis, si enim omnia argumenta quæ contra infinitum auctores sunt meditati, referenda essent, infinitum hoc opus euaderet. Legatur P. Fasolus supra, qui per opium rem hanc acutè, doctè, & eruditè tractat.

§. II.

Argumenta soluta.

EX S. Thoma q. 7. art. 3. hæc argumenta fieri solent: Omnes corpus superficiem habet, sed infinitum non potest habere superficiem: ergo non potest dari corpus infinitum. Respondeat Richard. in 1. dist. 43. art. 3. q. 5. S. 3. Non oportet ut in corpore ex hoc, quod corpus est, sit superficies, quia non oportet quod sit superficies, nisi ex hoc quod sit finitum: finitum enim accidentale est & comitans, & ideo ad imaginandum corpus non est necesse, imaginari corpus finitum. Hæc Richardus.

Ego semper auctoritatem D. Thom. ex corde venerans respondens corpus infinitum ad spatum finitum redadum ultimam posse habere superficiem in ordine ad locum, licet illam non possit habere corpus infinitum, non penetratum, ideo concedo posse dari corpus infinitum penetratum, quod figuram habebit non infinitam absque illa interpretatione, quod illa carebit. Eodem modo respondeo ad alia argumenta, videlicet illæ de ratione corporis posse moueri & habere figuram, quæ non possunt conuenire corpori infinito, ex quo inferri intenditur implicare corpus infinitum, quidquid enim sit de veritate maioris, & de bonitate illationis, corpori infinito ad finitum spatum redditio motus, & figura competere possunt.

Specialius contra nostram sententiam arguit Albertinus: 10 repugnat quantitas infinitæ extensa: ergo repugnat infinita quantitas. Probo consequentiam: Infinita quantitas exigit infinitam extensionem, sed implicante infinita extensione implicat exigentia ad illam: ergo implicat quantitas, cui hæc exigentia intrinseca est. Dicam in Metaphys. Controvers. 10. Punct. 2. posse dari relationem transcendentalē & virtutem productiām realem, etiam si illius terminus implicet, & eadem ratione possem concedere posse dari exigentiam infinita extensionis, etiam si extensio infinita implicet. Volo tamen iuxta communiora principia argumentum disoluere, essentia quantitatis non consistit primariò in exigentia extensionis, sed in exigentia impenetracionis, quæ conuenit roti quantitati ratione partium, quibus constat ex eo præcisè, quod quilibet illarum petit esse extra omnes, seu propriis loquendo petit non penetrari cum alia à se distincta, ex quo sit positis quarum partibus quantitatis, nullam esse intra aliam, & consequenter esse extra tres alias existentes, quod est per accidens respectu huius partis, quia cum hac petat extensio aliarum trium non petit esse positiū extra tres illas, sed tantum non esse intra illas, quæ exigentia eadem est, siue existant tres partes sive mille, sive infinitæ, quia hæc pars tantum petit non esse intra aliam. Ex hoc infero, quod sicuti possibilis est terminus exigentia huius partis, quād existunt tantum finita compartes, sic possibilis est quando infinita partes eidem coexistunt cum semper sit idem. Ex hoc infero, data quantitate infinita possibilis est exigentia quam habet quilibet pars illius, quod sufficit ut possit dari exigentia in quacumque parte quantitatis, & consequenter ut possit existere tota exigentia, quam habet quantitas, quia hæc non est distincta ab illa, quam habent partes, & sicuti respectu huius vñlæ quantitatis per accidens se habent alia vñlæ mediatæ tantum illi vñlæ, sic respectu exigentia, quam habet hæc vñla quantitatis per accidens se habet exigentia, quam habent alia vñlæ

mediatè, & ita, et si repugnat coexistētia terminorum, quos respiciunt exigētiae diuersarum vlnarum, cum non repugnat per se terminus huius, vel illius exigētia, neque repugnat hæc aut illa exigētia, neque vtriusque coexistētia, qua per accidētia se habet respectu vlnarum habentium exigētias, & respectu exigētiarum. Ad argumentum in forma propositionis has distingue. Quantitas exigēt extēnſionēm immēdiatē, nego, exigēt impenetratiōnēm immēdiatē, & mediatē extēnſionēm, subdīſtinguo: indiuisibiliter ratione: totius quantitas, nego, non enim petit tota quantitas esse extra se ipsam: ratione singulārū partium, concedo. Propositionem aliam videlicet infinita quantitas petit infinitam extēnſionem: hac ratione distingue: infinita quantitas petit infinitam extēnſionem immēdiatē ratione: fui, nego. Iam enim dixi corpus non exigēt vnam partem esse extra aliam ratione totius, sed ratione partium, quarum vna petit esse extra aliam: ratione partium subdīſtinguo, ita ut aliqua illarum petat extēnſionem infinitam, nego, ita ut quilibet petat extēnſionem finitam, & per accidētia, ex coexistētia infinitarum partium, exigatur infinita extēnſio, concedo: ergo repugnat infinita extēnſio repugnat terminus, quem exigit infinita quātias indiuisibiliter ratione totius, nego supposiſum, quem exigit quantitas ratione partium, subdīſtinguo, quem exigit aliqua pars illarum vel quem per se exigunt omnes, nego consequētiam, quem per accidētia exigunt ex coexistētia infinitarum partium, concedo consequētiam: ergo repugnante infinita extēnſione, repugnat infinita quantitas, nego consequētiam.

10 Alter alij obiiciunt: Multitudine illa corporum, quam nos dicimus posse creari a Deo, & esse infinitam, si poneatur in spatio absque illa penetratione occuparet spatiū finitū: ergo quando est penetrata est finita, corpora enim qui fine penetratione finitū spatiū occuparent necessariō sunt finita. Respondeo corpora illa infinita, que nos dicimus posse coexistētia penetrata absque vla penetratione posita, occupatura spatiū infinitū ex eo, quod infinita sunt, & spatiū finitū vt intendit obiectio, qua contradic̄tio vt bene notat P. Fasolus non infertur ex eo quod dentur infinita corpora, sed ex eo quod dentur absque vla penetratione. Alia argumenta, quæ non specialiter pugnant contra multitudinem infinitarum corporum, sed contra omnem multitudinem etiam rerum spiritualium soluam Punctō sequenti.

P V N C T V M V.

An repugnat multitudine infinita rerum spiritualium & infinita intensio.

1 It Conclusio. Non repugnat infinita multitudine Angelorum, neque infinita qualitatis intensio. Ita P. Fasolus 1. p. art. 3. & 4. Hurtadus disput. 13. secl. 2. Arriaga distinct. 13. secl. 4. & alijs plures apud P. Fasolum, vna conclusio ratio esto: non posse assignari aliquam repugnatiōnem his infinitis, hanc probat solutio argumentorum, quibus intendi ostendit repugnatiōnem.

2 Obiic. primō. Dentur infiniti Angelii, quorum singuli singulos habent gradus gratia: si Deus velle ex eisdem gradibus gratia dare cuicunque Angelo duplē gradum gratia, nullo facto additamento graduum, vel posset date omnibus Angelos binos gradus gratia, vel non. Si dicas posse, manifestam dices implicationem, quia tot erant gradus gratia, quod Angelii, & non plures: ergo iidem gradus modo inter eosdem Angelis ita distribuendi sunt, vt quilibet Angelus duos fortiorum gradus. Sane si fieret vt in solutione traditur, nulla illustrior chimara mente poterit fingi, quām re conceditur. Si non potest Deus omnibus Angelis duos gradus gratia dare: ergo illi gradus finiuntur: ergo non sunt infiniti. Respondeo Deum non posse dare singulis Angelis duplē gradum gratia, sed tot sine aliquo esse futuros, quod essent qui duplē gradum fortirentur, & hos futuros esse infinitos, sicut illos, nego tamen hinc inferri gradus gratia non esse infinitos, quia non est contra rationem infiniti totum insumi, & finiri, si ex illo sumantur simili infinita partes, sed tantum est contra illius rationem finiri, si successuē ex illo sumantur in quilibet instanti partes finita incipiendo ab hac

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

parte temporis. Si enim Deus ab eterno Angelos creasset vsque ad hoc instantis in singulis horis creationes infinitas pertransiſſent, quod si hos omnes Angelos infinitos in hoc cubiculo contiuiſſet, eti infiniti essent, Angelos non haberet ut in duplē cubiculo Angelos contiuiſſeret. Ita si Deus refumeret singulos gradus gratia, quos infiniti Angelii haberent, & ab hoc instanti inciperet conferre duplē gradum gratia huic Angelo in instanti, & duplē gradum alium gradum alijs Angelis in instanti sequenti, & sic in reliquo, numquam insumerentur illi gradus gratia, ita ut ad ultimum binarium perueniret. Si tamen illos vellet Deus in instanti per binarios simul distribuere singulis Angelis, gradus non haberet in illa multitudine, ut omnes possent duplē gradum distinctum sortiri.

Instab: In illa collectione graduum essent infinita vnitates, ergo essent infiniti binarii, quia ex finitis binariis fieri non possunt infinitæ vnitates: nulla enim vnitatum finita multitudine binariorum potest infinitam multitudinem constitui: ergo possent infiniti binarii inter infinitos Angelos distribui, ita ut quilibet Angelus binos gradus reportaret. Rursum si Deus ex illis binariis singulas vnitates corrumperet, manerent iterum infinitæ vnitates, ergo manerent similiſſimi infiniti binarii, ex quibus eadem multitudine Angelorum posset ita gradibus binis gratia donari, ut quilibet Angelus duobus potiretur gradibus, & sic in infinitum possent infiniti binarii fieri, ex quibus singulæ vnitates corrumperentur, & iterum ex reliquo vnitatis alijs binarii fierent, & sic in infinitum procedi potest, quod quidem eximium videtur infiniti sacramentum non fidem, sed fictionem exuperans. Mysterium facile aperiam. Ex illis gradibus infiniti fierent binarii, quos infiniti Angelii ferre possent singuli singulos gradus binarios, non tamen omnes Angelii, qui ante simplici gradu gratia gaudebant binos gradus gratia consequentur, aliud enim est infinitos Angelos infinitis binariis donari: aliud omnes Angelos, qui vnum gradum haberant, modo duplē obtinere. Primum est verum: hoc secundum est falso, multitudine enim Angelorum, qui haberunt simplicem gratia gradum, est duplo maior multitudine illorum, qui modo duplē habent, eti vtrāq; sit multitudine infinita, quia dari potest vnum infinitum maius alio. Ex hac doctrina facile soluuntur reliqua quæ supra obiiciebantur: dico enim in quacumque multitudine infinita esse infinitos binarios, quorum si singulæ vnitates corrumperantur remanebunt infinitæ vnitates, ex quibus fieri poterit alia multitudine binariorum, quæ si iterum per binarios distribuerentur inter Angelos, qui ex multitudine praecedenti corruptionem singularem vnitatum binos gradus haberant, tunc sufficeret, ut dimidia pars illorum binos gradus reportaret, quia pars dimidia includeret infinitam multitudinem Angelorum, vix repetendam, ne superaretur multitudine praecedenti vnitatum corruptionem.

Obiic. secundō. Infinitum categorematicum includit in actu totum illud, quod syncategorematicum includit in potentia: sed non potest dari in actu totum illud, quod infinitum syncategorematicum includit in potentia: ergo non potest dari infinitum categorematicum. Major probatur, quia infinitum categorematicum, & syncategorematicum ex eo distinguitur quod categorematicum dicit actu existens, quod syncategorematicum dicit in potentia. Minorem probo: Produc̄tā quacumque multitudine potest rursus produci aliud indiuiduum eiusdem rationis: ergo illa multitudine produc̄tā non includit totum, quod includit infinitum syncategorematicum, in quo includebatur indiuiduum illud, quod remanet producibile, & hac multitudine producta nondum productum est. Respondeo infinitum categorematicum includere finitam multitudinem, quam syncategorematicum includebat, quia syncategorematicum non solum dicit quacumque multitudinem infinitam possibilium, sed totam illorum collectiōnem & infinitas multitudines infinitas, & non solum omnes infinitas multitudines, sed omnia indiuidua possibilium. Categorematicum autem eti dicit infinita indiuidua existētia, non tamen dicit existētia omnia existētia, vnde non solum distinguuntur infinitum categorematicum, & syncategorematicum, ex eo, quod categorematicum dicit entitates existētias, & syncategorematicum possibiles, sed ex eo quod categorematicum tantum dicit multitudinem infinitam, extra quam alia possunt superesse, syncategorematicum autem dicit totam collectiōnem.

ditionem possibilium, extra quam neque singularis unitas exsift.

5 Obiic. tertio. Si qualitas posset esse infinitè intensa, posset esse visio Dei infinitè intensa: ergo posset dari visio comprehensiva Dei. Concedo antedens, & nego consequiam, non enim ex eo, quod visio esset infinita esset comprehensiva, quod constabat ex dicendis Controv. 5, de anima, Punct. 5, vbi naturam comprehensionis explicò.

6 Obiic. quartò. Si daretur grauitas infinitè intensa motus localis esset infinitè velox: ergo esset in instanti: Antecedens probatur: quo intensior est grauitas, velocior est motus: ergo si grauitas est infinitè intensa motus erit infinitè velox. Respondeo negando primum antecedens, & distinguendo secundum, quod in confirmationem primi adducitur. Quo intensior est grauitas velocior est motus intra certam latitudinem, ultra quam non potest motus velocitas crescere, concedo: absolvit, nego. Deinde nego consequiam. Ratio distinctionis adducta est, quia in mea sententia motus, quo indiuisibilis mobilis per quatuor indiuisibilia temporis quatuor indiuisibilia spatii percurrit est summè velox, & de potentia Dei absolute non potest dari velocior alius, nisi sit sine transitu per medium, vel præsentiam repetitam eiusdem mobilis in duplice loco in eodem tempore, quod cùm non possit præstare grauitas, non potest quantumvis intensa sit motus velociorem producere. Vnde cùm ad illum velocitatis gradum perueniret motus, vt absque illa morula sit, quantumvis accrescat grauitas non accrescat illius velocitas, que iam tetigit summum gradum, quem habere potest.

7 Obiic. quinto ex P. Valentia 1. part. quest. 7. art. 3. punct. 3. s. mibi vnde. Omnis multitudo eo ipso quod existat, habet ultimum: ergo non est infinita, est enim de conceptu infiniti ultimum non habere. Antecedens probatur: Ultimum est illud ultra quod simul cum reliquis omnibus non est aliud, sed in omni multitudine existente præter unam aliquam eius partem simul cum reliquis omnibus collectu sumptis non est alia pars eiusdem magnitudinis: ergo illa est ultima. Rectè notauit Pater Fañolus secundum hanc ultimi definitionem mensem Ianuarii vel Aprilis posse dici ultimum mensem anni, quia præter Aprilim simul cum reliquis mensibus non est aliud mensis eiusdem anni. Respondendum est, negando primum antecedens, & secundum, in quo adducitur definitio ultimi. Ultimum enim est, quod existens post omnes alias compartes illud præcedentes, non habet aliam posteriorem se. Et cùm possit dari multitudo, in qua nulla sit pars, quam reliqua omnes præcedant, potest dari multitudo, quæ non habeat partem ultimam.

8 Obiic. sexto. Si posset dari infinita gratia habitualis, posset homo constitui in statu, in quo non posset, ultra mereri, consequens est falsum. Respondeo negando antecedens, quia postquam homo habet finitam gratiam, posset hæc augeri per nouos gratias gradus: quod si fieri non posset, non esset ex defectu valoris meritorum, sed ex impossibilitate augmenti. Adde, quod si ex hoc capite repugnaret gratia infinita, non ideo repugnaret infinitus calor, quia hæc repugnatio etiam in gratia reperiatur, in calore reperi non posset.

9 Obiic. septimo ex Albertino. Si darentur infiniti Angeli, hi omnes distinguendi essent in specie, sed omnes species inæquales in perfectione sunt: ergo darentur species infinitè perfecta. Hæc obiectio impugnat infinitas species, non solùm existentes, sed etiam possibiles, cui ex professo faciam satis Punct. 7. vbi probabo ex hoc excessu specierum infinitarum non sequi illarum aliquam esse infinitam. Eodem argumento vtuntur aliqui ad probandum repugnare infinitam intensiōnem, si gradus qualitatis sunt infiniti intensi, & vnu perfectior alio, quod hic non expendo, quia idem est de his gradibus, ac de speciebus distinctis. Reclamant illius Patroni afferentes hæc speciale habere difficultatem, quæ non est in speciebus, quia ipsi non inferunt aliquem gradum intensum habere infinitam perfectionem, sed toti intensiōni infinitam perfectionem inesse, quia tota gradum perfectio inest vnu qualitate intensa, & tota infinitarum specierum perfectio non inest alicui composito ex illis speciebus. Si semel concedatur gradus singulos finitam perfectiōnem habere, eadem est ipsissima ratio, siue gradus sunt inæquales, & non subordinati, siue subordinati, & se inuicem

excedentes. Eadem enim ratio, seu repugnatio est vt ex infinitis entitatibus æqualibus, quarumque quilibet finitam habet perfectionem, resulteret una perfectio simpliciter infinita, ac vt resulteret ex finitis entitatibus inæqualibus, quarum quilibet habet finitam perfectionem. Ad illud quod dicitur de intensione que includit perfectionem omnium gradum, Respondeo, non dari in intensione aliquæ perfectionem, quæ immediatè afficiat indiuisibiliter. tam intensiōnem; ac proinde etiam intensio includat totam perfectionem gradum, illam includit dispersam per infinitos gradus & semper intra genus perfectionis creata, & secundum quid cùm dependentia à principio efficiuntur, quæ opponitur cum ratione infiniti simpliciter, & per essentiam, quod dicit essentialiter independentiam ab o mni causa.

Obiicunt octauo docti & peracuti recentiores omnibus præcedentibus longè difficultius argumētum. Designet Deus Angelos mente sua omnibus diebus, quos per æternitatem cognoscit successiū esse futuros, ita vt cuiuslibet diei singularis Angelus correspōdeat, hi Angelii erunt infiniti, quia tot erunt, quod sunt dies imaginarij per æternitatem futuri, & quod essent dies reales, si cœlum per æternitatem esset perpetuò mouendum; aliis erunt finiti: ergo finiti, & infiniti: ergo implicat illa Angelorum multitudine. Illos Angelos futuros, esse finitos sic probo. Si Deus ex hoc instanti in qualibet hora vnum Angelum ex illis produceret, nulla hora relīcta in qua non produceret Angelum, non posset ex illa multitudine in omnibus horis Angelum distinguebat producere, quia horarum multitudine maior est multitudine dierum, & consequenter maior multitudine Angelorum, quæ æqualis est dierum multitudini: ergo essent aliquæ horæ, quibus nullus Angelus producendus responderet, ergo cognoscet Deus ad has horas non peruenient producō Angelorum, quia ab hac hora incipit ergo illi Angelii correspōdeant horis, que habent primam, & ultimam ergo horis finitis: ergo essent finiti. Diceret aliquis ex Maiore, cuius doctrinam Conimbr. sunt sequuntur multitudinem illarum infinitarum correspōdenter singulis diebus sufficientem, esse, vt correspōnderet singulis horis, & singulis instantibus æternitatis, quia in infinito multitudinis non sunt plures numeri centenarij, quām millenarij, neque plures vñitatis quām cēnarij numeri, & ita in infinito horarum plures non erunt dies, quia vñitatis & quatuor horas includunt, quām sunt singulæ horæ. Quod si obiicias illud principiūm portum est maius suā parte, respondent Conimbr. 3. Physic. cap. 8. q. 2. art. 4. ad 2. intelligendum esse de toto finito, non de infinito, in quo locum non obtinet. Sanh. huius conditionis naturam infiniti defendere non est, illud tueri, vt bene notauit P. Fañolus dubit. illa 12. n. 40. sed omnibus irridendum proponere, est enim lumine naturæ notam infinitam multitudinem plures vñitatis, quām numeros millenarios includere, siquidem quilibet numerus millenarius, mille dicit vñitatis millenarij numero respondentes.

Viderunt recentiores hoc argumentum ipsam æternitatem animorum à parte post faciūt impugnare, in qua manifestam habet instantiam, & ita non illud proponunt vt animum convincant, sed vt illius difficultate seu fallacia, quā afferunt hucvsque deprehensum non esse, intellectum cuiusque vñcant. Intendo prædictæ difficultatiæ faciēre, sic respondeo. Affirmo multitudinem illarum Angelorum, quos Deus singulis diebus æternitatis designauit esse infinitam. Deinde nego, posse Deum ab hac hora per singulas horas perpetuò absque illa vñterruptione singulos Angelos producere, ita vt nullus restet producendus. Et similiter nego, posse Deum mente designare singulos Angelos singulis horis incipiendo ab hac hora, ita vt nullus illi Angelus superfit, cui hora non correspōdeat, neque illa sit hora intermis̄a sine Angelo in tota illa serie horarum, quæ Angelos productos, vel mente diuina continet assignatos. Forsan rationis facilitas difficultatem cōclusiōnē superabit: superciliosus deposito, attendas obsecro: Ut Deus assūmat horas, quibus illi Angeli, vel reali productione, vel mentali assignatione adæquatè correspōdeat, ita vt nulla hora sine Angelo superfit, ex his, quas defūpsit, neque illus Angelus superfit sine aliquo illarum horarū debet Deus sumere infinitas horas, quia Angeli sunt infiniti: ex alio capite non debet sumere omnes horas, quæ sunt ab hoc instanti per totam æternitatem, quia harū multitudine superat multitudinem Angelorum, vt per se notum est.

est. Sed incipiendo ab hac hora non potest sumere infinitas horas nullā interceptā, quin totam aeternitatem assumat, quia ubicumq; sitat horarum assumptio terminum habebit, & erit verū dicere, hac est ultima hora assumpta, & illa fuit prima. ergo ab hac hora non potest Deus assumere horas non interruptas, quibus illa Angelorum multitudine correspondat, quilibet enim multitudo continua horarum, quā ab vna incipit hora, & non replet totam aeternitatem finita est, quā non sufficiat infinitas Angelorum multitudini infinita correspondant. Debet ergo Deus ut illi multitudini Angelorum horas assignet, quā ab hac incipit illas assignare cum aliqua interruptione, quia ex horis interruptis bene potest Deus infinitas assumere, quin totam assumat aeternitatem: si enim Deuterium quamque horam ex his quas agnoscit desumat, alia intermedia semper relicta, tam hora relicta, quam assumptae erunt infinita, quia neque multitudo horarum, quas Deus assumit, neque multitudo horarum, quas reliquerit, aliquam ultimam habebit, neque vna multitudo erit post aliam, neque erit alterius terminus, & hac ratione incipiendo ab hac hora poterit Deus duplificare multitudinem horarum distingueat. Si verò ex hac hora velit duplificare multitudinem horarum non interruptarum mente designare, non poterit utramque infinitam assignare, quia cum hora aeternitatis sint futurae successae, si hora utramque multitudinis non permiscentur, vna multitudo erit adēquatè post aliam, cuius multitudinis prima hora erit terminus multitudinis praecedentis, & ita multitudo, quā prius praecebat terminum habebit à parte post, & cum ab hac inciperit hora, illum habebit à parte antea, & à parte post, & ita utramque erit finita.

12. Et hoc doctrina infero pro solutione aliorum argumentorum quae eamdem continent difficultatem, quod si Deus ex omnibus diebus quos vides per aeternitatem futuros vellet certum numerum dierum v. g. viginti dies mente excludere, non posse reliquam multitudinem ab hac die absq; vla dierum interruptione cognoscere. Ratio efficitur, quia vel cognoscere multitudinem illam, à qua decem dies sunt ablati ab hac die abfq; vla interruptione tendere per totam aeternitatem, vel cognoscere non peruenire ad totam aeternitatem, si cognoscit tendere ab hac die per totam aeternitatem: ergo nullus dies ex illa fuit ablatus: si cognoscit non tendere vla ad totam aeternitatem, illud, quod restat, & hac dierum series non attingit, erit aeternitas, quia post quemque diem aeternitatis assignatum adhuc restat aeternitas; ergo non solum decē dies aeternitatis sunt ablati ab hac dierū multitudine, sed quādā integrā aeternitas. Secundō si hac series dierum, quae ab hoc die incipit, totam aeternitatem non attingit, datur aliquis dies, quem non attingit, ergo ille erit terminus series dierum, quia cum tota illa sit absque vla interruptione, si non includit hunc diem, neque includet alium, qui post hunc existet. Rationem totius doctrinae claram accipe: ut ego à diebus, quos includit annus decem demptis reliquos omnes abfq; vla interruptione assumam incipiens à prima die Ianuarij, necessarij debo relinquere decem ultimos, & non alios, quia si relinquo aliquos existentes ante decem ultimos, postea vel affluso dies illos, qui sunt post decem reliqui, vel non. Si non illos affluso iam non tantum relinquo decem dies, sed decem & alios, qui sunt post illos. Si illos assumo: ergo iam non assumo dies omnes distinctos à decem, quos relinquo abfq; vla distinctione interceptos, sed interruptos decem diebus reliqui. Ex hoc infero, quod si essent assumendi dies omnes, qui ex hac die erunt in aeternitate absque vla interruptione decem tantum reliqui, & assumptio dierum ex hac die est inceptura, relinquendo esse decem dies ultimos, post quos nullus alius esset, & cum in aeternitate non sint aliqui dies ultimi, post quos alii non sint, sit non posse incipiendo ab hoc die recenti sine vla interruptione dies omnes ab hac die futuros per aeternitatem decem tantum demptis, sed dies absque hoc recentendis absque interruptione debere esse omnes, qui in aeternitate erunt, vel debere relinquere infinitos non recentios, & recentios omnes esse finitos, quia habent primum, & ultimum. Hanc obserua doctrinam, pro pluribus argumentis, quae fieri possunt, contra infinitum permanentes & principiū successuum, quae ex illa facile soluentur, & non sine maxima mei scilicet, & tui legentis mole hinc adduci. De-

sicut enim aeternitas argumentis, quae contra aeternitatem, & contra quodlibet infinitum possunt adduci.

P V N C T V M VI.

Nonnulla expediuntur de infinito.

Deniendum est an vni infinito possit aliquid addi, vel detrahi, an sit capax argumenti, an possit dici maius, vel minus, æquale vel inæquale respectu alterius. Plerique hæc disputant ante quam naturam infiniti, & possibiliter, aut repugniam illius ut existentis definierint, ex quo si ipsos confundere repugnantias, quas includit subiecti existentia, quam supponunt, illisque vni ad probandum nullam ex his proprietatibus infinito competere posse. Statuendum est ut ordinatè procedat disputatio, quodnam infinitum existat, vel existere possit, & de illo inquirendum an capax sit proprietatum, de quibus procedit disputatio. Vel si velimus disputacionem hypotheticam facere, debemus supponere infinitum existere, etiam si repugneret, & deuoraret repugnantias, quas diceret illa existentia, inquirere, an alia noua assurget ex proprietatibus, quas inquirimus.

Dico primum. Infinita multitudini Angelorum potest addi & adimeti alia multitudine finita, aut infinita. Probo claram: In multitudine infinita Angelorum sunt infiniti binarij: ergo si mente Deus adimat vnam unitatem à quocumque binario permanebunt infinitæ unitates: ergo illis ablatis adhuc maneat multitudo infinita. Neque dicere potes Deus non posse adhuc mente praescindere singulas unitates à singulis binariis, quia hoc non repugnat ex connectione entitatum inter se, quia quilibet Angelus, ex his, quos claudit hic binarius, est independens ab aliis in esse & cognosci, potuit enim Deus supposita creatione cuiuscumque alterum non creare, neque repugnat ex natura infiniti, quia ex eo quod multitudini infiniti repugnat illa separatio, non fieret non posse Deum illam exhibere, sed illa exhibita infinitam multitudinem esse extingueret, sicut ex eo quod à numero binario non possit demi aliqua unitas, non sit Deus non posse demere unitatem ab illa multitudine, quia denarium perficit, sed dempta illa unitate non permanetur denarium, ac probauit dempta unitate à quocumque binario inclusa in multitudine Angelorum manere unitates infinitas & multitudinem infinitam: ergo non est contra rationem infinitive sic, ab illo aliquid admiratur, neque consequenter ut illi aliquid addatur, quia potest illi restituiri, quod demptum fuit, vel potuit creari sine illo, quod illi postea ablatum, illudque acquirere in mensura, in qua fuit ablatum, aut in alia posteriori, quod esset propria infiniti additis.

Addit P. Faſolus dub. 4. num. 3. infinitum esse capax 3 multitudinis quatenus est finitum, non verò quatenus est infinitum. Id ego perciperem, si P. Faſolus loqueretur de infinito extentionis, quod versus vnam partem infinitam extensionem habet, & non versus aliam, in infinito vero multitudinis Angelorum, in quibus nullus est ordo, id ego non percipio, neque scio, quomodo potest addi illi multitudini, nisi quatenus est infinita, cum ipsa si tota sumatur unitates infinitas semper includat. Hanc diuerſam acceptionem infiniti quatenus est finitum, & quatenus infinitum est, explicat doctus Faſolus dub. 3. num. 8. his verbis: *Elevum cum quodlibet infinitum nihil aliud sit, quam unitas infinitis replicata, & consequenter quodlibet infinitum replicatum infinites est impossibile dari aliquid infinitum, in quo non sunt assignabiles partes finites, & partes infinitae: unde oritur, ut quodlibet infinitum considerari possit, aut debeat, & quatenus finitum, & quatenus infinitum: quatenus constat partibus formaliter ut infinitus est infinitum, quatenus constat partibus formaliter finitus est finitum.* Hec sunt Faſoli verba, quid rei habeant videamus. Continuum constat partibus finitis, & infinitis, & nihil aliud est, quam unitates infinites repetitæ ut docte docet Faſolus, ita tamen constat partibus finitis, & infinitis, ut finitæ partes includantur in infinitis, quibus constat infinita multitudo, & ita constat his partibus finitis inclusis in infinitis, ut partes finitæ per se solas quatenus distinguantur ab aliis non possint constitutre adēquatè multitudinem infinitam, neque illa multitudo infinita, seu illud infinitum

Franc. de Oviedo, Phil. s. p. T. m. 1.

¶ c 2 posib.

posit constare partibus tantum finitis, ut per se notum est. Deinde certum est, partes illas, quæ in multitudine sunt infinitæ, & totum infinitum quatenus infinitum componunt consideratas distributiæ, & seorsim sumptas esse finitas, hoc est, illarum quamlibet finitam esse. Ex his examinò propositionem illam Fasoli infinitum considerat quatenus constat partibus, ut formaliter finitis finitum est. Illud ut formaliter finitis, dicit ut formaliter in multitudine finitis vel ut formaliter quælibet illarum partium est finita: si dicit ut formaliter quælibet illarum seorsim sumptas est finita, falsa est propositio, quia infinitum ut formaliter infinitum constat vnitatibus infinites repetitis, quarum quælibet est finita, non enim potest alter infinitum, ut infinitum constituì, nisi per partes quarum quælibet sit finita. Si dicit quatenus constat partibus formaliter finitis in multitudine, vel dicit quatenus adæquatè constat partibus hoc modo finitis, vel quatenus inadæquatè constat ex illis, hoc est ex illis, & ex aliis infinitis. Si dicit quatenus adæquatè constat ex illis finitis præcisè sumptis, nego suppositum, infinita enim multitudine non potest considerari sub nullo respectu constans partibus finitis sumptis præcisè, id enim, quod ex illis constat præcisè non est infinitum, sed pars quadam finita inclusa in infinito. Si dicit quatenus constat partibus finitis, & aliis infinitis, ex quibus essentialiter constat multitudine infinita, & sine quibus sub nullo respectu potest cognoscari, nego sub hac ratione multitudinem illam esse finitam, sed infinitam, quia quæcumque multitudine infinita assignata formaliter constat ex hoc millenario finito in illa inclusa, & ex aliis vnitatibus infinitis, quæ simul cum millenario componunt hoc infinitum.

4. Infinitum secundum extensionem quantitatiam dari nequit, ut supra dixi: quod si daretur vel esset infinitum vndequeaque, vel infinitum tantum versus unam partem: si esset infinitum vndequeaque addi non posset, quia additione debet fieri per extensionem ad aliquid spatium, quod antea non attingebat: cum autem nullum deberet esse spatium, quod infinitum non attingeret, alius illo terminatur spatium, quod occupat, & infinitum non esset, nullum esset spatium, in quo posset fieri additio. Quod si intendas probare futurum esse spatium, quod illud infinitum non attingebat, in quo additio fieri posset, destruit suppositum, videlicet corpus illud occupare infinitum spatium, quia eo ipsis, quod probes dari aliud spatium ultra illud, quod occupabat corpus, probas spatium occupatum esse finitum: vel ergo non supponas existere infinitum, vel illud iam suppositum non impunges. Si corpus esset finitum versus unam partem, & infinitum versus aliam, g. si daretur linea, quæ ab hoc puncto inciperet, & versus Orientem in infinitum procederet, esset infinita, non posset addi versus illam partem, que est infinita, nec incrementum recipere. Prior pars conclusionis in praecedenti cõtinetur. Posterior suadetur facilè: primus palmus linea, qui vnitur secundo, eodem modo se habet si secundus vnitur tertio sive non vniatur, sed si secundus non esset vnius tertio, & tertius quartus, & sic in infinitum posset vniiri alij palmo versus illam partem, quæ terminus habet: ergo etiam quando talen vniōnem mediatam habet cum aliis palmis poterit versus illam partem, quæ est finita alij palmo vniiri. Secundo si à linea, quæ incipit ab hoc puncto spatij, & præcideretur primus palmus, maneret infinita: ergo non est contra rationem infiniti, ut ab illo aliquid detrahatur: ergo non erit contra illius rationem ut aliquid illi superaddatur. Recognoscis dicta supra de additione, & subtractione infiniti secundum numerum.

Obic. recentiores: si linea, quæ incipit ab hoc punto, & tendit versus Orientem posset addi palmus quantitatis postquam haberet illum palmum posset incipere ab eodem punto: tunc vel occuparet aliud spatium versus Orientem, quod antea non occupabat, vel idem indiuisibiliter occuparet. Si dicas idem occupare, teneris componere quomodo eadem linea cum hoc palmo quætitatis, & sine illo idem spatium occupet: si occuparet maius spatium: ergo antea non occupabat spatium infinitum. Ut primum hanc obiectionem legi, decreui prius tractare an posset dari infinitum, & postea an posset addi, ne difficultates confunderem. Hoc argumentum procedit contra infinitam extensionem lineæ, non contra illius additionem, quod manifestè ostenditur, quia idem omnino argumentum conficies si singulis, vel supponas eamdem lineam sine

aliqua additione incepisse ab alio palmo magis immediato orienti, quam iste, à quo incipit; & ob hanc rationem, aliaque huiusmodi nego lineam infinitam infinitè extensam, quam non posse dari probat obiection, non vero non posse addi ex suppositione, quod derur. Eodem modo philolophandum est de infinito, secundum temporis extensionem, seu de motu successu infinito, qui ab aeterno, vel in aeternum procederet, qui addi non posset versus partem, qua esset infinitus, bene tamen versus illam, quia terminum haberet, quapropter si vtrimeque esset infinitus, versus ultimam partem posset illi aliquid addi, neque detrahi portio aliqua finita, salu immmediata à successione partium, que supereret. Si roges cur infinitum secundum multitudinem posse addi formaliter quatenus infinitum, & non possit additionem recipere infinitum secundum extensionem temporis, & loci, opportunum reddam dicserem. Nulla extensio potest addi, neque in ordine ad spatium loci, vel temporis, nisi per acquisitionem noui termini, & ratione ultima superficie, cui alia pars corporis adiungitur, vel quæ ad nouum se extendit spatium, quia cumerationes dicant partes cum successione & diversum spatium occupent, non potest dari noua pars extensio nisi nouo spatio acquisto, quod ante non erat, quod esset immediatum spatio antiquo, & esset illius terminus, qui terminus infinito repugnat. Multitudo vero cum vnitates coaceruatas dicat sine ordine prioris, aut posterioris, & non habeat aliquam partem, versus quam sit augenda ex suppositione quod augeatur, non eo ipso quod augeari possit terminum habet, & ideo ex eo quod illi terminus repugnat, eidem non repugnat augmentum.

Affirmo similiter omne infinitum eo ipso, quod augmentum recipiat, fieri maius non mensurabiliter, ita ut ratione valeat mensurari, quod maius formaliter dici solet, sed mensurabiliter secundum rationem totius quatenus includit augmentum, & illud, quod augmentum recipit. Ratio Durandi quam refert Fasolius dub. 4. num. 4. est per se nota: omne illud, quod continet aliquid cum aliquo alio est plus illo; sed infinito potest fieri additio, ergo fieri facta additione plus illo, cui fit additio secundum totum illud, quod importat additio. Respondet Fasolius additum augere illud, quod est capax augmenti, non vero illud quod incapax est, ut augeatur: & ita additum non augere infinitum, quia hoc non potest augeri. Exemplum adducit de quantitate addita indiuisibili, que illud non facit maius: de sapientia finita, que addita infinita non facit maiorem sapientiam. Exempla non probo, & solutio nem impugno. Non probo exempla, quia ex sapientia creata, & increata, non fit vna sapientia, & ita augeri non potest vna ex vi alterius, augeri enim est acquirere partem vnitam ex vniione, quam dicit totum constitutum vniione physica, si totum sit physicum, & vniione moralis, seu aggregationis, si totum sit morale, seu aggregatum. Et ita cum nullo modo totum constituant sapientia creata, & increata, nisi quatenus numerum dualem constituant, ita sapientia creata non augeatur, nisi forsitan dicas augeri secundum illam rationem extrinsecam numeri, quam constituit cum sapientia creata, quod augmentum est extrinsecissimum, & sapientiam increatam omnino eamdem relinquit, neque adhuc hoc modo augeat secundum rationem sapientia increata, quia illa sapientia, quae illi adiungitur, & illi quasi extrinsecè vnitur in ordine ad existentiam tantum, non est sapientia increata, sed creata. Exemplum de quantitate etensa addita puncto eiusdem extirpationis cui praecedenti, in opinione enim Arist. in qua procedit Fasolius, punctu neque extensionem habet, neque illam potest fundare, cuicunque enim adhucrat penetratur. Vnde cum illi extensio adiungitur non additur extensionem extensio neque fundamentum extensionis. Vnde mirum non est non fieri maiorem extensionem, augmentum enim cuiuscumque rei consistit in additione partis eiusdem rationis cum toto praecedenti, cui additur. In opinione Zenonis, que continuum componit ex indiuisibilibus, quorū quælibet aptum est fundare extensionem, linea addita puncto quoddam totum maius constituit. Hæc de exemplis yeno ad solutionem. Rem esse capacem augmenti nihil aliud est, quam esse capacem constitutendi totum, quod includat rem augendam, & partes alias eiusdem rationis cum illis quibus ipsa constat, sed multitudo infinita est capax constitueri multitudinem, quæ includat eamdem multitudinem, quæ supponitur, & partes alias eiusdem rationis cum illis,

illis, ex quibus componitur, videlicet alias unitates eiusdem rationis cum illis, ex quibus tanquam ex primis elementis constat prima multitudo infinita: ergo est augmentum capax. Si maiorem neges, dico, quid si aquam, ignem, hominem, & equum augeri, nisi sibi viri partes alias eiusdem rationis cum illis, quibus constabat totum illud, quod augeri dicimus, neque alio modo Philosophi de augmentatione disperantes illius naturam explicarunt,

7 Communiter Philosophi negant aequalitatem inter duos infinitos, quia aequalitas dicit mensurabilitatem, & cum infinita non possint mensurari, hinc est, quod aequalia esse non possint. Ita fert communis sententia, verumtamen quis dicit in infinito hominum non esse tot oculos dextros, quot sinistros, non esse tot manus quot pedes, tot capita, quot corpora in infinito Angelorum, quorum quilibet habet unum gradum gratiae, non esse tot Angelos, quot gradus, & alia huiusmodi. Sentio aequalitatem definiendam esse: duorum mensurabilium commensuratio, ita ut duo requirantur ad aequalitatem, & quod quodlibet extreum in se sit mensurabile, & quod unum alteri co mensuretur. Hec secunda aequalitatis proprietas poterit unius infinito respectu aliis competere, ut exempla adducta coi videntur, non prior, quia quodlibet infinitum secundum se est incommensurabile, & ita ex defectu huius non datur propria aequalitas inter extrema infinita, dicitur illa, co mensuratio ipsorum, quam aequalitatem negatiuam multi appellant. Multa argumenta vidi apud recentiores, quibus has infiniti proprietates impugnare intendunt, verumtamen omnia eo immediate tendunt ut infiniti repugnantia suadeant: plerique illarum solui, & alia ex doctrina tradita facile solui poterunt: huiusmodi sunt plura, quae pertinetur ex positione rerum infinitarum: cum ordine prioris, & posterioris in ordine ad locum, quam positionem dixi repugnare, quia repugnant corpora infinita non penetrata, & ex illorum extensione absque illa penetratio, non inferunt absurdum, quibus nos impetum aduersari. Eadem ratione respondendum, si Angeli in diuersis spatiis collocentur, eadem enim ratione, propter quam repugnat ponit infinita corpora in spatiis adaequatè distinctis, repugnat ponit infinitos Angelos in eisdem spatiis.

P V N C T V M VII.

An Deus posset producere creaturam omnium possibilium perfectissimam, item & imperfectissimam:

I Nquirit præfixus titulus, an Deus posset producere creaturam aliquam ita perfectam ut non possit aliam perfectiorem producere, & an possit creaturam ita imperfectam efficiere, ut non valeat aliam imperfectiorem facere. Difficultatem trado de perfectione specifica, & suppono ad præsentem quæstionem, claritatem gratiæ, omnia individua eiusdem speciei esse perfectione aequalia, quod enim definitum fuerit de perfectione omnium specimenum poterit applicari perfectioni individuum vnius speciei in opinione, quæ individus in aequalia intra eamdem speciem constituit: loquor de creatura omnium perfectissima negatiuè, hoc est, quod non possit ab alia excedi secundum perfectionem, quod monco propter eos, qui admittunt posse dari duas species distinctas aequaliter perfectas, secundum quam sententiam facile defendi poterit, non posse dari aliquam speciem omnium perfectissimam, quia non poterit dari species ita perfecta, quæ non possit habere aliam speciem perfectione sibi aequalem, licet nulla perfectione excedi possit. Moneo insuper eodem modo tractandam esse quæstionem de specie omnium perfectissima, & de specie imperfectissima non tamen multiplicatio ne terminorum res confundatur, loquor tantum de specie perfectissima, de qua communiter Doctores disputant, & quod de illa definitam, tu specie imperfectissima applica.

2 Pater Arriaga disp. 13. sect. 3. sequitur Aureolum in 1. dist. 44. quæst. vniuersal. art. 4. & Durandum in 1. dist. 44. q. 2. Bacconum in 1. dist. 44. q. 1. art. 2. docuit Deus posse producere creaturam ita perfectam ut non possit aliam perfectiorem producere. Oppositum sententiam, quam amplector defendit P. Fasolus disp. 11. n. 4. sequitur D. Thom. q. 1. de potentia art. 2. ad nonum, eandem defendunt plures Thomistæ apud eundem Fasolum, pro qua est egregium testimonium D. Dionisij de divinis nominibus c. 8.

Franc. de Oviedo, Philosoph. Tom. 1.

circum princip. Dicamus (verba sunt Dionysij) Deum infinitam, ac potentiam prædictam non solum quod unum omnem in lucem proferat, sed etiam quod omnem quoque vim ipsam multum superat: quodque possit etiam infinitam unitam alias potentias praeter eas, quae sunt in lucem proferre; neque unquam potest: infinitas, & infinita in lucem probata, effectionem potentiarum effectus, sive eius potentias, quae omnem infinitatem superat obscurare, & obvire possint. Ratio adducta à Sancto Thoma hæc est: Quæcumque creatura supponatur producta, quantumvis perfecta sit, infinita dicitur à Deo: ergo poterit alia perfectior ex cogitari media inter illam creaturam, & Deum, quæ creaturam iam productam perfectione exuperet, & maneat longe inferior Deo: ergo non repugnat creari illa creatura. Hac creata idem argumentum fieri, & sic in infinitum procedetur. Confirmatur eadem conclusio à parte numeri, qui semper potest in infinitum crescere, & quoque dato rellat alius possibilis maior, ita ut impliset alia, quem numerum omnium maximum ex cogitari, & nihil minus eorum hoc numerorum augmentum eis intra lineam finitam multitudinis: ergo eodem modo poterit de creaturis perfectione philosophari. Accedit his argumentorum solutio, que in similibus questionibus est omnium optima ratio.

Obiicit Arriaga: Non est repugnantia in eo quod Deus producat creaturam omnium perfectissimam: ergo poterit illam producere. In toto ergo non est repugnantia ut producatur quacumque creatura, quantumvis perfectam illam consideres, Deus perfectiorem aliam producat: ergo poterit illam producere. Resp. est repugnantiam in eo quod creetur illud quod non est in statu possibilis, & in statu possibilis nullam esse creaturam omnium perfectissimam, sicut in numeris possibilibus non est alius omnium maximus, & ita est repugnantia in eo, quod Deus producat creaturam omnium perfectissimam. Addo argumentum sumptum ex non repugnante, non Arriagæ, sed mihi fauore, qui omnipotentiam Dei propugno, & extensionem possibilis defendo, quæ tantum repugnantia terminatur. Est enim quæstio an supra quacumque creaturam quamvis perfectam possibilis sit perfectior alia, quam Deus potest producere.

Obiicit secundò Arriag. In hac collectione omnium creaturarum possibilium non omnes species excedentur: ergo aliqua est, quæ non excedetur. Antecedens probat: si omnes excedentur, nullus plures excedit, quam excedentes, hoc fieri nequit: ergo non omnes exceduntur. Antecedens suaderet incipiendo ab homine: species hominis excedit & non excedit, reliqua omnes excedunt, & exceduntur: ergo incipiendo ab homine species excedit, sunt una amplius species exceditibus. Insuper non est una amplius, quia quilibet, quæ excedit, habet aliam excedentem: ergo nullus excedit, quod excedentes. In flagranti fallacia detegi: quilibet excedit, habet excedentem, distinguo: excedentem tantum, nego excedentem, & excedit, cōcedo: deinde nego consequentiam, quia si incipio numerare ab homine & per Angelum (pono modo speciem Angelii esse immediatam homini) ad alias species ascendendo, annuero duas species excedit Angelum & hominem, & unam excedit, videlicet Angelum, & eadem proportione procedo connuernendo simul unitatem alia excedentem & excedit, supra duas excedentes, & unam excedentem, & ita semper excedentes numerus vincit unice unitate excedentem numerum. Negandum ergo est illud antecedens, videlicet non omnes species distributio sumptus excedi, hoc est esse aliquam non excedit, & respondendum est prædicto modo ad contradictionem quæ intendebantur inferri. Ideo omnino argumentum sit in numeris, potest enim inferri eadem fallacia ex eo quod omnes excedantur esse plures, & non esse plures excedentes.

Obiicit tertio Arriaga. In collectione omnium creaturarum possibilium est summa propinquitas cū Deo, quia extra illam collectionem non potest ex cogitari aliqua creatura, quia sit vicinior Deo: sed hæc propinquitas non potest conuenire collectioni ratione omnium specierum, neque ratione diuarum, quia ex diuabus imperfectior non habet summam propinquitatem cū Deo, quia perfectior altera propinquior est, ergo debet illi conuenire ratione vnius speciei: ergo illa erit summa propinquior Deo, & perfectissima omnium possibilium. In numeris idem argumentum confitit prorsus eodem modo. In tota collectione numerorum possibilium est summa propinquitas cum multitudine

C. 3 infinita

In infinita hæc non potest conuenire collectioni ratione omnium numerorum, neque ratione duorum, quia minor altero non potest esse immediatus multitudini infinitæ: ergo datur aliquis numerus omnium maximus, cui conueniat hæc immediatio. Respondeo collectioni omnium creaturarum possibilium conuenire summam propinquitatem cum Deo, non ratione alicuius creaturae in particuliari, sed ratione infinitarum inclusarum in illa collectione, quæ collectiū sumptuē dicunt negatio nem aliūs creatura possibilis mediantis inter Deum, & talem collectionem.

9. Obiicit quartus: Deus incipiendo ab homine cognoscit, quæ species hominem excedat, & quæ excedat excedentem hominem, & sic in instanti percurrit usque ad aliquam, quæ non excedatur: ergo illa erit summè perfecta. Idem argumentum confacio in numeris. Deus incipiendo à binario procedit ad ternarium, deinde ad quaternarium, & sic in instanti mente percurrit omnes numeros possibilis: ergo perueniet ad aliquem omnium maximum. Respondeo Deum ab æterno, & in quolibet instanti cognoscere res eo modo, quo sunt, & cum non sit species, quæ non possit excedi ab alia, sicuti neque numerus, qui non habeat alium maiorem possibilem excedentem, ita non potest Deus cognoscere aliquam speciem, quæ ab alia non excedatur, etiam si omnes possibilis cognoscatur.

7. Obiicit quintus: Deus potest producere creaturam summè perfectam, quam potest producere, quæ propositione est identica, ac proinde videtur non posse negari: deus ergo illam produxisse: vel potest producere aliam perfectiorem, vel non potest producere: si non potest producere, illa producta erit omnium perfectissima: si potest producere: ergo antea produxerat perfectissimam, quam poterat producere, ut iam supponimus, & non produxerat perfectissimam, siquidem modo perfectiorem

aliam producit. Argumentum hoc fallaciam habet latenter valde, vno tamen verbo illam aperio, & argumentum dissoluo. Nego suppositum, quia cum dicitur, Deus potest producere creaturam perfectissimam, quam potest producere, supponitur inter creaturas, quas potest Deus producere, esse aliquam perfectissimam, quæ dicitur posse a Deo produci. Hæc autem suppositio est falsa, quæ propositionem quantumvis identicam falsam reddit, propositione enim de subiecto non supponente affirmativa, etiam si sit identica est falsa, ut patet in hac propositione *Antichristus iustus est*. *Antichristus iustus*, quæ est identica, & falsa, ex eo quod non substat subiectum, quod supponitur, videlicet *Antichristus iustus*. Similis fallacia reperitur in aliis plurimis propositionibus, quæ necessariò hoc ratione explicanda est. Haec sunt: Deus potest facere in hoc instanti omnes diuisiones continui, quas potest facere. Deus potest in hoc instanti mente recensere numerum maximum, quem potest recensere. Deus potest producere in hoc instanti totam multitudinem possibilium, quam potest producere. Quæ propositiones, omnes sunt identicæ, & omnes falsæ ex defectu subiectis subiecti, non enim est ultima diuisio contiguæ, ultra quam non sit alia in opinione Aristotelis, iuxta quam procedit instantia, neque est numerus omnium maximus, neque aliqua collectio possibilium producibilis, supra quam non potest alia creature produci.

Hac ratione doctè & subtiliter dixi Caietanus tom. 3, tract. 2. de infinitate Dei, §. sed quoniam, aliquando Deus posse velle ut tota sua virtute infinita in aliquo efficiat, ut in motu sempiterno, quem possibilem putat, aliquando verò non posse, vt in velocitate motus localis, quem putat posse crescere, posita quacumque velocitate, ita ut nullus possit assignari motus, qui sit summè velox, ita ut in possibilibus non sit velocior aliis.

LIBER